OTTO RUNG

Manon - den ufuldendte

Noveller V

Otto Rung

Manon – den ufuldendte

Noveller V

eBibliotek 1800

2025

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Otto Rung: *Manon – den ufuldendte* er baseret på originaler, som (på tidspunktet for udgivelsen) er public domain i lande hvor ophavsret er baseret på ophavsmandens død+80 år eller kortere.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Opholder du dig i et land uden for EU, bør du dog tjekke de lokale ophavsretsbestemmelser, før du videredistribuerer værket.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Otto Rung: *Manon – den ufuldendte* is based upon sources in the public domain in countries where copyright is based upon Life+80 years or less (at the time of publishing).

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

If you are outside the EU, you are advised to check the local copyright laws before copying and/or redistributing this ebook.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

Sankt Jørgen og Ormen

Gennem tjørnekrat og egepur banede den hellige Jørgen sig vej. Han slog hjelmgitteret ned for de snertende kviste; han fik sit sværd fra balgen og huggede ind på ranker og grene. Tornene kartede hestens flettede manke; løvet strømmede med rislen fra bringens plader.

Da han nåede det åbne land satte han i galop, og han drev hesten ved spore og hug ud i det lave flodløb. Hingsten kunne ikke svømme med jern og rytter; da den vadede over, nåede det blygrå vand dens mule. Rytteren følte strømmen sive ind gennem benskinner og brynje.

Han nåede land, holdt stille, rejste sig i stigbøjlerne og spejdede ud mod det mørke klippeland, der steg brat op foran ham. Der var et kapel ved flodbredden. Han væltede sig tungt af sadlen og arbejdede sig derhen. Vandet randt fra hans hæle. Han løsnede sine knæskinner og knælede ned; det gjaldede i altrets trin, da han knælede. Han løsnede malteserkorset fra sin skulder og løftede det for sine øjne.

Mellem klipperne, i en skovklædt kløft lå Ormen. Den havde foldet sit legeme i skønne, vide bugter, ring uden om ring. Inden for den inderste af disse ringe groede græsset blødt og saftigt. Der lå bestandig kongedatteren Aja strakt på sin ryg eller krummet om på siden. Sjældent stod hun. Hun lå stille og fulgte de drivende skyer; hun bøjede sig og betragtede de lyse blomster, der voksede i sælsomme figurer uden om hendes leje. Hun kaldte ad de brogede fugle; de kom hid uden frygt. Hun glædede sig over den ring af røde og spættede svampe, der

voksede om hende, næret af Ormens sved. Hendes øjne spejlede luften. Hun modtog solen med sit åbne legeme, og hun vendte sin ryg mod den tyste nat. Flagermusene baskede i hendes hår, og hun hviskede til dem de navne, hun fandt på. Hun betragtede med undren sit legeme, der skiftede i lød efter sollys og månelys, der snart var varmt og gyldent som kløftens skrænter ved dag, snart blegt og skært som de samme skrænter, når månen lyste.

Hver middag når Ormen vågnede af sin dvale rejste den sit hoved og så tungt og klogt på Aja. Dette store, trekantede hoved hang da over hendes legeme, vugget af den smidige hals, der knejsede og nikkede som en palme vejer sin tunge krone. Og efter en stund løste den sin øverste ring og voksede lodret til vejrs, kredsede så søgende frem mellem fjeldets revner for at søge føde. Den bragte hende grene, der var tunge af bær, af vilde fersken og figen og en egen art nødder, der indeholdt olie.

Aja spiste uden at takke, hun havde en lang vånd, hvormed hun slog ormen over de smalle, skælvende næsebor; thi hun tillod ikke at dens savlende, blege læber kom hende nær. Ved hendes leje lå en stor rullesten. I den havde Ormen formet en grube, for at hun kunne samle sig drikkevand.

En gang bragte ormen hende en kanin, den havde dræbt. Hun smilede og lod dens blod dryppe ud i sin stenkumme. Derefter strakte hun sine arme og sov.

Og en gang, da hun følte lede og syntes, at hun var ene og da hun nægtede at spise de bær, Ormen bragte, og de blev liggende som store bloddråber mellem hendes bryster, da gled Ormen nær hen mod hende, og dens skinnende ringe krympede sig i angst. Den lagde sit uformelige hoved frygtsomt mod hendes

side. Der lå den som en stor ængstet hund og så på hende, indtil hun spiste, og, for at få ormen bort, strøg sin hånd let hen over dens vortede iskolde pandehud.

Men om natten hævede Ormen sit hoved hen over hendes legeme. De små årvågne øjne lyste fosforagtigt som lamper ophængt i en mægtig bøjet jernstage.

Men hver gang Aja vågnede, fo'r hun op og lyttede, om dog ikke endelig noget ville ske. Ormen grundede da på, om det ikke var bedst at dræbe hende.

En morgen hørte Aja en fjern støj, der i hendes sind vakte dunkle minder om faderens smedje.

Hun så, at kun den inderste ring af Ormens krop lå om hende. For den havde løftet sig op over skrænten. Det så ud som en skælvende sort elv rislede ned over klippen. Hun vidste, at Ormen var forbitret eller sorgfuld, og hun glædede sig; hun rejste sig på sine knæ og holdt sit tunge hår tilbage for at lytte.

Ormen havde allerede i lang tid hørt rytteren ride. Nu så den ham vade over floden; den så ham stige af for at holde bøn, nu så den ham i skarpt løb ride op over højene. Og dens lange krop skælvede i tung og dyb klage; for den kendte sin skæbne. Dernæst vendte den sig og svingede sig i sine skønne cirkler til et fast begsort, mangedobbelt bånd omkring Aja, ring stemt mod ring.

Sankt Jørgen red ind i den snævre kløft. Hans rustning blinkede. Stålet klang, når han red. Han slog hjelmgitteret op og huggede tiende gang sit sværd mod klippens væg.

Aja blev forundret, da hun så en mand og en hest, de syntes smedet sammen i jernplader. Hun følte sig skuffet, havde helst

skjult sig. Hun krummede knæene mod sin hage og gemte sig i sit sorte, svære hår. Hun kiggede nysgerrigt ud under sin albue.

Ridder Jørgen holdt tavs og spærrede kløftens, udgang. Hans ben klemte som en jerngaffel om hestens sider. Han løftede sin lanse og red frem mod Ormen, som han tænkte sov.

Men Ormen rejste langsomt sit hoved, den tynde blanke hals bar det med ynde, svingede som et pendul, som en kølle svinges før slag. Så standsede den stejlt. Den så tungt på jernmanden, og vædede de skorpede læbeflige med den spillende tunge. Den fik mæle og talte til ham:

"Kom ikke nærmere. Det vil ellers gå dig ilde. Jeg er farlig. Du må have hørt om mig. Jeg kan ikke overvindes. Se ikke på mig, men rid herfra."

Men ridder Jørgen rørte sig ikke. Han så hvast og stridslystent på Ormen, iagttog den, udspejdede dens stilling. Han så, at den var ældgammel. Huden lå i blege rynker under den spættede bug. Bag de slappe læbeflige så han ingen tænder. Den havde nylig skudt ham; store grå hudskaller hang endnu om de yderste ringe, og dens ryg var tæt dækket af snyltende svamp. Men dens små øjne mødte hans med klang og kraft. Han gøs for dette dybe, triste blik, det fyldte hans sind med sær og dyb vemod, der brød hans skuldres styrke. Han tænkte, at denne lindorm havde levet uendelig tid og altså ejede sorgens uendelige erfaring.

Han sænkede veg sin lanse.

"Giv denne jomfru fri," sagde han. "Giv hende godvilligt fri; dig vil jeg intet ondt."

Men Ormen vuggede tankefuld sit hoved.

"Hvorledes kan jeg give noget?" sagde den. "Se, jeg er en ringmur, en modstand. Hvorledes kan jeg give noget fri? Mit væsen er hindring og værn. Sig til en krukke, at den giver vinen fri! Krukken må hældes – eller brydes."

Aja rejste sig på sine knæ indhyllet i sit hår. Hun så nysgerrig på ridderen. Hun åbnede sin mund vidt og råbte mod ham: "Gå herfra! Jeg ønsker at blive her. Jeg har det godt her, selv om jeg hader den orm. Med dig vil jeg i alt fald ikke ride herfra." Og hun truede ad ham så voldsomt, at hendes hår gled bort fra hendes skuldre, og ridderen så hende helt.

Da red han frem imod ormen: "Vel!" råbte han. "Jeg vil bryde din modstand. Du skal ikke undgå mig. Jeg vil knuse dig under min hæl!"

Ormens hoved kom ham i møde og stod tæt foran hans ansigt. Han slog hastigt gitteret ned, men Ormen talte igen, lavt og mildt.

"Hvorfor vil du gøre mig fortræd? Ser du ikke, at jeg er din ven? Rid herfra. Ser du ikke, at jeg er en ringmur uden om – *dig*. Jeg er *dit* værn, dit harnisk. Jeg værner dig mod en frygtelig fare! Rid herfra! Jeg skal lade mine tanker følge dig som trofaste hunde, og synden og faren og dårskaben skal vige fra dine veje. Se på mig, læs i mine øjne, at jeg er din kloge ven, der råder dig: Rid herfra. Tro mig: Jeg har rådet mange, og de er gået frelste hjem og har nu fred. Men se: Du rider syg og urolig over landene, klædt i jern, kampberedt, parat til alt – undtagen til at dø. Jeg råder dig, rid herfra!"

Ridderen lo. "Ja, sandelig! Du er modstanden selv, modstanderen selv, du er fjenden! Vig herfra. Eller bliv, om du vil. Jeg sætter i spring over din stygge krop."

Men slangens ringe drejede sig til vejrs i spiral, blev til et snævert tårn af sorte tøndebånd, der gitrede sig uden om Ajas hvide legeme.

Og Aja blev bange, for at ridderen skulle ride bort, og hun råbte, at han skulle frelse hende.

Ridder Jørgen red også frem mod disse drejende ringe, hvis rislende bevægelse forvirrede hans blik. Hingsten stejlede. Blodigt skum perlede langs dens sider. Og Ormen lagde sig da frem og hvilede sit hoved tungt på hans skulder. Han stivnede i rædsel. Hingsten stod brat stille, men dens slanke ben skælvede uophørligt.

Han hørte ormen hviske til ham og bøjede sit hoved:

"Tænk på hvad du gør," hviskede den. "Mig kan du sagtens dræbe, og når det er sket, gav du gerne alt det dumme feberblod, der nu raser i dine årer, for at kalde mig til liv igen. Thi se: jeg er ældgammel, jeg er smuk; se: min form er visdom, ved min cirkel forenes tankens første sætning med dens sidste. I min figur ærede de gamle livets sande symbol, min evig tilbagevendende kreds står tegnet over deres altre og er beskrevet i deres hellige bøger. Min form er skønhedens reneste form. Ved min cirkel måles verdens bevægelse. Dræb ikke skønheden og visdommen! Hvis du dræber mig, vil du angre, og af din anger vil jeg igen opstå."

Og da ridderen stadig tøvede, tynget at dens vægt, vedblev den: "Selv om du dræber mig, hvad vil du da vinde? Når min kreds og min mur er brudt, vil du stå på en nøgen og en grænseløs flade, du vil forfærdes uden støtte, forvirres ind i vilkårlighed. Du vil se dig om uden at se modstand, du vil slingre i din fart uden leje, du vil synke sammen i dine

jernklæder uden form, famle uden vilje – når du har brudt min modstand.

Rid derfor bort straks, nu da du har set mur foran dig, nu, da du har *set* din attrå mæt gennem mit gitter, *tænkt* dit begær ud over mine spiraler. Se, denne jomfru er såre smuk, værdifuld at eje – værdiløs at *have ejet*. Det at besidde er dog ingen evighed! – end ikke et lyn glimt, – sagtens blot en illusion. Rid herfra uskuffet; værdig og rank, frigjort, ren og stolt, – ikke som du nu kom: uværdig, begærlig, stønnende af attrå og vrede og mordlyst – som et ynkeligt dyr."

Ridderen segnede dybere og dybere i sit sæde. Hans hjelmbuske fejede ned i hestens manke.

Aja stod inde bag ormens ringe, hun bed læberne sammen, stod der med rynkede bryn, trodsig, forbitret – snart også ligegyldig. Hvad angik den fremmede vel hende, siden han bestandig holdt stille der og ikke kom. Han var ingen mand.

Ormen sagde: "Hvad vil du med denne kvinde? Hun er skøn, hun er urørt. Del vil hun ikke vedblive at være, når du har brudt min ring. Se: Inden for denne ring vokser blødt grønt græs og hvide blomster. Nænner du at træde dem med dine jernsko? Eller har du endnu et mål ud over denne jomfru? Tænker du at fortsættes, at eviggøre dig ved afkom? Er du virkelig så tåbelig, thi døden slipper du dog ikke for – derved.

Eller frygter du bestandig mig som en ond uven? Jeg alene råder dig vel! Jeg råder dig fra opfyldelse, fra vished – fra udelukkelse. Tro mig: jeg er din sande ven. Derfor har jeg lagt mig i ring uden om din fjende.

Se: Jeg bragte en gang denne kvinde en kanin, og hun drak med velbehag dens blod. Vogt dig for blodet! Vogt dig for det

brændende, for det blændende, for det frodige. Se: jeg skal kaste min kølige skygge langt ud over din vej, jeg skal lede dig efter min form ad din vej, led skal føje sig til led, ring skal føje sig til ring. Altså: Dræb mig ikke, skønt hun dér beder dig!"

Men ridder Jørgen satte sporerne i sin hest, så blodet sprøjtede frem. Hesten stejlede og blev vild og fo'r frem. Ormens glatte hoved gled tungt fra sit leje ned langs rytterens arm og slog dumpt mod jorden. Der lå det og så på ham med sit tunge, vise blik.

Men da råbte den hellige Jørgen:

"Nu kender jeg dig igen, du gamle frister, du gamle onde slange! Denne gang skal du ikke forspilde mig min saligheds part! Du er stilstand og mørke og goldhed! Men se: Jeg rider frem over dig i lys og styrke! I støvet med dig, at jeg kan sætte min jernhæl på dit hoved!"

Og han slyngede sin lanse mod Ormens pande. Den trængte fra siden ud gennem dens højre øje. Den talte ikke mere. Det sårede øje buldnede ud i en bred klump. Der flød intet blod ud.

Da sprang ridder Jørgen af sin hest og huggede Ormens skælvende krop i mange stykker. Således brød han ringen.

Hvert stykke bugtede sig og dirrede og levede. Et efter et krøb de langs jorden og antog snogeform. Og de forsvandt i klippens huller.

Men ridderen var trådt hen foran Aja. Han kastede sine jernhandsker og sin hjelm. Harnisket sprang på hans bryst som skallen på kernen. Han tog Aja om håndleddet og så hende fast i øjet. Han knælede for hendes fod og lagde hendes hånd på sin pande.

Så lo hun, fandt ham smuk og morsom. Hun vendte hovedet fra ham, men lod ham holde hendes hånd. Hun spurgte om hans hjemstavn og om hans veje. Hun begyndte at tale om blomsterne for hendes fod og om fuglene, der sang om dem.

Og hun plukkede en fjeder af hans hjelmbusk til pryd for sit hår.

Den sorte mappe

Knock tog nu fra direktionsbordet en stor jernklump, der skulle hindre en bunke obligationer fra at flyve med trækken, som peb igennem ude fra banklokalerne, hver gang bogholderen meget ugenert stak sit grimme ansigt ind for at referere kurser. Knock bemærkede, at bogholderen var ny og ikke mere denne slyngel Rawen.

Papirerne, der åbenbart lå fra aftenens bestyrelsesmøde, vedrørte de Knockske byggeprojekter; men Knock støttede sig i øjeblikket til den fysiske vægt af disse halvtreds pund jern, der sagtens en gang i en krig var skudt ud af en forbandet haubitz, men nu var brevpresser. Han holdt den i stiv arm, og svingede den hen foran næsen af sin fine ven, Moth, der øjeblikkelig dækkede sig i sin direktørstol, og lod sin hage, hvis skrå form røbede hans sinds svaghed, glide ned under flippen.

For Fanden, Knock vilde da vel ikke slå ham ihjel! Han skævede op til Knocks enorme skuldre, der hældede ud over ham, og han tilføjede langsomt og med læspen for at synes modig, at det sgu gjorde ham ondt. Han havde nu støttet Knock af al magt. "Men", sagde han, "banken vil sgu ikke mere". Og han tilføjede, at Knock måske bedst ville forstå hvorfor, når han fik at vide, hvad der var sket, nemlig at de havde givet Moth, den tidligere bogholder Rawen – ja, netop den "engelske Rawen, som vi kalder ham", til meddirektør.

Rawen kom i det samme fra privatindgangen meget forhastet, bleg, men korrekt. Han nikkede tavs over skulderen, idet han hængte sin frakke i nærheden af et lille spejl, som

derefter optog ham i nogen tid. Knock fandt sig i at vente og mønstrede med stækket raseri denne lille infame halvmand i engelsk jacketdress, og hvis hår eller mulig lommetørklæde, som han ganske kvindagtigt fo'r sig med over ansigtet, udsendte en sødlig parfume.

Knock stod og svingede jernklumpen, let skælvende og med et vredt grin midt i det sorte skæg. Rawen satte sig ved bordet og så hen på denne kolos i blåt cheviot og hvid vest, og han blinkede koldsindigt til ham.

Knock sagde: "Banken er for stærkt engageret med mig. De kan ikke smide mig ud." Og han tilføjede: "Nej."

Rawen borede pludselig sine øjne i hans og sagde med stor ro: "Hvad tror De egentlig, jeg er kommet i direktørværelset for? Jeg har set længe nok på Deres affærer derude fra. Forrige termin fik De over femten hundrede tusind heroppe. Hvad har De tænkt næste gang? Og jeg har aldrig kunnet lide Deres forretninger, De er mig noget svindsottige."

"Vel," sagde Knock. "Fournerer De mig ikke i terminen, er jeg færdig."

"Nej, allerede forinden," erklærede Rawen. "Meget forinden." Han rejste sig, og Knock stillede uden føleligt held hele sin legemsvægt op over for Rawens elastiske lille figur. Dette forbandede, barberede ansigt, der så ud, som om det var flækket af pandeskilningen, – og begge halvdele lige determinerede! Han lignede nu ingenlunde mere en ung dame i jacket og stramme benklæder.

"Ser De," erklærede Rawen. "Sæt Dem hellere ned, Knock, for Deres mulige nervers skyld. Vi vedtog simpelt hen Deres fald i går. De skal likvidere med det samme, det vil sige lige straks.

Ikke en af Deres veksler går mere! Vi vil ikke mere. Kort sagt: Banken er færdig med Dem."

"Ja, og endnu mere," grinede Knock. "Banken er færdig *samtidig* med mig! De har været for langt ude. Gud og hver bank i staden ved, hvor godt vi hænger sammen, De har anbragt Deres millioner i mig, hele Deres kredit i mig. Der er sgu alligevel værdier i mig, som De nok lader være med at ofre."

"Vi *har* været langt ude," Rawen havde nogle notater og regnede efter, "men noget redder vi dog fra krakket, når De er sat ud af spillet, og ud skal De!"

"De vil overtage," foreslog Knock, men var alligevel blevet grå under øjnene. "Hvad? Slagte mine foretagender? Huse og gader! Hvad? Håndværkere og entreprenører på møddingen? Det gør De sgu ikke!"

Men Rawen sagde, at det gjorde de.

"Hvem er bag ved Dem?" råbte Knock. Rawen trak på skuldrene.

"nu har jeg det," vedblev Knock. "De vil lave en baisse! Bankaktierne skal drives ned for at komme over på visse fine hænder – der så optræder som frelsende engle. Hvad? Jeg har været med før. Sig mig navnet. De store banker. Hvad?" Men da Rawen tav, begyndte han at trygle. "Lad mig være med. Hører De, Rawen. Ingen uden jeg magter de foretagender. Jeg går ind på at likvidere i morgen. Hjælp mig til en akkord – og så, når aktierne er nede på bunden, og de herrer, som skal til at fiske, melder sig, – lad så mig være med. Jeg stiller mit navn og mine kræfter til disposition. Jeg har været med i de affærer før. Jeg kan tumle dem." Og han rystede sine mægtige arme som en bryder; hans små øjne glimtede af list og energi, og Rawen trak

sig ind bag lorgnetterne for endnu en gang at syne de beslutninger, han havde fået sat igennem på bestyrelsesmødet. Han fandt dem imidlertid fuldkommen holdbare.

"Nej," sagde han. "vi har ikke brug for Dem til at ordne denne forretning. Der er nye navne, som også har krav på at komme frem. Og for øvrigt kan banken godt selv."

Knock løftede jernklumpen og slog den i direktionsbordet. Moth fo'r skælvende op ved braget, men Knock og Rawen udvekslede et smil på hans bekostning, og Knock søgte straks at vedligeholde denne sympati ved en dristighed.

"Moth er en elendig lus!" erklærede han. "jeg havde ham i min venstre vestelomme."

Men Rawen forandrede ikke mine, og Knock blev iskold i hele sin krop.

"De spiller et højt spil, Rawen," erklærede han med højtidelighed.

Det indrømmede Rawen. "Det foretrækker jeg sædvanlig. Og derfor sidder jeg her. Som doktor, ser De, Knock. Banken er rådden. Godt, så skærer jeg!"

"Farvel," sagde Knock og afbrød dermed forhandlingerne.

Knock ordnede i det sekund, han overskred dørtærsklen, sit ansigt, og passerede spidsroden af bankfunktionærernes blikke uden at forløbe sig. De så ham fast og tæt som hver eneste dag før denne dag; med gangen kattefjedrende under den jætteagtige krop. Øjnene i ro, men parat med et blik, hårdt og sejt som vridet af en skrue, de vældige jernkæber lavt hvilende på de enorme, halsløse skuldre. Listig og tung som en alligator så de ham forsvinde ned over vestibulen: husæderen Knock, byggeslagteren Knock! Måske var de vilde rygter, de havde

indtaget til frokosten, blind alarm. Visse af funktionærerne forandrede dispositioner.

Men Knock havde, idet han passerede lokalet, udfundet manden: Ham, der, indlysende, ja historisk nødvendigt stod bagved.

Personlig forstod Knock sig nu ikke meget på bankforretning. Pengemarkedets finere kombinationer og intimere politik angik ham ikke direkte. Han vejrede i sit fag blot, hvor floden vældede hen og kunne nå den. Ingen forstod sig som han på huse, og de, der forstod sig på, hvor pengene skulle laves, kom til ham. Han æltede pengene i en digel og formede dem til bygninger. Han såede dem over arealer, og sendte mandskab ud at pløje. Men bankernes indbyrdes sjakren og hemmelige diplomatik, deres aftaler og sjofelheder og alliancer og forræderier, var ikke tidligere kommet ham på tværs. Han nøjedes med at være eneherre over de faste værdier i staden. Han, og to-tre andre med bankerne meget føleligt i ryggen havde alligevel bestemt dens udvidelsesformer hus efter hus, gader og kvarterer fem år og seks måneder.

Nu mærkede han for første gang de finere hensyn, de skjulte tråde dybt inde i kapitalteatret, der virkede og skiftede kulisser og sagtens forberedte en lem under hans egne fødder: at han hurtigst kunne forsvinde af scenen.

Og han var klar over, hvem manden var, hvem banken var, den store, der ville æde den mindre og allerede havde sat sin direktør igennem med en politik, der skulle kaste aktierne ud på markedet til spotpriser. Han fornam, at skumle processer længe havde arbejdet nede i det store og levende stof, han nu i årevis blindt havde tumlet med, – usporlige hensyn, der hang

sammen med og fulgte af kriser og hensyn ude på storlandenes børser og dybere endnu: nede i millioner virksomheder af industri og erhverv, som afhang af høst og metalindvinding, alle de hemmelige kræfter, som ingen djævel kan overskue og blot få geniale instinkter benytte. Og klumpen, den store masse af stof, han havde haft til daglig dont, rykkede nu generende i hans hænder. Han skimtede vel kræfterne bagved, ned indtil en vis uklar dybde: konflikt i bygningsfaget, prisfald på pengemarkedet: bankerne strammede deres fonds. Mange andre årsager huserede som sagt dernede i dybden. Men han så kun den ene mand, der var nærmest af disse årsagers ytringer, og han tog hen til ham i sin karet, meget hovent med blåt livré og ringlende sølvbjælder ned ad asfalten.

Vedkommende bankdirektør bemærkede da også med et fint smil: "Jeg hørte straks, at De var i farvandet, Knock, på Deres sølvbjælder."

Men nu vidste Knock, at han var fortabt. Således smiler en mand kun, når han har spist færdig og ikke længere bærer nag. Knock vovede nu ikke ved en brutal manøvre at afdække mellemværendet, og den anden sad som en mæt mand, og stangede tænder ad ham, uden at åbne en sprække for forhandling, men snakkede om vind og vejr, og han berørte endog med næppe en nuance af ironi Knocks nye store projekt – Petersborggrundenes udstykning, – hvortil møde var berammet klokken 12 og som gjaldt millioner, om banken endnu kunne formås til at gå med. Han udtalte sig anerkendende om dette projekt.

Bankdirektøren blev derefter distræt i ansigtet og begyndte at puste. Astma! Men Knock kendte det kolde træk ned over

hals og øre. Manden pustede ham fra sig, forskanset bag det mægtige egebord og med udskårne paneler og billeder af tre generationers bankdirektører i ryggen.

Og Knock vovede ikke at tale. Thi: om det nu ikke var ham, ikke den rette mand, – men det var en af de tre-fire andre, der havde delt magten og æren i dette land – og ikke denne mand – så blottede han sig kun i utide, forrådte, at han var forrådt – og fallit inden et døgn.

Knock forsøgte alligevel en føler: Om etatsråden havde hørt nyheden: Rawen var bleven meddirektør i Metropolbanken! Han forstod øjeblikkelig, at spørgsmålet var plumpt og altså virkningsløst.

Etatsråden bemærkede hertil meget roligt: "Moth ringede herover før, og det er altså ingen nyhed, kære overretssagfører."

Knock havde med et lynsnart overblik fotograferet firmastemplet på seks-syv breve, der lå spredt over bordet. Ingen af dem bar Metropolbankens mærke. Han konstaterede endnu ingen forbindelse mellem engelske Rawen og den store direktør. Der var imidlertid noget, ligesom en drivende em i luften, der påtrængte sig ham uklare billeder, erindringer, der ikke fik form. Han var ganske bragt ud af fatning, og så med sprængte pupiller på det lille, fede og blanke ansigt, der lurende hang inde under den grønskærmede glødelampe. Manden sad her gemt som i en boks og virkede så stille og passivt som selve guldet nede i hans banks kælder. Der var et opmuntrende blik i hans øjne til Knock, der nu havde rejst sig for at gå; men om munden lå hårde, næsten lidende linjer, der neutraliserede, hvad blikket – måske – lovede.

Knock fo'r med hatten ned i øjnene tværs gennem bankens mægtige ekspeditionslokale. Han gad ikke holde masken længere. Han trådte drønende op i sin vogn, stak en stor cigar ind mellem tænderne, bed til og spyttede forbitret spidsen fra sig.

"Kør så for Satan! Hvorhen? Ad Bloksbjerg til!" Hvorpå kusken kørte ham til kontoret.

I de tre lyse kontorlokaler med porcelænslofter og mahognipaneler arbejdede elleve kontorister, der alle dukkede sig, da stormen fo'r ind gennem de hvinende svingdøre mod privatkontoret. Otte håndværksmestre, nogle viceværter og tre, fire kommissionærer rejste sig og bukkede meget dybt. Og husmægler Torp, der var forrest, slog vandstøvlerne sammen og fattede om sine kortruller, parat til at afgive melding om visse oplysninger, han havde opsnuset efter at have rendt i muddergrøfter ude i Petersborggrundene hele formiddagen. Den gamle kontorfuldmægtig, Stou, gav ham imidlertid et diskret vink: "Vent!" lagde det grånede marabuansigt til døren og lettede forsigtigt på denne, til der blev en sprække som hans smalslidte person kunne trækkes igennem.

Knock sad med overkroppen sammenskudt som en kikkert i den svære armstol, hælene plantede midt på skrivebordets klatpapir. Hans mund sprang op, da han så Stou, men eksplosionen blev kun til en hosten, der tog magten fra ham og huggede hagen ned mod hans knæ. Endelig sagde han: "Hvad har vi af kontanter?"

Stou satte ikke noget ansigt op. Han regnede efter. "To, måske tre tusind fem hundrede. Der var megen udbetaling i går. Men vi kan jo realisere." Han var straks orienteret og

bevarede sin ro. Knock påskønnede ham nu som en meget tjenlig slave. Han gik til pengeskabet og krammede obligationer og aktier ud. Der lå nogle hundrede tusinders værd fremmede penge, hovedsagelig et par boer tilhørende, men tillige hele det Bring'ske legats kapital, samt en del obligationer, der dagen forud var deponerede af direktør Hals.

"Kurserne er ret gunstige," erklærede Stou.

Men Knock smed hele bunken ind i pengeskabet og gav Stou nøglen. "I morgen vil der rimeligvis blive spurgt efter den!" mumlede han. "Jeg rejser muligvis en lille tur, så har De fuldmagt til at udlevere rette – vedkommende, hvad de nu finder på at forlange. Det hele er i orden." Stou nikkede, rystede blot en smule i hænderne, men sagde ingen ting.

"For Satan!" råbte Knock. "De fordømte håndværkere er jo tilsagt til klokken 12. Er de her? Lad os så blot brænde løs."

Og han gned sine store, hårede hænder, pludselig sat i gang. Musklerne lagde sig parat i hans krop, de gamle planer spændte blodet op i hans pande. Det nye projekt skød som en fantom af hvide karréer over et tavlet gråt areal op for hans blik. Og tallene kom bragende ind på ham, greb ham og slyngede ham op i en plansikker bane. Han rystede sine skuldre, og idet håndværkerne trådte ind, huggede han panden frem og smilede. Han skulle tumle dem!

De krøb ned på stolene, som han anviste dem, meget ydmyge. De sad, som brolæggere sidder på en vippestol, foroverbøjede af overkroppens mange kræfter, undtagen murermester Bloch, der var en stor mand og en fin mand med skinnende kravebryst og et grønt hæklet silkeslips.

"Nå, banken gav sig!" bemærkede han og slog djærvt sin hånd i Knocks. Han vidste vel, at Metropolbanken havde gjort knuder, men åbenbart nu havde afstået fra at gøre knuder.

Knock nikkede, blinkede til ham, og slog nådigt den nærmestsiddende på knæet. Repræsentanten for det firma, der skulle have støbegodsentreprisen, kom ind og tog plads for sig selv, i klar følelse af rangsforskellen. Han rensede sine negle under det følgende.

Knock udfoldede papirer og planer, og arkitekten, hvis kontor havde store glasdøre ind til Knocks midterbureau, kom på plysses morgensko listende ud af sit bur og sank stille ned bag ved kredsen, der nu var sluttet. Alle samlede sig med panderne tæt sammen, anstrengte under forsøg på at forstå Knocks flydende tunge, nu da han havde slængt sin svære krop op over kortene på bordet og med runde bevægelser anskueliggjorde projektet. De nikkede overlegent og sagkyndigt, da de indviklede accomodationsobligationer blev fremlagt:

"Belånes i Metropolbanken. Javel! Det var meget godt." – Håndværkerne vejrede kilden, der skulle rinde med penge. De ventede på, at det egentlige, det væsentlige kom: Fordelingen af arbejdet og betalingsraterne. Bloch gav sagligt med baghånden slag i bordet, han ønskede oplysninger om endnu nogle punkter, han smølede tiden hen for at skjule, at også han, glubsk og sulten, ventede på sin del, hvad direktøren havde sagt? Garantierne? De løbende veksler fra forrige termin? Nå, man havde hvisket ham i øret om direktørskifte? Forbandet vrøvl? Ja, naturligvis!

Knock lo så heftigt, at han måtte lade sig falde ned i en stol. Hans pande bugtede sig under forbitrede tanker. Han holdt dette mægtige projekt i begge sine hænder, han havde udtænkt det år tilbage, det var slutstenen på et fint, fint beregnet værk, fuldkommengørelsen af et helt nyt bykvarter, han ved diagonaler havde beskrevet og afmærket ud over et net af parceller, ved huse, der nu i to år havde ligget renteløse og tomme som pionerer i et erobret land. Petersborggrundene skulle slutte op! Lukke karréen og danne fast væv mellem staden og dens tilvækst. En ny årring om stammen! Nye færdselslinjer var afstukne og gennemførte på papiret, der skulle blot huse langs fliserne, som allerede løb derude over en rå fælled. Dette fuldbyrdede køb af Petersborggrundene, der var sket forrige termin ved Metropolbankens hjælp, var garantien for en god høst efter disse tre-fire sure år. Og han var halvkvalt af visheden om, at den samme bank nu pønsede på at vælte ham over ende, rive sit pant til sig, for så, når panikken var overstået, sagtens selv at bygge løs, udnytte hans planer og æde profitten, dér, hvor han havde sået værdierne. Han skar tænder, idet han her i den sluttede ring af vasaller udfoldede hele sit kæmpeprojekt. Det ville de byggerøvere vride ud af hans hånd.

Og han kunne ikke lade det falde nu. Det sad i hans krop, han kunne ikke standse sine funktioner, der stemte på og som en drift bevægede ham til vedblivende at udvikle planer og udregne overslag for disse lyttende ansigter i ringen uden om ham. Det var hans tur endnu, hans dag endnu! Og projektet besatte ham. Hans små snu øjne krøb i læ af ærlige og

tilforladelige miner, mens han trak sine klienter ind til sit krokodillehjerte, bredt og med djærvt humør.

Nu skulle der tages fat, værdierne lå og ventede! Det var penge at plukke. Sporvejslinjen var garanteret, og magistraten havde haft kommissionærer ude og snuse om nabogrundene i anledning af det nye hospital.

Han sprang omkring med stor adræthed, hviskede lidt med kommissionærerne, og han kastede en vittighed i grams. Hans håndværksmestre sad og elskede ham, de varmede sig op ad ham, og lo taknemmeligt, når han fyrede sine brandere løs, undtagen en lille skiden blikkenslager- samt gas- og vandmester, der til forargelse var mødt i skindfrakke og brune muffediser trukket ud til de lådne knoer. Han skar grimasser med sit sure djævleansigt, og truede med obstruktion. Hans naboer huggede albuer i hans sideben, og han knurrede arrigt. Han havde brændt sig før! Men de andre tyssede på ham. De sad og biede på det væsentlige, der nu også kom.

Knock tav, og hans ansigt glattedes i faderlig mildhed. Han udbredte med ømhed fordelingsplanen, et afstreget skema, over leverancerne, og hvad hver skulle have ved byggelånene, det var kort og rundt: Så meget ved assurancerne. Så meget pr. Kontant, så meget på 3 måneders accept, og så meget indestående på prioritet bag ved bankerne og Knocks egne salærer.

"Her er spisesedlen. Vær så god og spis!"

Knock kastede skemaet ud til dem, og blikkenslageren fik brillerne op af brystlommen. De kiggede over hverandres skuldre, ydmygt og grådigt. De vovede ikke at kny. Deres folk forlangte arbejde, der var rift om hver bid, som var at få.

Og de knurrede ad blikkenslageren, der ikke var tilfreds. Ville han have arbejdet, – eller ville han ikke have arbejdet? Murermester Bloch afførte sig højtideligt sine røde glacéhandsker for at underskrive sin kontrakt, og jernstøberagenten slængte firmanavnet fra sig på papiret med en patentfyldepen, der derefter gik rundt, for at dens pris kunne blive gættet.

Knock havde begivet sig ud i forkontoret, fordi dette her bare var noget ligegyldigt skriveri, de selv kunne afhandle; og kom nu tilbage med en flaske champagne, som jernstøberagenten åbnede med en patentkniv, på hvilken han modtog bestillinger mod postefterkrav.

De nippede med kenderminer til bruset af de spidse glas, undtagen blikkenslageren, der ikke nød spirituøse drikke. Knock skænkede kun én gang rundt og sendte flasken ud at stå på is, til han blev alene.

Knock sagde: "Dette drejer sig om millioner! Intet mindre. Skål!"

"Vi skal vel have en ejer," mente entreprenøren, der havde udgravning og betonarbejdet, og Knock nikkede. Én af kommissionærerne hentede en lille, svageligt udseende person, der mødte i Knocks aflagte overfrakke og kapsko. De nikkede bekendt til ham, og blikkenslageren rakte ham demokratisk en broderhånd.

De havde en del løjer, og satte blandt andet husmægler Dyrboes høje hat på ham, denne katteskindsbørstede, rødlige hat, der sagdes at give Dyrboe hæderlighedspatent, og som en gang ærværdigt stillet foran Dyrboe på en kriminalkammerskranke skulle have værnet ham mod sigtelse

(og arrest) for falsk forklaring i en sag om en døddrukken bondemand og en slutseddel på bagsiden af en smørrebrødsseddel nede i Café "Minerva".

Stråmanden blev sat foran en bunke veksler, og malede sit navn efterhånden som Dyrboe, kortspiløvet, tog væk af bunken, han skrev sig på skøderne "forhenværende gårdmand", idet han havde renholdt gården i en af Knocks ejendomme. Han fik betaling under et for alle vekslerne og derefter en snaps. De mødte håndværkere endosserede derpå vekslerne, og Knock tog dem, så på sit ur.

"Klokken er over tre. Vi kan sende dem over i Metropolbanken straks i morgen. For I trænger vel til kontanter, folkens!"

Blikkenslageren nikkede ivrigt med sit runkne abekatteansigt. Der kom et sygt og betrængt lys i hans røde øjne: Lønningsdag i morgen! Stod i forskud for materialier. Men snedkermesteren, som gik under navnet Kontant-Meyer, gjorde en vis rund bevægelse med hånden. "Altid parat til gentjeneste, prokurator." Og han slog frimodigt Knock midt på ryggen.

Lidt senere fornam Knock, at stuen var tom, og at han sad dybt nede i den alt for bløde sofa med den tomme champagneflaske foran sig og et brusende tog gennem hovedet af alle slags fornemmelser, der lidt efter fortættede sig til stikket af en enkelt gloende nål i baghovedet. Han kæmpede mod at føle sig som en klud, kvalm og ildesmagende af sine egne væsker i munden. Og pludselig kom en umådelig skræk op i ham og rev ham ud i forkontoret, hvor den gamle fuldmægtig løftede sit musegrå brilleansigt for at vejre stillingen.

"De kan godt lukke," mumlede Knock, hvorefter fuldmægtigen lukkede kontoret, begav sig ind i sin meget vidtløftige havelock og listede ud så sagte, at end ikke låseriglen generede overretssagførerens nerver.

Så tog også Knock hat og frakke og prajede fra vinduet en droske, thi hans karet var fra klokken tre stillet til disposition for en dame, der havde gjort dette forlangende til en uomgængelig betingelse dem imellem. I overfrakkelommen havde Knock den kontante kassebeholdning af henved tre tusind, og dette var en slags stoppebom, når fantasierne løb vild. Han følte sig ingenlunde helt blottet og i pausen endog fuldt sikret.

Han trøstede sig forsøgsvis med, at det hele var *bluff*, praleri af banken. De kunne ikke stå uden ham. Han vidste for meget og var i det hele uundværlig. Bankens fond kunne ikke tåle den krise, der ville følge, når Knock faldt. Enhver vidste, hvor desperat banken var engageret i alle de Knockske projekter. Dér ville blive *run* af sparerne, panik på Børsen, Metropol-aktier ville oversvømme markedet til meget uhyggelige kurser.

Nej, det vovede de ikke! Hvis ikke den store bank og sagtens – alligevel – en vis mand kom til, – edderkoppen, der sad og trak i trådene nede fra bunden af sin bank – eller? Knock vaklede i pinefuld uvished, mens drosken klaprede ud over asfalten. Han sad flot kørende, som han plejede, med hagens firkantede skæg stejlt rejst over den storbrogede kravat, panamahatten opkrammet og engelsk snadde fastbidt mellem de hvide fortænder.

En del mennesker, der mødte ham, så over skulderen efter ham. En og anden hilste, og der lå en antydning i hilsenen af, at

man havde hørt og endog diskuteret rygter.

Efter hans ordre drejede kusken ud af hovedstrøget. Han havde bestemt sig for aftenekspressen, men der var endnu tre pinefulde timer at tilbagelægge ved march på stedet. Han gennemgik endnu en gang de store planer, som banken altså håbløst havde væltet og pludselig dirigerede han kusken i retning: Petersborg terræn.

Der var en ny gade med sværteagtige facader, og klart blåt himmellys i alle ruder, og nu også alle spektrets tjærefarver af syrefabrikkernes dampe, der kom herhen ved østenvind. Også de huse havde han bygget forsåvidt! – Og nu kunne han hinsides et uhyre, øde areal se fire eller fem mægtige isolerede husterninger, stejle karréer, som gigantiske mærkepæle hver for enden af en dobbelt fliserad – og nøgne sorte parceller udenom. Gavlene stod brat belyste af den gule sol. Gårdsiden mellem fløjene var en enklave af sort nat skarpt op mod lysfladen. Derude lå Petersborggrundene.

Der var en grum dødsstilhed herude som i en skiden Tornerose-verden. Fjernt borte fra baggaden hinsides gik en mand på klaprende træsko. Et kirkeur slog meget højtideligt otte.

Knock vadede gennem pløre, hvor endnu kalkstøv lå fra kørslerne, og han vred sig forbi tomter og halvtudgravede byggepladser, hvor dynger af stilladser og mursten lå opdrevne som vrag, hvide af vejret. Han nåede hen foran den østlige af de fem fuldkommen uudlejede karréer.

Der var noget med et par rotter, der i slagsmål tumlede over hans støvlesåler og hvinede, da han sparkede dem. Så lagde han nakken bagover og så op ad den mægtige, røde facade, hvor

kalken endnu var snehvid mellem stenene, men de fire fugtskjoldede karnapper havde allerede slået revner, en flage af puds var nylig faldet, og sivene stak frem af den lynildsformede sprække. Han trådte tilbage ud på kørebanens morads, og så nu husformen helt; den lå med sine knuste ruder, hvor endog sprosserne var vredet ud, og gabede ud mod mørket, der kom. Det lignede et uhyre vejrbleget kranium, dette skaldede hus, en kold og plyndret grav. Han nåede den næste karré, der endnu stod i de rå mure og med forskalling blot på nordmuren. Otte af stadens største håndværksmestre var falleret, da Knock standsede arbejdet på dette hus. Han gik rundt om det. Der var slået brædder for dørene, men de var flere steder brækket løs og i afstand så han en lille skiden, gammel mand samle stumper op i en sæk.

Knock så ud over terrænet bag ved Petersborggrundene. Og der lå endnu halvt gemt i et krat af gustne ris, Petersborg havehus, det sidste af den gamle hovedgård, med en smuldrende gul gavl og sprinklede palæruder. Han knyttede hænderne i bukselommen. Her lå værdier og ventede! Ventede på den, der fik lov til at tage dem med de bare hænder! Det rallede i hans hals. Han var halvkvalt, og han følte, at det var gråd og smerte, der samlede sig til en klump i hans hals.

Her lå alt dette gode og frugtbare muld under den døde hånd! Tusinder af kvadratalen af jord, tusinder kubikfod af rummet over den! Under *den døde hånd*! Eller til rov for banken, når den passede sin lejlighed og overtog til tvangsauktionspriser!

Knock stod og sparkede til de nedfaldne murbrokker, mappen gled fra hans hofte ned og faldt slatten over hans

fødder, gabende med sit sorte svælg. Den var tom. Den sorte mappe var tom! Han vejede den i hånden. Slunken! Sulten. Hæ! Noget måtte altså gøres!

Den gamle mand, der sankede brædder, kom nu forbi med sin sæk, standsede og prøvede at se med sine udflydte pupiller på Knock.

"Hør," sagde Knock, "kom her hen."

Den gamle lystrede ængstelig, trippede i sine hullede lærredssko.

"Jeg har fået lov af betjenten!" klynkede han. "Han siger, at piberdrengene og deres fruentimmer ellers tager det. Og jeg bor i ejendom med betjenten."

Knock slog ud med hånden. "Hvem er ejer af de ejendomme?" spurgte han.

Den gamle mumlede i det grumsede skæg. Endelig sagde han: "En forbandet prokurator inde fra byen. Han har råd til at lade det ligge! Det er hans mødding. Den skal gøde hans andre huse." Og han tilføjede fortroligt: "Jeg forstår mig lidt på sagerne! Har selv bygget. Var en stor murermester en gang. Jeg har bygget over et hundrede og firsindstyve huse. Men så kom Aage Nord hertil, sagføreren, som røg forleden. Han snød mig." Han vendte sig mod de øde huse, der rakte deres mægtige silhuetter op foran en glasgrøn himmel.

"De knækker alle sammen halsen til sidst," mente han. "Alle byggebaronerne! Også han! Jeg ved ikke, hvad han hedder. Men det dér, kalder vi herude for: Dødssejleren".

Han begyndte at småsnakke, sank nogle hostende grin. "Dødssejleren! Nu bor piberdrengene gratis til leje deroppe, og tøsene der logerer hos dem. De brækker alt træværket løs og

fyrer op med nede i centralvarmen. Efter 12 kan hele kvarteret hører deres signaler, når de kommer ind fra Fælleden."

"Ja," sagde han til sidst. "det er Dødssejleren, og naboen er vel: Den flyvende Hollænder. Håndværkerne, som havde arbejdet herude, har Fanden taget. Det er en bekendt sag. Herude smider ejendomme ikke andet af sig – end ejeren!"

Han begyndte at slæbe sækken, og en lille, meget net pige kom ham i møde og hjalp ham. Knock så, at hun havde nye støvler og store sølvørenringe. Han fik lyst til at give hende en skilling, hun så god og pæn ud. Men han opgav det straks, bekendt med risikoen ved at give småpiger ude i dette kvarter penge.

Han stod stille, og på ny hørte han det dumpe brus af kloak dybt under risten, hvorpå han stod. Brølende! Nedad! Ned med alt, efter tyngdevægtens regler – ned i kloakkerne og ud.

Her var han ude på den øde og døde Fælled uden anden lyd end kloakkernes ildevarslende mumlen, uden anden aroma i verden end stanken fra affaldskulerne nede i de henfaldne byggeudgravninger.

Og i pludselige fantasier genoplevede han de første år, da han var kommet herind fra provinsen, og som en mager og lurvet studerende havde lusket langs forstadens plankeværker med smagen af spisehusenes kålsuppe i munden for at spare aftensmaden. Et rystende had fra de dage besatte ham på ny, gik som en syre gennem hans krop og snerpede hans hud sammen. Han havde et gammelt, uopgjort mellemværende med denne hovedstad, med alle dens sten, med alle dens store, han havde ingen tilgivelse for den fra de dage, da den havde vist

ham lutter ligegyldige facader og vendt skumle baggårde til, om han ville ind i den nogen steder.

Han havde vistnok nået at få en stor del af denne by i sine hænder, forvaret dokumentfast i sin sorte mappe. Å ja, denne stærke sagførermappe af sort læder kunne rumme en del! Han havde huseret med denne bys værdier, knægtet dens folk. Han forstod tåget, at han ingenlunde havde nået så vidt, fordi han just havde elsket denne stad. Og nu, da han var truet, skulle fældes og udskilles, nu udfoldede dette indkapslede, blot halvt tilfredsstillede had sig til en yderst bitter fortvivlelse.

Disse direktører! Der sad de uldne og nussede i deres bankrådsstole og pønsede på fortræd og passede deres snit til at spænde ben for dem, de ikke kunne lide. Han spyttede på dem. De var pest og gemenhed! Disse fine folk! Hæ! Fiksere og jobbere!

De var blege som svæklinge, der sejrede ved forræderier, snigløb og opåd bagfra, hvad de ville til livs. Hæ! De anså ham sagtens for en bonde, der søgte at slå rod i deres by! Benyttede sig en tid af, at han forstod sig på jord og på at få sten til at gro. Og kastede ham nu, for at høste hans udsæd.

Og da var det, at hans had og forbitrelse mod hovedstaden gav liv, til den beslutning, han havde båret, siden krisen var indtrådt. Han så sin vej! Han foragtede straks modforestillinger, der et øjeblik meldte sig: at det betød forbrydelse og altså straf – om planen glippede. Han påtog sig risikoen. Han begyndte at svede af spænding. Han mumlede mellem tænderne de gamle bondeeder: Det Satans bypak! Han skulle vise dem, hvem der forstod sig på handler!

Han kom ind i en snasket beværtning, anråbte en kelner, hvor han så et grøntflimrende øjepar i halvmørket bag en skænk. Inde fra sidestuen lød plumpe stemmer. "Bondefangere," tænkte han og erindrede. Det var fire fede mænd, der lavede byttehandel med et klaver og en lille hest, der havde været udstillet som verdens mindste hest.

De regnede med pegefingeren i ølslammet på bordene.

Men Knock rejste sig voldsomt fra sit bord, han forlangte en telefon. Hans store krop svulmede under muskulatur. Ansigtet blev fast og hårdt, og han afvred de svedige hænder i lommetørklædet. Han vidste, til hvilken knejpe, han på denne tid kunne opringe sin fuldmægtig, Stou. Og forlangte knejpens nummer.

"Er det Stou? Godt! Hør nu efter, Stou. Jeg rejser i aften. – Ja! – I 10 dage. – Lige meget hvorhen. Sig blot Australien. Men hør nu nøje efter: Tag min pengeskabsnøgle og gå straks op på kontoret. Tag i pengeskabet, hvad der er af obligationer og sælg dem. Tag kreditforeningsobligationerne for det Høyerske og det Seehausenske bo. De står i 110½. Tag, hvad vi har liggende af det Bingske legats værdipapirer og de aktier, som direktør Hals deponerede i går. Sælg rub og stub! Og køb så i overmorgen, hvad De kan skrabe sammen af *Metropol*-bankaktier: De vil være på markedet til papirværdien, når det rygtes, at jeg er rejst. Køb, så snart de er nede i 48. Så langt går de sikkert i løbet af en dagstid eller to. Og gem dem. Gem dem til øjeblikket er der. Den store bank træder til i løbet af to uger, – det ved jeg, – når de har drevet kurserne ned, og etatsråden har opkøbt Metropolbankens aktier til 48! Men jeg kommer dem i forkøbet! Har De forstået mig, Stou? Der er provision til

Dem! Sælg for Guds skyld. Dem vedkommer det i alt fald ikke, hvem papirerne tilhører. Forretningen er garanteret sikker! En hundrede procents forretning! Jeg stoler på Dem, Stou. Og nu ringer jeg af."

Knock forlangte derefter et glas øl og en droske og tog nu sin sorte mappe under armen.

Flyveperspektiv

På den smalle løbebro, der forbandt gondolen med motorhuset stod Tela støttende sig til det spinkle aluminiumsgitter. Den tynde metalrist gav sig med en besynderlig modstandsløs elasticitet under hans fødder. Han dristede sig endnu næppe til at se nedad efter staden, der nu 100 meter dybt sejlede ind under denne evighedsplanke. Det mægtige fiskedannede luftskib, der ubevægeligt stod over hans løftede ansigt, var ham endnu nødvendigt som optisk udgangspunkt og støtte.

Trods motorvingernes blæsende hvirvler opnåede han således den uomstødelige fornemmelse af at stå stille. I forhold til noget opad bevægede han ikke sit basis. Siden luftskibets start havde han gradvis, uden at sænke sit blik, i tanken søgt at forestille sig den synkende og bortvandrende verden dernede, for at vænne sig til senere uden svimmelhed at kunne betragte den fra sin plads med dette hundreder af meter dybe fald lagt imellem.

Grev v. Plessen kom entrende fra aluminiumsstellet oppe under de fire stabiliseringsflader, der kastede transparente og rippede konkavskygger op over ballonskibets mægtige silkebug. Han så deroppe stellets ribben spant ved spant spænde stoffet i faste terner: Inde bag dette uhyre hylster var altså de en og tyve ballonetter, der bar fartøjet oppe, de usynlige og eneste garantier mod svimmelheden, – der nu efterhånden alene viste sig i sit forsøg på at vriste hans blik til at se nedad.

Grev v. Plessen stillede sig hen ved hans side, og Tela blev rolig. Han begyndte at undre sig over denne fart. Han så v.

Plessen smile inde i det sorte spidse skæg.

"Er De endnu lidt nervøs, Tela?" og v. Plessen lænede sig ud over gitret og så ned. Tela lod blikket glide over hans overordentlig spinkle figur i den stramme ingeniørløjtnants-uniform, der bar aëronautkorpsets emblemer på kraven. Han smilede ved tanken om en ny militærtype, så udpræget som kavalerist og gardersoldat, den letteste af alle våbenarter: aëronauten, der udtages efter letvægt som en jockey.

"Se," sagde v. Plessen. "De hvide tabletter derude i sydvest er Charlottenburg. Vi står over Jungfernheid. Vi er to hundrede meter højt. Herfra ser vi altså Tyskland som et croquis. Tænk Dem generalstaben i luften! Det vil herefter for alvor blive en krig på kortet. Korpsene vil stå som sorte og røde brikker dernede på et grønt bræt. Vi flytter dem gnisttelegrafisk – så let som de små flag på krigsspilbordet. Og vi vil videre opleve krigen i luften; luftens torpedoangreb og håndgranatkampe, når Tyskland en gang har skabt en flotille for sin fremtid i luften."

Tela så endnu opad i den fuldkommen klare luft og ud til alle sider i rummet, hvor de nye og utrådte færdselsveje lå bredt for en fremtid af flyvende trafik. Og han begyndte at forstå, at en ny dimension af det rumlige var inddraget under menneskeligt område, et nyt perspektiv: Opad i stedet for vandret, jordplant eller ned – evigt ned.

Ude i horisonten så han allerede Berlins tårne rejste ud af det evige røgslør, horisonten var ingenlunde fremmed, som sagtens dybderne under hans fodsåler – om han nu så nedad – ville vise sig. Horisonten var vedblivende i højde med hans øje, synsradien blot større. Disse fjerne tårne med spir og tinder

havde man hidtil indrettet sig for at stjæle 100 meter af fuglenes lodrethøjde og en mindre stump synsvinkel, en længere hypotenuse i den trekant, et opretstående menneske ejer af verden. Der stod altså disse plumpe sokler af sten og jern som monumenter over en magtesløs og alt for tung tid.

Og da, endelig, så han nedad, hvor staden flød, et evigt skiftende, fuldkommen nyt perspektiv af lodrette flader og linjer, der kredsede ind imod brændpunkter nedad. Han så fjernt, men meget distinkt, i en fjernhed der ikke sløredes af lufttoner, de prægnante tage og karréer af huse, solbeskinnede på de østre sider, gård ved gård, de firkantede fløje, der stod som skårne i hvidt eller grå eller rød karton.

Staden roterede som en umådelig valse med udhævede typer ind under ham, og sprængt mellem de faste og geometriske figurer af gader og huse groede parkerne som dunkelgrønne svampe.

"Se," sagde v. Plessen. "Den hvidspættede plantage dernede, er den zoologiske have. Vor rute betegner nu en kurve, vi har ordre til at sejle ind i Berlins centrum 100 meter over Brandenburger Tor. Er De endnu svimmel?"

Tela sagde: "Er der ikke et perspektiv af egen ideel art herfra netop ned til denne zoologiske have – som et gennemsnit af jordklodens perioder ned til en historisk dybt forsænket arena?"

Han erindrede de dumpe og verdensforladte dyreformer, som endnu lever i bure dernede; disse forældede og deforme typer: rhinoceros, fabeldyret fra den miocæne periode og nilhesten i sit plumrede bassin med sit gab som et profetsyn af blegrøde kæmpegummer, å ja, de hørte til i en lukket enklave af vor tid. I en letbevægelig tid er der ikke plads for tykhuder –

uden i et bur, så lidt som der er plads for bønder i en storstad eller for sålegængere i den høje luft.

Løjtnant v. Plessen var entret over til det lille lukkede motorhus, hvor maskinistens ansigt, i læderhætte, strengt og lufthærdet som en chaufførs, havde vist sig.

I gondolen midt inde i bærestellets spinkle og blanke aluminiumsstruktur sad aëronautafdelingens chef og den anden indbudte korrespondent, parat ved det elektriske rat. De to små skovlvinger hjulede på begge sider af gondolen, og den store viftehale lagde sig på skrå. Jordplanet dér dybt nede syntes at dreje sig om en akse. Ballonens næb pegede direkte syd.

Tela så nu dybt dernede staden, denne gennemårede stenmasse, disse enklaver og øer af rektangulær form, de udstrålende diagonaler af gader og boulevarder, der foreløbig var de korteste veje i staden. Der lå staden tegnet som en elementær plangeometrisk opgave: trægt konstruerede linjer, der var bundet af tyngdeloven til planet. Myrerne, der vrimle nede i de blege jordfurer, nøjedes hidtil med det rumlige i *bredden*. Se! Nu strømmede de frem, dér hvor gaden udløb til den åbne plads, vistnok Belle Alliances rotonde, en prikket masse, der spredtes som pulver fra en blæser – hatte og skuldre af mennesker, der havde gået mellem snævre gademure og pludselig så rummet åbent i bredden – torvet! pladsen! – og åndede op!

Nede over Moabit tindrede solen gyldent i en kuppels ribben. Man rejste altså kupler over en stad for at fyldestgøre forestillingen om noget mere rumligt af idel og guddommelig art. Tårne for at komme lodret opad, kupler for at fornemme

det sfæriske i de tider, da man endnu ikke fløj; forestillingen om Gud krævede en kuppel! –

v. Plessen kom tilbage. De stod igen sammen på den sælsomt sukkende bro. Luften var så kølig heroppe, der stod en stiv træk op mod luftskibet. Det susede lavt deroppe i stellet som i rejsningen på en fregat. Den knitrende lyd, når aluminiumsstængerne slog over! Slagene af stabilitetsskærmene, der rejste sig for brisen og holdt skibet i ligevægt. –

"Se," sagde Tela og viste ud over det store stadpanorama, hvis relief grelt tavlet hvidt og sort viste sig indtil de skårede horisonter, huse – huse –

"Se – virker ikke denne ordnede og nøjagtig kanaliserede overflade af byen meget nerveberoligende. Man glemmer endog tanken om det dybe fald, der dog er derned. Hvor ægte tysk en orden i alle linjer, i enhver energiens retning, en stadlig centralisation af alle linjer, alle veje – de kortest mulige – – ind til et styrende midtpunkt!

Er denne orden og inddeling ikke som en grafisk forestilling over en stads administration, dens instruktion, dens *regie*, der set herfra hundrede meter højt viser os sit system af enestående skønhed: Alle linjer efter logikkens simple lov. Selve verdensordenens idé udbredt på en flade!

Og hvad har vi ikke ret at tænke muligt endnu for os at nå her i den nye dimension – med evner til at inddrage og befare rummet!"

V. Plessen lo. "Ja, hvorfor ikke! Vi er nu i rum luft og har overvundet den første svimmelhed. Vi kan altså begynde at spejde efter, hvor landet skal ligge. For mig som strateg og

sportsmand er foreløbig *bevægelsen* hovedsagen, og det er øjensynligt, at jordfladen er utilstrækkelig som basis for vore moderne motorer. Navnlig er automobilet allerede nu ubrugeligt i en stad.

På fri bane, på væddeløbslængde, hvor automobilet er reguleret til sit øjemed og starter klassevis – der er det endnu fuldkomment som hurtigflyver ad de foreskrevne og planerede veje. Det er vor tids foreløbige vidunder: Vejæderen, distancefortæreren! Og et velgørende udtryk for, hvad vor tid vil: Hurtighed og vidtomspænden!

Men i en ordnet by er automobilet revolution! Det er løsgænger, og allerede i strid med enhver moderne stads idé: Centralisation af kraft.

En bys system fordrer ensartet administration, ordnede skinneveje og navnlig samling: at kraften stationeres i mægtige centraler for tilvirkning af drivkraft og derfra fordeles ad metaltråde til brugsstederne, – nødvendigt allerede af hensyn til økonomi og moderne demokratisme: at forbruget kan aflæses på tavler, beskattes og reguleres.

Men disse løse kraftvogne, der fører deres motorer med sig under hjulene, er for respektløse til at tåles i en storstad. Selv om de er nummerforsynede og stadamtligt indregistrerede, lader de sig nødig bestemme af et politireglement eller standse af en gendarm, som har udmålt farten ved et stopur.

Automobilisten savner social forståelse, fordi han vil være det, han ikke er: Flyver! Det er fordringen pr. kraft alene at komme ud over de hindringer, som anden mands mark eller hus og gadelygter eller forældede hestekræfter, der stejler og bliver svimle, må sætte i det normalt foreløbig plant

cirkulerende samfund. Nej, der hjælper kurver og serpentiner ikke. Automobilisten er antisocial, fordi han vil have rum, hvor samfundet indsnævrer sig. Godt! Vi vil give ham luften!

Se nu dernede denne trange, sammenknebne strøm gå gennem gadekanalerne. De kan skimte de sorte fortætninger i gademundingerne, små mørke masser kilede fast som en tampon i en tarm. Det er trafikken, der er gået i stå.

De kender obstruktionen dernede om aftenen ved teatertid, har selv siddet og stirret på et standset taksameterur. – Videre! Videre! Ikke sandt? –

Kilet fast i en svulst af vogne med indfiltrede hjulnav, med skældende chauffører og gryntende tudehorn! I en af de lineære gader dernede med de uudvidelige vægge! Ved teatertid: mellem luksuskareter med stjernetindrende lampions og en eller anden balklædt frøken i pailletrobe udstillet for pøblen som i en glasmontre, fastkilet ved siden af Deres vogn. Tudende automobildrosker og reklame- og varevogne af disse nye fantastiske former – som paddehatte og militærstøvler. De har oplevet billedet: den hæse stønnende trængen på, standsningen, spærringen, politirytteren urokkelig rejst på sin bronzehest. Og de uflyttelige vægge med deres uomstødelige særinteresser bagved, kiggende ud gennem tusinde private ruder.

Det er altså storstadstrafik! Krafttab er det, uerstatteligt krafttab hvert sekund. Tarmslyng i stadens ernæringssystem. Tusinde eksplosioners kraft, der spildes af de stampende motorer. Staden sveder værdierne ud af sine sikkerhedsventiler til ingens nytte. Og da bevægelse nu en gang er blevet rådende form for moderne liv, er dette utilstedeligt.

Godt: De har gjort opmærksom på rum luft som en ny dimension af bevidstheden. Jeg vil foreløbig henvise al befordring, al trafik, al løbende bevægelse herop, for at vi kan gøre vore rejser og føre vore krige heroppe uhindret, og de dernede være uforstyrrede.

Men jeg ønsker for øvrigt ingenlunde, at de frie uberørte veje heroppe skal blive tilgængelige for alle. Luften er endnu aristokratisk, og bør i alt fald en tid være forbeholdt de eksklusive sportsklubber og det kejserlig kongelige militær, inden det demokratiseres og udleveres også til pøblen som en rumlig udvidelse af folkebevidstheden."

Og v. Plessen lo, tændte sig en cigaret og tog plads med benet svunget over det spinkle gelænder, støttende sin ryg til de dirrende bærestænger. Han sagde endnu henvendt til Tela: "Men at De skulle dele mit synspunkt kan jeg ikke fordre, siden De er skribent og altså i dyb forstand publicist."

De trekantede styrevinger stod mod solen, gennemsigtig silkegule af solstrålerne, og med ribbernes spinkle net lignede de store tropiske dagsværmere.

Tela faldt hen sine i forestillinger, idet han nu sad her i kølig skygge af luftskibet, hvis finner blødt klappede om den kommende vind: Deroppe står nu i sin ædle form, luftskibets téndannede cylinder, den fuldkomneste af al form, fiskens og vasens, bevægelsens, rumfangets og tillige skønhedens ypperste type: hvert molekyle i snittet ordnet om en akse, cirkel spundet om cirkel, rytmisk voksende fra basis, rytmisk aftagende mod sin slutning – som selve formen for ordnede idéer.

De hvirvlende skrueblade, som motorerne driver, har allerede det ufuldkomnes og forældedes anstød og støje, de er

så primitive som børns blæsende legetøjsmøller. Vil hjulbevægelsen ikke en dag blive afløst? Disse evigt og dumpt malende hjul i deres meningsløst vidtløftige cirkelveje! Vil ikke rotation en dag erstattes med ligebevægelse?

Se, nu læner luftskibet sig imod luften og går opad som over et skråplan, trækker blæsten ind under sin skinnende hvalfiskebug. Det er igen et nyt syn at se sit skib nedefra under kølen som det ses fra havets bund i fiskenes perspektiv. Man gribes af en usigelig frisk undren derved, man føler opaddriften ganske ny, fysisk og moralsk, den sindets opaddrift, der *vil* beherske alle regioner: Dybets og fladens og alle lufthøjder: Helt dernede fra dybderne kom vi!

Og på ny braser luftskibet sine dæmpningsflader og kovender mod vinden, chefen har rejst sig og giver et signal. Et flag folder sig ud fra en af stellets barduner.

Og på ny roterer skibet om sin midtakse og går for hårdt ror direkte syd.

Domens kuppel står nu derude som en mægtig kronet pande, og kejserslottets kantede tagkamme rejser sig jemsorte nærved. Den kejserlige vimpel står fra midtfløjen som en hvid flis ud i vinden.

Derned mod magtens centrum drages nu det styrbare luftskib som mod en magnetisk pol, hidkaldt ved uimodståelige trådløse telegrammer til kommandoen i gondolen.

Længe har de ventet skibet nede fra deres jernaltaner. De har set det blive til som et mørkt lille legeme, der har løst sig fra horisonten, løftet sig i fri tangent til synskredsen – nu med solen bag ind og den skarpe segl af sin klodeforms skygge om sin forreste rand. Som en lille gul blegn på himlen, – stille et

minut, og så rindende som en mælkedråbe over en porcelænsplade.

Og tre gange omsejler luftskibet i to hundrede meters lodret distance det kejserlige magtcentrum.

Fra luftbroen er bevægelsen af den lille hvide vimpel synlig, mens det kippende hilser fra sin stang. Tela forstår, at dernede kan enhver følge manøvren. Enhver vil forstå, at den tyske magt behersker også rummet: At gaden er påtænkt flyttet herop, at færdslen herefter skal gå heroppe! De må kunne høre den intense tikken af maskinen i motorhuset ned i deres gader, og genkende lyden fra deres egne asfaltveje, som nu er flyttet herop. Nu befarer automobilet luften! En ny dimension af rummet er erobret.

v. Plessen står nu ved motorhuset, han griber om en kort vægtstang. Og et langt og bedøvende skrig stødes ved damp ud af det store messinghorn, hvis basunåbning vender nedad.

Her midt over Berlins centrum har luftautomobilet ladt sit horn lyde i et hoverende sireneskrig, der står som en lodret hård metalstang ned gennem luften og toner.

Og autoerne nede i asfaltgaderne standser nu sagtens, passagererne på motoromnibusserne, disse plumpe torpedodestroyers, der med de uhyre gule skrog bårne af lydløse gummisokker vædrer sig en vej gennem færdslen, rejser sig fra deres platformer og ser opad. Kraftvognene står stille i et nu, chaufføren sidder og skygger med hånden for blikket og stirrer opad.

Hvad var det? Et nyt signal er gjaldet gennem luften – fra fremtiden i luften! Et gjaldende basunstød, en apokalyptisk varselsklang fra de fjerne egne deroppe.

Nu står de og peger op mod det drivende luftskib, der mellem soltindrende aluminiumseger og spindelvævsfine gitre står der højt og klart som en globe af selve den gule gas, en stor blødt formet oval, som en fri og hed organisme, svævende over stadens centrum.

Og man ryster sagtens på hovedet: Hvem ved! – og haster videre med små alt for hidsige snøft og varselsgrynt af den lille bliktrompet og en kvalm stank af benzin bagud fra spjældene. De små motorer kryber endnu som før i vidtløftige kurver og serpentiner om deres alt for mange hjørner.

Tela synes efterhånden, at den verden der nede i planet er så fjern, som luften en gang var, – som ser han nu med ansigtet vendt mod denne myreverden ikke ned, men opad mod det indre af en stor kube, hvor et gnidret og intimt liv myldrer, og han selv står med fodsålerne presset mod himlens bund, isoleret og alene, dybt inde i en sælsom fremtid.

Flyvegriller og luftkasteller! Den tid er altså ikke mere fjern, da grillefængerne virkelig har vinger, og luftkastellerne er så sikre at forudse, som en perronhal var at forudse i dampens tidligste dage. –

Der var udkastet ballast, sandsæk efter sandsæk var udtømt, luftskibet piblede opad som en boble gennem vand. Himlens klarhed kom dem nærmere, der gled tåger ned over og af dem som viftende slør. Himlens blå ocean ventede deroppe, pludselige pust af blide passater, af luftens hede golfstrømme kom til dem.

Endnu en gang så Tela ned på stadens svindende fantomer. Allerede nu svandt virkeligheden bort, ligesom forladt af tiden.

Han tænkte, at luftens erobring og rummets kolonisation måtte forandre moderverdenen.

Man ville lære at betragte stat og stæder fra flyveperspektivets højde. Lovgiverne ville få at gøre med hidtil fuglefri arealer, regioner, der ingensinde var privatdrift og ejendomsret undergivne. Der ville blive brug for fine forståere frem for fine fortolkere. De ville finde, at afstanden mellem menneskers sind var uendeligt kortere end hidtil beregnet. Luften burde blive alle gode tankers vej.

De ville vende deres huses og deres hjertes åbninger opad mod luften. De måtte omordne byernes tagindretninger fra lukkede telte til åbne platforme. Det ville blive svært for dem at drage grænser mellem lande, nationer og mennesker i den ubeskrivelige luft.

Det ville ikke lykkes dem at forpeste disse uendelige dybder, som deres ånde og afsondringer forpestede luften nede i deres snævre gader og gyder. Ville ikke allerede rigdommen på ilt heroppe gøre menneskene venligere og deres sind ridderligt og lykkeligt?

Man ville blive vant til veje, hvor man glider blidere end på asfalt og kautsjukhjul. Luftens veje er de blideste af alle, deres gnidningsmodstand bliver aldrig til rystelser. I alt for mange århundreder har brosten og den stramme hugning af vognfjedre stødt ærgrelse og ondskab op i hjertet på mennesker, der måtte befare de besværlige og gammeldags veje. Den frie æter alene tvinger ikke musklerne til at besvare hårdheden med et tilbageslag af harme.

De yderste fremskridt på jordplanet er endnu barbariske, hårde og uden den fornemme skånsomhed, der benytter en

modstand uden at knuse den først. De amerikanske samfund beror endnu ved maskinernes rå eksplosioner. Deres bevægelse er fremstød, endnu ikke flugt.

Det vil blive ikke kraften, men ligevægten, der vil herske i sin blide evne til at sejre ved at tage hensyn!

De balancerede nu her i dyb luft, i et rum uden grænser opad. Et bølgende hav af skyer gled forbi under dem, store dorske dønninger uden bråd eller skum, der rullede sig hen forbi jorden. Her hang de altså i ligevægt, i fysisk stabilitet med disse høje luftlag. Himlen var ikke mere blå, men hvid af lys. De sejlede på atmosfæren.

Al svimmelhed var nu borte. Den tikkende støj af motoren var den eneste forstyrrelse, den eneste lyd af en ældre og brutalere kultur, der var bragt herop. Men Tela tænkte, at motorerne en gang også vil blive overflødige i en tid, der vil have lært at svæve og balancere ved drage formede aëroplaner, med selve luften som bærer og drivkraft og ror.

De var endnu kun pionererne med de ufuldkomne midler, der endnu ikke er dannede efter hensigt, men efter de bestående trafikmåders forbillede. Der var uendelige distancer at nå, en ny verdensdel at erobre; en ny og udvidet form for de menneskelige sind, – ikke blot flad og dyb, men løftet i højden ti! De evige sfærer. – – –

De tre mænd stod nu yderst ude i det blinkende bærenet, han så deres silhuetter insektspinkelt hænge i dette metalliske spindelvæv, der drev for luften som en flyvende sommer.

Også dem havde verdens alt for borgerlige plan gjort træt, også de var marodører rømt fra de alt for regulære linjer, af en

ubetvingelig fantasi, af utæmmelige længsler efter videre rum.
– –

Klerkers vagabond

Set havde banket for tredje gang på Klerkers dør, og denne gang ikke mere varsomt, men tværtimod meget fordringsfuldt.

Klerker sukkede og rejste sig langsomt. Han gik gennem de fire stuer af villaens nederste etage og tændte lyse, inden han lukkede op. Som han havde ventet, stod der en stor, bred mand ude på stentrappen, duknakket, i bedende stilling og uden at søge ly under halvtaget for regnen, der svøbt i uigennemtrængelig tåge gik frem over vejene.

Klerker fandt ikke på noget at sige, og de få stumper stavelser, som manden fremstødte, opfattede han ikke. Men han forstod, at manden var husvild. For lidt siden havde han hørt naboens hund rase bag en dør, der meget hurtigt var blevet låset.

Han tænkte: Denne mand har altså allerede i aften skræmt rimeligvis mangfoldige andre alene ved sit voldsomme udseende. Derfor er han blevet lukket ude. De, han har gjort angst, har intet lidt udover nogle minutters sjæleligt ubehag. Denne mand er altså den virkelig skadelidte ved at andre har været angst, idet han er blevet lukket ude. For ikke at forøge skaden er det rigtigst at jeg lukker ham ind.

Han opfordrede derefter den husvilde til at komme inden for i villaens entré.

Der stod nu i lyset fra lampen, som Klerker holdt, en sværtbygget, rødhåret, ung fyr med et stort tomt og hvidt ansigt, der var overslikket af den blanke regn; de blege øjne

skævede sygt ud under de svulne øjenlåg. En rustrød jakke klæbede til hans vældige torso.

Nu forstod Klerker nogle ord: Syg, sulten. – Sømand uden hyre. – Ingen steder at gå hen! – Klerker overvejede: Dette var øjensynlig sandt. Og sligt burde ikke finde sted. Han åbnede døren til dagligstuen: "Kom ind," sagde han og gik foran.

Tiggerens fødder kom skrabende over tærsklen. "Sæt Dem kun ned," sagde Klerker, anrettede derefter en tallerken, idet han selv netop spiste til aften.

Svogerens unge og ganske umyndige datter, Therese, der gik ham til hånde ved måltiderne, så til med sine blanke og redelige øjne. En stor boble dannede sig over hendes vidtåbne og redelige øjne. "Therese kan godt gå hjem," sagde Klerker med et nik. Pigen rejste sig straks, sagde tak for mad, gik langsomt ud af stuen uden at se sig om, og løb derefter over de opblødte villaveje i vild flugt, ræd og uhyre interesseret hjem til forældrenes hjem i den anden ende af villabyen.

Klerker sad og strøg sig gennem sit lange grå og firkantede skæg, alt imens hans gæst spiste. Hans tobaksbrune tommelfinger gled langsomt frem og tilbage over hans lange og stærke næse. "Spis kun," sagde han opmuntrende, men da tiggeren spiste forsigtigt og mådeholdent, tænkte han på, at mennesker, der har sultet i meget lang tid, føler modvilje mod mad og gentog derfor ikke opfordringen.

Manden rejste sig, stod med en våd klud i hånden, der syntes at være hans hue; han svinglede i de udhungrede ben og gjorde en drejning om mod døren. Klerker havde taget en cigarkasse ud af skabet ganske vanemæssigt, men af et pludseligt døvstumt og forbitret blik forstod han, at hans gæst tænkte på

alt andet end cigarer. Klerker gik derfor hen og åbnede for et lille sidekammer, hvor der befandt sig en ganske vist meget ubekvem, men tilstrækkelig lang sofa. "Siden De er husvild," sagde han "ved jeg ikke bedre, end at De indretter Dem derinde."

Tiggeren fuldførte sin drejning næsten som et fald over imod væggen og kom dermed i nærheden af det lille sovekammers dør. Hans læber skød sig ud som en tragt. Der gik en sugende trækning gennem hans halsmuskler; men der kom ikke anden lyd fra ham end et tykt og grødet: Hæ! der kunne opfattes på enhver mulig måde. Klerker var imidlertid allerede blevet distræt og lukkede uden at mærke det døren i så rask, at vagabondens jakke kom i klemme. Dette gav anledning til nogle frygtelige skældsord inde fra kammeret, indtil sagen var ordnet.

Klerker stod og stirrede på den brune tøjlap, der langsomt forsvandt ud af sprækken. Så tog han lampen for at gå. I det samme, lyset forsvandt, begyndte vagabonden at råbe. "Hjælp!" råbte han, og: "Luk op, din helvedshund!" Og han antydede, at det var en fælde, og at nu kom altså politiet. Samtidig dundrede han på døren, så fyldingerne sang.

Klerker stod med lampen i hånden og ligesom stangede med den efter støjen: "Så!" sagde han beroligende: "Så! Så!" Derefter gik han med lampen. Klokken var kun ti, og før to gik han aldrig i seng. Han gik ind i hjørneværelset. Der lå på divanbordet Schopenhauers "*Parerga*" med et kulørt, flettet bogmærke stukket ind mellem side 416 og 417, hvortil Klerker sidste nat har nået. Siden han to år forud havde trukket sig tilbage fra sin købmandsforretning, læste han sådanne værker,

mindre for at uddanne sin ånd, end fordi det fornøjede ham. Navnlig Henry Georges og Renans filosofiske værker gav hans ordnede tankevirksomhed godt stof. Systemer interesserede ham uden at forandre hans personlige overbevisninger. "Filosofien er," sagde han, "som et kassekontrolapparat. Man lægger en værdi i beholderen, drejer på et sving og straks springer der en klap frem med en numerisk betegnelse i verdensordenen." Schopenhauer forekom ham for resten vrøvlet, men han læste ham, fordi han ikke ville gøre ham uret ved at gå ham forbi. Den store filosofs lidenskabelige pessimisme forekom ham absurd og forundrede ham. Han faldt da også den aften i søvn over "*Parerga*".

Klerker traf næste morgen den 14-årige Therese i spisestuen, hvis gulv hun i største hast vaskede. Hun rejste sig forpustet og slog hårtjavserne fra ansigtet. "Manden sover endnu," hviskede hun. Klerker gik derfor uden om huset og kiggede ind gennem sidekammerets lille vindue, Han kunne skimte den hjemløses ene fod over sofaens høje kant, en mægtig flad vandrefodsål, glatslidt af trav mod alle verdens veje, ru og reven i kanten af skærver og søm. Og en stor, blegrød tå rejste sig struttende, hvor læderet var revnet, – som trængte denne vældige og rå krop på, ud gennem den tyndslidte og bristende skal af kultur. Ja! Også ved albuer og knæ groede den nøgne hud frem – i møde med den vidtåbne og nøgne natur, hvor en vagabond har hjemme. – Men i dette nu fo'r manden op med et ryk, som han plejede at rejse sig fra grøft eller høstak, når trin lød på vejen, – stod dér med næsen klemt mod ruden, hænderne knyttede, i forsvarsstilling og så Klerker vred, forundret og lurende op i øjnene.

Da Klerker kom tilbage i stuen. var tebordet væltet, og vagabonden stod i den åbne dør. Den regnstivnede hue red på hans ene øre.

Der stod en ilde os fra de mugne klædningsstykker, han har; men Klerker ihukom, at sansernes ubehag kun er en illusion. Han faldt på at spørge sin gæst om, hvad han hed. Og han fik at vide, at hans navn var Jan. Nogen som helst anden oplysning hverken forlangte eller fik han. Dette menneskes historie var uvæsentlig, som alt er uvæsentligt mellem mand og mand udover selve øjeblikket.

"Sæt Dem ned og spis," sagde han. Han fandt det rimeligt, at denne fremmede vandrer spiste, mens der endnu var en sikker mulighed for ham at spise.

Jan satte sig ikke, men stod op med sit brød og sin kop i hånden. Og han betragtede sin vært med et skråt blik, prøvende, mistroisk og begærligt.

Den følgende eftermiddag kom Klerker over til svogeren, der netop var kommet hjem fra sit kontor og allerede havde fået dagens beretning af sin hustru. Svogeren var mere urolig end forundret, idet det, der lå over hans fatteevne, ikke forundrede ham. "Kære Klerker," sagde han. "Hvad er det, jeg hører. Lille Therese kommer herover og fortæller sin moder, at der er en fremmed mand, der har indlogeret sig hos dig og ikke vil gå sin vej igen."

"Det er rigtigt nok," sagde Klerker og satte sig i sofaen. "Men jeg ved ikke, om han vil gå igen eller ej, fordi jeg ikke har spurgt ham. Jeg gav ham husly i går nat. Ud på formiddagen i går gik han en længere tur, uden at sige mig, hvor han gik hen. Jeg havde næsten ganske glemt ham. Men da jeg vågnede i morges

og gik ud i haven for at beskære mine klatreroser, så jeg ind gennem vinduet, som du ved er anbragt i den nordre gavl, at dér lå den fremmede mand igen på sin ryg på sofaen og sov iført alle sine klæder, selv støvler. Jeg havde givet ham et par nye sko i går, men han havde endnu sine gamle hullede snørestøvler på fødderne og må vel have realiseret de sko, jeg gav ham. Ja, det er hele sammenhængen, kære svoger."

"Jamen," sagde svogeren, "det et dog en forskrækkelig historie! Og hvor er han nu?"

"Nu sidder han i haven på en bænk," fortalte Klerker og kløede sig bag øret. "Han sidder ganske skikkeligt og gør ingen ting. Jeg har ikke talt med ham siden i morges. Jeg sagde da til ham: "Hør," sagde jeg, "jeg vil gerne hjælpe Dem. Og jeg kan ganske sikkert i løbet af en dags tid eller to eller måske tre skaffe Dem noget arbejde."

Det sagde jeg altså til ham uden ringeste bevidst bihensigt. Men så drejede han hovedet og så på mig med et gennemtrængende blik. Og han sagde: "Arbejde!" sagde han. "Hvorfor skulle jeg arbejde. De – De selv – arbejder jo ikke." Ja, det sagde han."

Svogeren trak indigneret øjenbrynene i vejret: "Det var dog et stift stykke! Sagde han virkelig det? Og hvad svarede du?"

Klerker sukkede: "Jeg svarede ingen ting. Der var jo ingen ting at svare, det var jo sandt. Jeg har i de sidste to år ikke bestilt andet end fornøjelige ting."

Svogeren rystede på hovedet. Han forstod ikke ræsonnementet, men anså Klerker for en belæst og klog mand, der sikkert tænkte udmærket og altså havde ret i sin holdning. Hans instinkter forløb derimod ganske uafhængigt af disse

overvejelser, og hans vrede voksede i vægt, mens den flød ud af ham. Han gik op og ned ad gulvet og udstødte den kraftigste ytring, han formåede: "Det er dog for galt! Det er dog for galt!"

Klerkers søster, der gik og dækkede bord, sagde ingenting, men betragtede broderen med sine kolde og rolige øjne. Therese, der løb og sjippede ude på vejen, kom nu og da hen og kiggede nysgerrigt ind ad det åbne vindue.

Da Klerker nåede sin havelåge, stod dér den patruljerende betjent og spejdede op mod vinduerne. Betjenten tog til kasketten. "Undskyld, hr. Klerker," sagde han, "men vi har fået at vide på stationen, at De har taget Dem lidt af Jan Eriksen. Men nu er sagen den, at vi meget gerne ville tale lidt med Jan Eriksen."

"Jamen kan De da ikke det?" spurgte Klerker.

Betjenten grinede venskabeligt. "Se, vi har jo ikke ret til at trænge ind i et privat hus, og Jan Eriksen ville forresten heller ikke lukke op for mig, da jeg før råbte ham an gennem vinduet. De kan lige se toppen af ham der bag verandadøren. Men vil De ikke være så god at lukke ham ud til os?"

"Hvad har Jan Eriksen gjort, hr. Jessen?" spurgte Klerker.

"Gjort? Han har s'gu ingenting gjort. Men han er erhvervsløs. Han har lige haft 60 dage og nu er han vist ude og fægte igen."

"Jeg kan på ingen måde lukke Jan Eriksen ud til Dem, hr. Jessen," erklærede Klerker. "På ingen måde. Jeg har slet ingen hverken mulighed for eller ret til at påvirke ham i nogen henseende. Men jeg skal gerne sige til ham, at De står herude og venter på ham."

"Det bliver kedeligst for Dem selv," mente betjenten. "Så længe han har tilhold i Deres villa, kan vi naturligvis ikke røre

ham. Men De skulle passe lidt på, at han ikke rører lidt for meget ved Dem og Deres ejendele. Jeg vil indgive en notits til assistenten."

Dermed hilste betjenten og gik.

Da Klerker lukkede gadedøren op, stod Jan i entreen ganske blegnæbbet i det lange og svage drengeansigt, men med en stor knippel i hånden.

"Ja," sagde Klerker, "betjent Jessen bad mig sige, at han ventede på Dem ude på vejen. Han kan nemlig ikke komme herind uden at bede mig om forlov. Og det kunne jeg naturligvis ikke gå ind på. Men hvis De altså går ud til ham, kommer De på stationen."

Klerker gik derpå ind i stuen. Eriksen blev stående i entreen, men lidt senere hørte Klerker ham gå gennem korridoren ind i det lille sidekammer.

Det varede fire dage, inden politiassistenten fik tid til at gå ned og tale med hr. Klerker. I de fire dage havde Jan Eriksen ikke vist sig uden for villaens døre. Klerker var ikke meget forstyrret af ham, for Jan opholdt sig mest i det lille kammer. Klerker kunne høre ham sørge for sig selv ude i køkken og spisekammer, altid på tider, når Therese ikke var der. Ved Klerkers besøg hos svogeren blev sagen ikke omtalt med et ord, men hver gang Klerker holdt op med at tale, tav alle nogle minutter og betragtede ham med blege og usikre øjne. Therese og de tre mindre børn var ikke gået ud på vejen for at lege, men sad ubevægelige på deres stole og nød den kriblende uhygge, der opstod, så snart Klerker tav efter et af sine belærende foredrag om alle de mange ting, han havde læst i sine bøger.

Politiassistenten traf Klerker mellem sine roser. "God dag, hr. Klerker," sagde han. "Hvad er det, vi hører på stationen, at Jan Eriksen har søgt tilhold hos Dem?"

Jo, det var rigtigt nok.

"For Deres egen skyld, hr. Klerker, synes jeg, at De hurtigst muligt skulle lukke ham herud på vejen. Betjent Jessen venter herhenne på hjørnet, og er her, så snart jeg vinker."

"Lukke ham ud?" Klerker gned sin næse. "Hvorfor skulle jeg lukke ham ud? At alle andre har lukket ham ude er ingen grund til, at jeg skulle gøre det. Fra andres motiver lader sig ikke slutte til mine. Det er ikke god logik. Denne mand har ikke kendt til andet i sit liv end til at være lukket ude eller til tværtimod at være låset inde. De vil måske finde det rigtigt og retfærdigt, hr. assistent, men De skylder i så fald en begrundelse af, hvorfor netop *han* skal lukkes ude eller låses inde – og ikke netop jeg og mine naboer (der lukkede ham ude) eller De selv, (der nu vil låse ham inde)."

Assistenten gik nogle stridt op ad havegangen, standsede og lod, som om han blev vred: "Jeg havde ikke troet, at De, hr. Klerker, der er en bosiddende borger, – at De, der hører til den besiddende og ordentligt levende samfundsklasse – ville holde mod autoriteterne og med en omstrejfende adskillige gange straffet vagabond!"

"Ganske vist er jeg bosiddende og besiddende," mente Klerker og bød assistenten en cigar af sit futteral, "men det er ganske tilfældigt, at jeg er det, og det betyder intet som helst som bevæggrund til mine handlinger. At jeg hører til den ordentligt levende klasse et rigtigt, idet jeg søger at bringe orden ind i mine begreber og med omhu undersøger mine

motiver, inden jeg anvender dem. Jan Eriksen er hverken bosiddende eller besiddende. Men jeg ser ingen tvingende grund til, at han ikke er begge dele."

Assistenten smilede meget sarkastisk.

"De vil måske ikke lægge ham hindringer i vejen, hvis han skulle få lyst til at være bosiddende i Deres villa og besiddende med hensyn til Deres rørlige ejendele? Hvad hr. Klerker?"

Klerker rystede på hovedet. "Jeg håber ikke, at det kommer så vidt," sagde han. "Det er i sandhed et vanskeligt valg at stille en mand: om han eller en anden har ret til de ting, der tilfældigvis er i hans besiddelse."

"Samfundet har dog ordnet den sag meget godt, bedste hr. Klerker, ved at anvise de veje, ad hvilke besiddelse og andre rettigheder stiftes."

Klerker smilede forstandigt. "Mange af de største forfattere mener tværtimod, at samfundet har ordnet det nederdrægtig elendigt."

"De et altså ligefrem kommunist?" spurgte assistenten med et muntert blink i øjet.

"Aldeles ikke, hr. politiassistent – i alt fald ikke med hensyn til Deres og andres ejendom. Og De må i alt fald indrømme mig, at jeg et kommet i en situation, der kræver dyb eftertanke og grundig overvejelse."

"Ja, hr. Klerker. I Guds navn får De beholde Deres unge forbryder. De har en gang forset Dem på ham, Himlen må vide hvorfor, så grim og gemen han er – – –"

"Til hans udseende har jeg aldeles ikke taget hensyn!" forklarede Klerker.

"Godt!" Assistenten fo'r irriteret op fra bænken. "Godt. Så må De også selv tage følgerne. De kommer måske før De venter det!" –

Da Klerker en time senere som ind i sin spisestue, sad Jan Eriksen ved bordet med en større opdækning foran sig. Han rejste sig ikke, da Klerker kom ind, løftede blot sit ansigt, der pludselig var fast og resolut, og stirrede på sin vært håbefuldt og grådigt ud af sine små blege og forrykte øjne. Foran ham stod Klerkers taffelakvavit. –

To tage efter kom Klerker ind i svogerens spisestue, hvor familien sad ved middagsbordet. Klerker tog plads på stolen, som Therese skubbede frem, og strøg sig over panden. Han smilede besværligt:

"Nu har han smidt mig ud," sagde han.

Hele familien rejste sig fra deres stole og stod med opspilede øjne og blege som dugen. Der blev lydløst i stuen. Hele familien, der så at sige levede i læ af den velhavende og venlige onkel, følte sig lammet, truet i sin velfærd, forfærdet og bedøvet af dette tordenbrag, der længe nok havde luret og lumret, men alligevel pludselig var slået ned.

"Ja," sagde Klerker. "Han har i to tage drukket fire af mine flasker taffelakvavit. Da jeg i dag ville gå til bords, sad han der allerede. Therese har jo ikke været der i de sidste dage, men han havde skam sørget for sig selv. Altså: Straks da jeg kom ind, rejste han sig og råbte med høj og forbitret stemme: "Ud! Ud af mit hus!"

Klerker dukkede nakken og tænkte med undren på dette øjeblik, da den store, blonde kæmpe, klædt i et af hans egne sæt tøj, der stumpede ham om håndled og ankler, svullen af drik og

raseri, var sprunget op fra Klerkers egen plads ved bordet, holdende en flaske hævet i sin frygtelige højre næve og brølede, at Klerker Djævlen tage ham skulle rejse ad Helvede til. Klerker var da også straks gået. Han var endnu bleg og bange, men ikke vred.

"Nej," sagde han, "hvorfor skulle jeg blive vred. Jeg ved godt, at de fleste i samtiden bliver vrede, når det, de anser for deres rettigheder, trædes for nær. Så ser de rødt og råber på: "at det er mit og ikke dit". Men jeg finder sådan optræden uværdig, ja, upassende – i alt fald for mig." Og Klerker tørrede sin pande med servietten.

Klerkers svoger var ikke nogen modig mand, men han samlede sig dog så meget, at han nærmede sig villaen og konstaterede, at samtlige indgange var lukkede og barrikaderede. Og han kunne høre Jan Eriksen larme og slå genstande i stykker inde i huset.

Politiassistenten kom, hentet af svogeren ved ilbud, ind i stuen, hvor Klerker sad. "Hvad sagde jeg!" råbte han. "Der ser De! Han har smidt Dem ud af Deres eget hus."

Klerker vendte sit duggede, men uafkræftelige blik mod ham. "Jeg har ikke gjort anmeldelse," sagde han.

Politiassistenten satte sig tungt ned på en stol og så tåget rund på den øvrige families tavse og tillukkede ansigter. – –

Jan Eriksens belejringstilstand varede fire-fem, seks og flere dage. Han havde, som fortalt, låset og barrikaderet alle døre, og sad midt i spisestuen, velforsynet med levnedsmidler, men i dødelig og dump skræk for, hvad de nu ville følge på.

Han var fuldkommen fortumlet af det, der var sket med ham, siden hans ankomst til dette mærkelige hus, der havde åbnet

sig lydløst uden den sædvanlige vrede og uvillige knirken, – og taget imod ham. Mistroisk og skulende havde han i de første dage fundet sig i den ting, – allerede ganske lidt på post efter en chance for et godt kup, hvorved han kunne forsyne sig for en tid – og dernæst knibe ud. Forsøgsvis havde han vovet sig længere frem, rørt med fingeren ved lidt af alt det rare, han havde lyst til – og se: Det var godvilligt blevet lagt i hans hånd. Han havde grebet efter mere, og straks var dette mere af sig selv dumpet ned i hans hat.

Men samtidig var dette store rolige og smilende ansigt af hans vært for hans øjne som et lumsk og uigennemskueligt forræderi. Han havde en uklar fornemmelse af, at det, der skete, var noget, der ikke hørte til – ikke alene noget usædvanligt, men noget uordentligt og utilstedeligt; og for hans plumpe begreber blev dette omsat i den overbevisning: at man gjorde nar ad ham. Og dermed vågnede et voldsomt og begærligt raseri: Nu ville han ikke nægte sig noget! Nu ville han s'gu skrabe til sig med begge hænder, fylde sig med mad og med drik, sove og drive – men først og fremmest sørge for at blive fri for det forbandede, ondskabsfulde og nidstirrende fjæs, der blot gik og passede på en chance for at gøre ham til grin. Ud med det ansigt, af vejen med det fjæs! Ud af huset, din Helvedes spion! Og pludselig indså han, at huset var hans, og at han var født til det og til al mulig lykke; til en svir og en henrykkelse som ingen anden i verden.

Han konstaterede til en begyndelse sin lykke og sin magt ved at slå en mængde porcelæn i stykker og ved at brække ryggen af en stol. Det havde han lov til. Og til meget mere. Han

pauserede, lyttede. Nej. Der kom ingen og tog ham i kraven. Verden var ham åben. Han var lykkens ældste søn!

Men den følgende dag var det, at han sad i spisestuen med sin knippel knuget i hånden og bag barrikaderede døre, med klaprende tænder og frygtelige hårde tanker bankende bag sine tindinger. Nu måtte det komme! Fjenden! Politiet! – alle de, der altid havde været efter ham, som havde hundset og jaget ham! Nu havde de ladet ham løbe linen ud, nu kom de altså lige straks for at hale ham i land, veltilfredse med det, de havde fået ham til; det blev mindst et år denne gang på tvangshuset, ja, det var vist! Men nu gav han sig ikke! Her sad han på sin ret. Ja, det var hans med rette, det, han sad på, sofaen og bordet der, spisekammeret og det hele. Det var kommet ham givende til! Han skulle kvase skallen på den første, der kom ham i vejen! Pas på! Jeg er vågen og jeg slår!

Men der viste sig ingen i haven. Uden for lågen stod der ganske vist fire børn med hinanden i hånden og gloede op mod huset. Men da Jan Eriksen viste sig i vinduet med ansigtet frådende af galde og arrigskab, pilede de af hylende og skogrende uden at slippe hinandens hænder. Ingen kom ind i haven. Politiet viste sig ikke. Ikke så meget som en blank knap! Jan Eriksen blev svedkold af angst.

Ud på eftermiddagen samlede der sig et talrigt publikum på den anden side af vejen, villabyens unge mennesker, der på vejen hjem fra forretningen sprang af deres cykler og spurgte om, hvordan Fanden det gik i dag med Klerkers vagabond; og en del faste beskuere, navnlig børn, der trods deres mødres forbud stod ude bag stakittet og puffede til hinanden og peb i fingrene.

Kl. 6 kom endelig betjent Jessen langsomt og med hænderne krydsede på ryggen. Jan Eriksen rejste sig med vælde, pludselig opmuntret, lettet, kampivrig. Nu skulle det s'gu gå løs! Gudskelov!

Men betjenten gik roligt ned gennem vejen, stak et par flygtige lussinger hist og her til de mest støjende af ungdommen og splittede resten som en flok hvinende spurve. Til Jan Eriksens skydeskår kastede han ikke et blik.

Jan Eriksen så lidt senere sin vært spadsere på villavejen, iført en mørkebrun overfrakke og blød hat. Men heller ikke han standsede, han gik med en ældre, tyk mand, der fægtede ivrigt med hænderne og råbte op. Og hr. Klerker vendte da sit store hvide og rolige fjæs op mod ham, og det forekom Jan Eriksen, at han kunne se ham række tunge.

Således blev det nat, en bælgmørk, rugende nat, der ganske formørkede Jan Eriksens verden. Søvnløs væltede han sig på sin sofa, forfærdet og rokket ud af alt, hvad der for ham havde været fast. Livet var pludselig et oprørt ocean. Der var jordskælv i tingene. Intet mere at holde sig til, alt gyngede og sank.

Han skar tænder og græd. Hvad ville de gøre ham! Hvad ville de med ham! Hvad ville der ske i morgen! Intet – og i overmorgen – intet ... Alt det var åbent nu, som før havde været lukket og bekvemt, og som havde passet ham så godt som hans gamle skidne pjalter. Men dette var selve det øde rum, som han var slynget ud i – det yderste mørke og skræk til gråd og tænders gnidsel. Han fornam i et glimt, at livet er gåde, tilværelsen mystik.

Og midt i nattens mulm, da stueurets metalliske slag drønede tolv gennem stuens støvtunge ro, fo'r han op i

pladsangst og panik, søsygt famlende omkring i rummets øde. Og han fandt sin bylt gamle klæder, der lugtede af ham selv og hans kære krop så kendt og hjemligt, å ja, de passede ham og beroligede hans hud, – og han fik sin egen trofaste kæp i næven, – ja, den stivede hans slingrende gang betydeligt af. Og han åbnede stille køkkendøren på klem, sprang ud lydløst, som da han sidst var på tyvefærd. Han tog intet med fra dette forrykte hus – ikke så meget som en umage sko. Og derude lå alleen og landevejene –, hvor det var hans lod at vandre, – den lange, lige vej, hvor han kunne glide bekvemt og mageligt over rullende skærver og mellem to grøfter ...

Først to dage efter, da Jan Eriksen ikke mere kunne ventes tilbage, drog Klerker atter ind i sit hus, forundret, hovedrystende: "Verden er endnu ikke moden," sagde han og tog en enkelt cigar, som hans vagabond havde overset, ud mellem to bøger, hvor den havde tjent til mærke.

Fadl Paschas skæbne

Da vi fra vort hotel spadserede langs Nilbredden ved Luxor, mødte vi en ekvipage, hvori der sad en ældre mand med hvidt overskæg, i europæisk dragt, men med fez. En kawass i guldbroderet flammerødt sad på bukken; en hvidklædt og barbenet saïs løb foran hestene. Det var mod solnedgang: Thebens bjerg lå som en vold af roser hinsides den mælkehvide flod. De få dahabiehs rejste deres rå som uhyre flitsbuer spændt over himlen. En bedøvende duft kom til os fra Luxors tropehaver. Og omkring os myldrede de engelske turistdamer, lysklædte, ledsaget af deres brune dragomaner.

Min ægyptiske ven nikkede mod den blinkende bjælderinglende ekvipage. "Khasil Pascha," sagde han, "se på hans kind." Og jeg så, at paschaen, der rolig, næsten som en sovende, sad lænet tilbage i vognens silkepuder, havde i sit ansigt et langt ar, en tandet snehvid stribe dybt ind i den brune sammensnerpede kind.

"Om det ar har jeg en historie," sagde min ledsager. "Det er et af de talløse sagn fra Ægyptens seneste dage, fra denne frygtelige brydnings, gnidnings- og forvandlingstid herude i malstrømmen mellem øst og vest. Nuvel: det jeg har at fortælle, vil belyse et og andet af det, vi også nu i disse sidste tider skimter som bevæggrund i Østens forfald – –."

Khasil Effendi, der var en ganske ung kontorchef i det ægyptiske finansministerium, fik gennem departementet ordre til at indfinde sig hos sin minister med særligt bud fra Hans Højhed khediven og medbringende en tilsigelse til audiens. Da

Khasil Effendi var et lyst hoved med politisk fantasi, forstod han den usædvanlige sendelse efter – også nugældende – ægyptisk sædvane og henvendte sig straks på kvarterets karakol, hvor han tog med sig en politiløjtnant og tyve soldater som æresvagt, hvis der skulle vise sig vanskeligheder.

Den tid, da dette hændte, var ret urolig. Det var i hine Ægyptens første reformdage omkring år firs, før den engelske okkupation, men allerede midt i den europæiske besættelsestid. Reformerne var begyndt med Napoleon den Tredjes præsenter til khediven af franske taffelure og kaffestel i Sèvresporcelæn og med Suezkanalen. Nu styrtede de franske moder og den engelske stil ind og spredte forvirring og panik i den østerlandske hofetikette. Det tredje kejserdømmes kasserede teatergarderobe og lueforgyldte tronstole, navnetrækskronede barokspejle og engelske rævejagtsmalerier holdt indtog i Cairos lukkede paladser, og haremets damer modtog hverandres visit i prinsessekjole med tournure efter parisiske modejournaler og med de franske chignons behængt med deres nedarvede brillantkæder og opsparede gulddukater. Khedivhoffet viste sin reformiver ved feagtigt illuminerede havefester og ved Hans Højheds hyppige pariserrejser. Det lykkedes da også at forene vestlandsk firkantet komfort med orientalsk snørklet luksus; og khedivens sultne chatolkasse søgte i rigelig grad næring ved en bekvem stikledning til Ægyptens finanser – for hvis indretning den skiftende række af finansministre havde at sørge – sidst Fadl Pascha. –

Fadl Pascha, der i historien er kendt under et andet navn, havde sit storartede familiepalads i det gamle El Hilmîeh kvarter, et uhyre kompleks af haremshuse og kuplede kiosker,

af hvide marmorgårde og skumle palmehaver, i hvis cisterner slanger og skorpioner holdt til, en by midt i byen, omgivet af hushøje mure, klemt inde i Cairos snævre labyrinter af gyder og smøger.

Khasil Effendi tog derhen i en af ministeriets nye franske kareter, der borede sig frem gennem gydens stimmel af vandsækbærere og udråbende frugtkræmmere, mens forløberen udstødte sine advarselshyl: "Pas på til højre. Oh! Giv agt på dit venstre ben!" og tampede uden yderlige ord med sin flodhestepisk løs på gadens tiggere, der solede deres pjaltehængte pukler i gadens skarndynger. Under hældet af skørnede mure og sprukne haremsbalkoner, hvor halm og klude hang ud på de gamle snitværksgitre, nåede effendien paladsets front mod gyden, en uhyre nøgen kampestensmur med kun en lille port omgivet af fajancearabesker og blot med sin halve højde fri af gadens faststampede snavs. Bowab'en sov hyllet i en sæk på langs af dørtærsklen, og Khasil Effendis saïs måtte slå ham i hovedet med sin stok, til han langsomt kom på benene og åbnede for porten. De tyve politisoldater stillede geværerne i pyramide og løjtnanten gik over i et nærliggende hus for blandt andet at ryge nargileh og for at lade sig frisere. Khasil begav sig derefter ind i paladset.

Inde i den store forgård med de lave sandstensarkader, der i den blændende sol lyste mod de skyggede buegange, sad på hug omkring brønden dørvagterne med deres tilhæng, – denne uhyre stab af husarabere, der driver dagen hen i dyb og forundret betragtning af den enkelte mand mellem dem, der finder grund til at arbejde –, sladrende og pludrende om alle husets og herskabets intimeste sager og med lattermild foragt

for alt det meget uforståelige, der hænder i disse forrykte tider. De sidder på hug i deres hvide galabieh'er med skærfets brogede spejl og tarbuschens røde top over den grinende negermaske, tæt som snadrende ænder omkring et bassin. Stadig nye af deres venner og bekendte kommer til fra nabolaget, slår sig ned, spørger nyt og falder hen, ubevægeligt hvilende på deres hæle. Himlens firkant står i ramme af gesimserne som en høj blå baldakin over dem. Kairos hundreder af glenter og falke sejler kredsende på deres gyldne vinger frem over feltet på jagt efter moskeernes duer og efter hønsene, der har deres bure mellem sukkerrørsdynger og vasketøj højt oppe på de forfaldne sprinkelværkstage.

Khasil Effendi gik rask forbi denne sværm af sadeldrenge, vandbærere og deres slæng, der i den lange snævre vestibule ærbødigt eg langsomt rejste sig fra deres måtter. Fadl Paschas liv-kawass kom i guldbroderet purpurrød kaftan og gule uhyre posebenklæder imod ham og hilste ham med sky spørgen i sine blegt skulende negerøjne. Her i forsalen, hvor de svære persiske tæpper begyndte, tog Khasil Effendi sine lakerede støvler af og gik videre, på hosesokker og i sin lyse engelske spadseredragt, op gennem de lange trappekorridorer, hvor han straks kendte den sødligt pebrede lugt fra haremet. Over alt var der brogede og bløde tæpper og splinternye tapeter med mægtige gyldne arabesker lempet efter franske barokmønstre; men væggene viste i mandshøjde talløse aftryk af smudsige håndflader. De kolossale krystalkroner med røde moskelamper bar lange draperier af spindelvæv, og omsider blev stanken af udtømninger, der osede ud fra alle sideværelser, selv Khasil Effendi for kvælende. Han holdt diskret, som han havde set

europæere gøre ved besøg i araberhuse, et parfumeret lommetørklæde for næsen. Han var ivrig reformægypter. Hans karriere havde været rivende: fra skriverdreng i tribunalet til graffier og derefter i et rask spring til kontorchef i ministeriet. Han havde i mere end et halvt år besøgt den engelske missionsskole, hvor han havde lært sig fuldkommen fri tænken. Han mente nu i sit fire og tyvende år at have nået fuld verdensmandsvæsen med endda nogle points forud for vestlændingene, der jo ikke var ægyptere.

Fadl Pascha ventede ham i en mandarah, der stødte op til haremet, et højt rum i arabisk stil med masresich snitværk, stulakitbaldakiner og keramisk indlagte liwaner med lave pudesofaer omkring en lille rosenvandsfontæne, der rislede sin vellugt ud i en lav marmorkumme midt på det tæppebelagte flisegulv.

Fadl Pascha sad med korslagte ben, rank og rejst i diwanens puder. Han bar arabisk hjemmedragt: en khamis af hvid silke og en guldbroderet engelsk overfrakke med fløjlskrave; for han var ængstelig for sit helbred. Der blæste i de dage en glohed chamsin; hver eftermiddag sløredes solen af gult brændende ørkenstøv, og man måtte hylle sig til i tykke klæder for at holde den tørre varme fra kroppen. Khasil Pascha, der var vant til at se sin minister i sort diplomatfrakke, når han på vejen til audiensgemakkerne ilede gennem ministerialkontorerne, betragtede med en vis sky og let ironisk forståelse denne gamle mand, der i hjemmet ikke kunne undvære de bekvemme gammelarabiske folder. Paschaen sad og røg cigaretter og betragtede med sine små skarpe sjakaløjne sin gæst.

Den store kulsorte kawass stod endnu uden for døren med begge labber kælent dæggende for sin lange guldbroderede krumsabel, og Khasil Effendi famlede i lommen om elfenbensgrebet af sin lille revolver, idet han hilsende med højre hånd mod pande, mund og bryst trådte nærmere og på et vink af paschaen tog plads i diwanpuderne, hvorefter en nubier bragte en kulleh med orangevand og den tyrkiske kaffe i en dekreg af Sèvres-porcelæn.

"Jeg kommer for at spørge til Deres Excellences befindende," sagde kontorchefen, idet han buldrende modtog en cigaret af den lille sølvæske. Paschaen nikkede med smilende forståelse, og de sad derefter en tid lang uden at forstyrre hinandens tanker ved at tale. Fluerne summede søvnigt og arrigt ud og ind gennem de skrå solstriber og slog sig uforstyrret ned som tætte kager i deres øren og i deres overskæg. Fra et af de fjerne haremsrum lød den svage piben af et uroligt barn. Men snart tav også det, og alt paladsets levende hvilede dødtræt og bedøvet under chamsinens udtørrende varmebølge.

Khasil Effendi holdt under sine glippende øjenvipper fast sigte på sin vært. Han følte sig ganske besynderlig udmærket og æret ved her at være hans gæst og navnlig med en sådan sendelse af særlig diskret art. Han følte sig herefter dybt og intimt knyttet til paschaen, så nært og skæbnesvangert, at han bævende i alle lemmer følte det som en næsten legemlig rørelse. Ja, de havde et stykke vej at gå sammen! En vandring foran dem af dunkel art, – helt ud til det yderste! Han sad og smilede stille af dyb taknemmelighed, og hans let flyvende planer så ingen hindringer mere. Denne mission ville sikkert indbringe ham titlen af bey og muligt endda udnævnelse til mudir i Tantah,

hvor hans familie boede, og hvor han havde mange rige uvenner. Han følte næsten sønlig ømhed mod ministeren: Hvor rig en mand mon han ikke var? Bureauets skrivere sagde, at han i sin ministertid havde samlet sig mindst fire hundrede millioner francs, som hang møntet og stoppet i tunge dukatposer i et stålkammer oppe under taget eller var nedgravet i kælderens grusbunker. Selv havde Khasil Effendi i sit embede endnu ikke samlet sig formue, for han havde hverken ekspedition af privatfolks sager eller nogen offentlig kasse under sig. Nu så han imidlertid nye muligheder. Han smilede glad og blev sentimental. Og han forudså fremtiden. Måske, tænkte han naivt, måske bliver også jeg en gang finansminister! Allah ved det!

Paschaen betragtede med en smule nysgerrighed sin nye kontorchef, der nu omsider tog brevet frem fra svedremmen i sin tarbusch og med et dybt buk lagde det for sine foresattes fødder. Ministeren kendte forud indholdet. Det var ham meddelt af en af khedivsekretariatets skrivere, der daglig gav ham afskrift af alle fortrolige breve. For øvrigt indeholdt skrivelsen kun en kort henstilling om, at Hans Excellence hurtigst ville have at indfinde sig i residenspaladset.

Da Fadl Pascha havde læst, betragtede han med tænksom velvilje effendien. Denne udførte et hastigt og forvirret tankearbejde: Ville paschaen mon nu byde ham en sum som gave, og ville det være klogt at tage imod den? Men inden han nåede resultat, rejste ministeren sig med alvorsfuld tillukket mine, rakte Khasil Effendi hånden til kys og forlod uden yderligere ord salen. –

Khasil Effendi satte sig på ny til rette for at tænke. Det faldt ham ikke ind at gå. Han havde ordre til ikke at vende tilbage uden at have ministeren med sig. Nærmere var overladt til hans eget omdømme. Han faldt imidlertid hurtigt til ro. Han gik ud fra, at sagen af sig selv ville tage en bekvem og hensigtsmæssig retning og han gav sig til at tænke på andre fjernere og mere behagelige ting, mens han ventede. Der viste sig ikke et menneske, og han sad her fuldstændig vel tilpas med sin nargileh. Fluerne satte sig til hvile på ham. Han blev døsig og sank dybere ned på hug.

Fadi Pascha gik imidlertid ind i sit harem, hvor han under ministerkrisens tre forløbne dage havde opholdt sig. Straks ved første urolighedstegn var han gået hjem og havde efter orientalsk skik lagt sig til sengs. Krisens årsag var en henvendelse fra de franske *commissaires de dettes*, der vågede over Ægyptens finanser. Det var lykkedes Fadl Pascha af hensyn til khedivens økonomi at forøge Ægyptens statsgæld til nogle få tusind millioner francs. Vestmagterne havde forlangt reduktion, og ministeriet forstod det som opfordring til ekstraordinære beskatninger. Der pålagdes afgift på harem og på tyendehold, på galabieh'er og tarbuscher, og hvert palmetræ i Ægypten blev registreret og belagt med skat. Desuden fik mudirerne ordre til hver fredag at indbetale til fiscus 20.000 francs, hvilket de gode guvernører forstod derhen, at de inddrev 40.000 – halvdelen til sig selv. En ny stormagtsnote havde da i høj grad foruroliget khediven og bragt kabinettet til at vakle. Fadl Pascha havde derefter øjeblikkelig meldt sig syg, holdt sig hjemme og sendte bud efter sin læge.

Denne, en ung foretagsom englænder, dr. Edwin Bey, fandt ministeren i dennes store himmelblåt dekorerede sovekammer. Der lå paschaen i en uhyre forgyldt seng, så bred, som havde dens bygmester tænkt på plads til paschaens hele harem. På væggen hang, i trods mod muhamedanske regler, paschaens portræt i guldbroderet galla, malet i Paris, oven på et forstørret fotografi. Det havde kostet en uhyre sum.

Den slanke, lysblonde doktor så gennem sine guldstangbriller på paschaen, som han skimtede bag det broderede moskitonet. Han vidste, at han her befandt sig i et af haremets rum, hvorhen han ad skumle bagkorridorer var ført af en sort eunuk; og endnu var det ikke lykkedes ham at få en eneste af haremets kvinder at se.

Som vestlænding ærgrede dette forhold ham mest af alt her i orienten. Det var, som om dens kvinder ikke eksisterede; man fandt aldrig det fjerneste spor af dem eller efter dem. Han tænkte på sit eget hjem, hvor han altid fandt et eller andet af sin søsters efterladenskaber, et sytøj eller en stråhat midt mellem instrumenterne på sit arbejdsbord. Her blev kvinderne ikke engang nævnt, og det ansås for uartigt at spørge til dem. Og alligevel: Bag disse mægtige mure med de solblegede hængebalkoner, blændede af masresich-snitværk, levede en kvindeverden så yppig, så vellystig, så dybt, dybt feminin, sladrende og intrigerende, lidenskabelig og sanselig, lav som ingen steder i verden, kvindekøn så rendyrket, så absolut i hunform, at han næsten følte væmmelse ved at tænke derpå. Og han kvalte sin nysgerrighed ved forargelse. Hvilken afgrund af last, af bestialsk vellyst, af fornedrelse og af skændsel! Hvilke forbrydelser, hvilke raffinerede råheder, hvilke eventyr af

grusom vellyst var ikke foregået inde bag disse marmorarkader, fra hvis gitrede glughuller skidengule render af spildevand var flydt ned.

Hvad havde ikke den sløve eunuk med sit rynkede støvlelæders ansigt været vidne til derude fra sin plads i den lave port, hvor han sad på hug i diplomatfrakke, skulende som en besk og monoman lænkehund. Hvad mon der lå på bunden af disse tre dybe bronzebrønde ude i haremets gård. Var det mon sandt, at der var et rum, hvor kvinder blev hængt op ved hælene og fik bastonade med en flodhestepisk, – et blåskægsrum med vægge oversmurt af blod og afrevet hovedhår? I sit hjertes dyb foragtede han disse orientalere, der her legede stat og holdt hof i guldbroderede cirkusuniformer som en flok halvdresserede abekatte. Deres evige smårevolutioner uden højere samfundsformål, deres lumpne system af underslæb og bestikkelser harmede ham. Hvor ofte var han ikke blevet hentet til et af disse paladser i anledning af et eller andet mystisk giftdrama eller lidt revolverskydning midt under et prinseligt taffel. Det havde langsomt gjort ham led ved al araberpraksis, hvor glimrende han end tog den betalt. Og han mødte med åben værdighed og med hemmelig ringeagt denne østerlænding, der havde kaldt ham hid uden at have anden sygdom end den, hvoraf hele Orienten, lider: Vidt fremskreden moralsk opløsning.

Paschaens lille tobaksbrune ansigt hvilede på den broderede pude, stramt i alle træk, med læberne snærede til side for de lange, gult riflede tænder, og det hvide hår som falkefjer klæbet mod det rynkede pandeskind. Lægen fandt lighed med de afskyelige oldægyptiske mumier, som Mariette nylig havde

fundet på at stille op i museet mellem god kunst på den store tid. Den samme tørre grusomhed, den samme øde mine af udslukt vellyst om den trist smilende mund, dette udtryk af dødens bitre drømmerier: den tungt forstummede maske. Ja! Det var det døde Ægypten, der hvilede her, – marvløs af sine laster, ældet af overdådigheder, overlevende khaliftidens storhed med mager sindsro og uden rædsel for det nære forfald, stivnet i østerlandsk ufølsom skæbnetro. Næsten mere en sørgeligt grinende augur end en tragisk opløftende maske – denne snu storvesir, der i krisens øjeblik lagde sig syg for at forsinke sin skæbne, som han ikke et sekund tænkte på at standse, ikke søgte at undgå, højst at omgå ved langsomme kneb. I Allahs navn lod han ske, hvad ske skulle. Blot nægtede han selv i fjerneste grad at gribe ind for at afværge eller fuldbyrde skæbnens hensigter med ham.

Doktoren skrev imidlertid en attest for, at paschaen var syg og modtog af husets skatmester det høje honorar, han forlangte, mod efter orientalsk skik, – som han ikke følte ret til at forhindre – at udstede kvittering for det dobbelte beløb. Attesten blev afsendt i tide til det afgørende ministerrådsmøde, og det var dette, der gav anledning til Khasil Effendis sendelse. –

Khasil Effendi fo'r sammen. Med et gys gennem alle lemmer blev han fuldt vågen. Langsomt vendte han sig. Han var alene, alt var stille. Solen var borte af rummet; en rødbrun og svalen skumring sneg sig ud af krogene. En heftig skræk rystede ham. Hvad var sket, hvad ville ske? Mindst to timer måtte han i alt have ventet her, og intet havde vist sig. Han blev i et nu dødsangst for sin egen sikkerhed, mente sig lokket i et baghold.

Han lyttede: Mon der var bevæbnede mænd gemt bag døren? Han tænkte, at, da paschaen ikke havde gjort forsøg på at bestikke ham, var et mordforsøg sandsynligt som nærmere og bekvemmere udvej. Ja, det var ganske utænkeligt, at paschaen ikke ville prøve på at skille sig af med ham. Selvfølgelig måtte ministeren frygte ham, og nu følte han også selv, hvor betydningsfuld og farlig en person han var, – bekendt med en ganske særlig mission, der kun ville blive betroet de allerbedste.

Han stod skælvende, smilende af angst, med øret tæt mod den lukkede dør. Ikke en lyd! Panik greb ham. Han styrtede ud i korridoren. Der var ikke et menneske. Og nu faldt det ham ind, at paschaen muligt kunne have haft tid til at flygte, og at hans overordnede ville blive utilfreds med ham og nægte at befordre ham.

Han løb ud gennem gårdene mod porten. Der kom politiløjtnanten ham i møde, smilende, nyfriseret og cigaretrygende.

"Kom!" råbte Khasil Effendi åndeløs. "Kom!" I et nu var soldaterne under gevær og marcherede ind i den forreste gård. Khasil Effendi stod sygt smilende og fægtede med armene, søgte at forklare. Men hans gane var knastør. Han var pludselig i hysteri, stod med skelende øjne og svingede sin lille revolver. Han måtte have paschaen, – se ham, – være ved hans side! Han var attacheret ham, knyttet til ham! Ja, han længtes efter ham med usigelig ømhed. Det var hans pascha, de var givet til hinanden, uløseligt og inderligt!

"Frem!" råbte han. "Denne vej. Her!"

Men ved indgangen til haremet stansede politiløjtnanten betænkelig, og hans folk søgte sky sammen i en klump. De

turde ikke gå over tærsklen. Stedet var ukrænkeligt. Fremmed mands fod turde ikke træde her!

Khasil Effendi fægtede med armene. Han hulkede af raseri og sorg. "Han er derinde! Fremad! Kom!" Men løjtnanten borede spidsen af sin sabel i græsset og slog øjnene ned.

En eunuk havde pludselig rejst sig i døråbningen, en kolossal neger med fez'en som en blodig skalp over sin isse og en begsort kaftan som ravnevinger fra skuldre til hæle. Eunukken løftede sine blege håndflader, og hans pibende græshopperøst advarede dem mod at gå videre, truede dem med Profetens lov!

Khasil Effendi knurrede hæst. Håret rejste sig klæbrigt på hans hoved. Hurtigt pegede han med sin revolver op i negerens armhule og skød ham. Eunukken faldt uden en lyd forover, og Khasil trampede over ham, sparkede ham med sine hosesokker i det frådende ansigt. "Hund!" hylede han. "Tifold svin!" Politiløjtnanten trak sygeligt smilende på skulderen og skrævede langsomt over liget ind i haremet.

De løb i trav med gevær i anlæg op gennem de lange, bælgmørke korridorer, gennem gårdsrum, hvor memrak-lamperne endnu brændte over de udskårne sangertribuner. Foran dem lød fra rum hastige håndklapsignaler, raslen af silkeskørter, forvirret slæben af tøfler og plasken af nøgne fødder, idet haremets kvinder rømmede dem vejen. Over alt lå deres sminkeskrin og kukumflasker, sølvindvirkede sjaler, tamburiner, dynger af deres aflagte linned og børnenes kludedukker, glemt i divanerne, og den bedøvende og sure duft af benzoinsalve og kvindernes uddunstninger stod tykt i korridorerne mellem de drivende røgelsesskyer. I et af badekamrene traf de en ung sudaneserpige, halvnøgen, vild af

skræk og skam, skjulende sit ansigt med fligene af sin særk. Guldmønterne fra de mange fletninger ranglede mod gulvet, idet hun hylende kastede sig næsegrus. Khasil Effendi fo'r imod hende, huggende hende i hovedet med revolverens kolbe og spyttede på hende. Hans øjne var stive og opspilede, og hans overkrop begyndte at gå ind i rullende dans som ved dervischernes fester.

Pludselig i døren til en stor oplyst sal mødte de Fadl Pascha og ved hans side den europæiske doktor.

Khasil Effendi dukkede sig, rakte armene ud for at holde de fremstormende soldater bag ved sig.

Paschaen stod med hænderne stukket ind i sine ærmer og betragtede dem med et svagt spørgende smil. Men doktoren mødte dem med fuld front, gyngende i knæerne og med panden tungt stangende mod dem. Han tog de knyttede næver ud af bukselommen og råbte på engelsk: Hvad Djævlen de ville.

Fadi Pascha vendte sig høfligt beroligende imod ham. Og Khasil Effendi begyndte at buldre kavalermæssigt med samlede hæle, som det var europæisk brug. I få ord forklarede han, at da gaderne i disse tider ikke var helt sikre på grund af religiøse uroligheder, havde Hans Højhed khediven sendt en æresvagt for at ledsage Hans Excellence Fadl Pascha til residenspaladset.

Doktoren så spørgende på paschaen, og denne nikkede bekræftende og forsikrede, at det var overmåde omsorgsfuldt af Hans Højhed. Sheiken for de blinde studenter ved Alhazar holdt hver dag ophidsende forelæsninger i Zàwiyet el-Omyán. Disse blinde havde ry for voldsom fanatisme. Han takkede khediven for eskorten og ville komme med.

Doktoren trak på skuldrene. Han vidste ikke, om denne araber løj, eller om han var forrykt. I alt fald var han patient og under hans behandling. "Godt!" sagde han. "Lad os komme af sted. Jeg tager med! Paschaen er syg." – "Og," tilføjede han med eftertryk, "jeg har ansvaret for hans helbred!"

Khasil Effendi bøjede sig smilende og gjorde plads for dem. Doktoren tog paschaens arm, skød ham foran sig, således at han dækkede ham i ryggen. Han hørte snigende skridt bag sig, men følte sig fuldkommen sikker som hvid mand her mellem disse hylende arabere. De gik ud gennem haremets korridorer. Doktoren, der godt havde hørt skuddet, så sig nøje omkring, men alle blodspor var allerede fjernet, og den døde eunuk havde politiløjtnanten straks ladet styrte ned i en af haremets brønddybe affaldshuler.

Doktoren og paschaen tog plads på karetens bagsæde, Khasil Effendi, der nu havde trukket sine støvler på, sad over for dem og søgte at indlede en konversation i missionsskolens løjerlige søndagsengelsk. Doktoren svarede ikke et muk.

I khedivpaladset fik doktoren anvist et audiensgemak i ventetiden. En adjudant holdt ham med selskab og søgte uden held at få samtalen ind på vesteuropæisk politik. En time senere kom Fadl Pascha til syne ledsaget af effendien, der holdt sig lige bag ved ham og skottede frem over hans skulder.

"Dr. Edwin Bey!" sagde paschaen og gned sine magre ringbesatte hænder mod hinanden. "Som jeg ventede, er kabinettet opløst, men det har behaget Hans Højhed at vise mig en stor nåde, idet han har udnævnt mig til mudir i Kosér." Han lukkede øjnene, der kom sygelige linjer om hans mund. "Det er

Hans Højheds ønske," tilføjede han, "at jeg afrejser endnu i aften. Khasil Effendi vil ledsage mig som min adjudant."

Lægen betænkte sig. Det var umuligt at få fat i paschaens øjne. Intet her i Østen lod sig holde fast! Mændenes motiver luskede forklædt om; man fik dem ikke åbent at se, ja! det var bevæggrunde ukendte for et europæisk sind, – de var kulsorte, farvede, – bælgmørk negerpsykologi! Rækkefølgen i deres handlinger var ubegribelig; deres tøven og deres pauser syntes at savne grunde, deres energi opstod stedse i vilkårlige udbrud. Som mænd var de evigt børn; som børn alt for tidligt voksne uden latter og uden leg. De var livets forsmædeligste dilettanter!

Han sagde, idet han med sin lægemine trak vejret langt gennem næsen: "Som Deres Excellences medicinske konsulent må jeg fraråde Dem denne rejse. Den vil kunne få yderst skadelige følger for Deres helbred." Han målte skarpt de to mænd.

Til hans forbavselse vekslede de et blik, dels åbenbart på hans bekostning, men tillige som tog de forskanset sigte på hinanden. Paschaen smilede forbindtligt:

"Jeg takker Dem, Bey," sagde han. "Men denne rejse er bestemt og må følgelig finde sted. Ikke De, ikke jeg kan hindre den." Og han tilføjede, idet han lænede sit hoved tilbage imod stolens puder: "De ved jo, hvad vi orientalere mener om skæbne. I vor hellige Koran står følgende ord: Ingen kan dø uden i kraft af Guds vilje, og efter den bog, der har bestemt grænsen for enhvers liv."

Da lægen kørte hjem, kom han ind i optøjer af de blinde studenter, der anførte af deres sheik havde taget opstilling ved

Zuweyleh-porten, bag hvis amuletbehængte østlige fløj en küth, genfærdet af en hellig fakir, skulle have bolig. Der kom den uhyre skare af blinde, brølende imod dem. Deres hvide turbaner myldrede op gennem gaden, som en flok flyvende måger. Deres blåfarvede fingre fo'r struttende til vejrs, de svang deres jernknipler og hylede, og de krængede de blodige låg tilbage fra deres blege øjenæbler, borede fingrene ind i de materiefyldte huler; de kastede sig i knæ og huggede panden mod portens slimede stenbro; deres sheik stod med sin grønne turban over sit blegfede fjæs og messede Koranen med sin snøvlende skævmund. Og fra alle sidegader, fra alle tage kom det flæbende refræn: Allah! Allah! Allah! – Nuvel, tænkte dr. Edwin Bey. Østen er forrykt. Må under behandling! Hvad mon England venter på!

Fra Bulak-broen afsejlede samme aften Fadl Paschas store nilbåd. Ombord var Fadl Pascha og hans adjudant. Desuden ti politisoldater som beskyttelsesvagt. Paschaens harem skulle følge i de nærmeste dage. Med hans egen afgang havde man hast.

Ved midnat gled den lange, røde dahabieh bag om Gezireh op over Nilen, langsomt roet af de syngende bådsfolk. Og da solen stod op, og brisen kom, foldede skibet sine to vældige mågevinger ud. Fadl Pascha var på dækket, tog med fingrene en lang flis af det fedtdrivende kød og rakte stykket, uden efter skik og brug at smage det til, mod effendien.

"Ikke sandt?" sagde han, "det er godt?" Og han tilføjede: "Ved khedivtaflet forlanger europæerne altid en gaffel. Hvor vi lo ad dem bagefter. Hvor kan noget smage, som man ikke først har følt med fingrene? Spis! Jeg kan føle, at det er godt!"

Effendien blev forvirret og urolig. Det forekom ham rimeligt, at paschaen var mistænksom. Men nu kunne det endogså synes, som havde han selv noget for med kødet. Han slugte imidlertid den budte mundfuld. "I Allahs navn!" sagde han og bøjede sig i sædet.

Forholdet var det, at der, kort før de afsejlede, af et ubekendt bud var overrakt ham en lille pakke, som indeholdt små grynagtige krystaller. Han var straks på det rene med bestemmelsen, og han havde pakken parat i lommen. Da kaffen blev serveret, lod han rask og ubemærket en lille krystal falde i paschaens kop.

Paschaen holdt øjnene fæstede på ham, mens han drak kaffen. "Mon han ved?" tænkte effendien og mødte forskende blikket. Paschaen smilede og tømte koppen i et drag. En trækning fo'r igennem ham. Hans mund åbnedes langsomt, og for et sekund var det, som sløredes hans blik. I næste nu var virkningen forbi. Han rejste sig og gik imod sin kahyt uden et ord. Mon han ved? tænkte effendien. Mon det var for lidt? I morgen vil jeg tage to stykker, i over morgen tre. Vi har tredive dage foran os. – –

Derude vandrede Nilbredderne frem mod deres fart, gult slående striber af land. Palmernes fjerkroner vuggede for den lette luftning uden at vise spejl i den lerbrunt gurglende strøm. Senere blev dalen klemt mellem ørken på begge sider til et bælte af skærende grønt, den unge bomuld og det ranke sukker i striber af vekslende marker, søgte først af de skovede vandgrøfter. Sakieh'erne kværnede det fede vand op i de evigt kredsende lerkrukker, og hjulenes sagte gigetoner genlød over landet, langt og jamrende. De blindede vandbøfler gik derinde

under åg i uendelig kredsgang. Luften blev mere lysende. Ved middag stod himlen i flammer. Og mens de langsomt sejlede mod syd, glemte de to mænd deres fortid, landet hvorfra de kom, kræfterne, der bevægede dem herud. De fornam kun den uafvendelige skæbne, der bandt dem til hinanden, følte kun mærket af hinandens øjne, årvågne og vogtende, ventende på den stund, der endeligt skulle løse lænken, der holdt dem fængslede til hinandens kød.

De så fellahbyernes grå dyndmure glide forbi. Ved bredden stod nøgne bønder, gyldenbrune med glatragede isser i vand til brystet og bevægede vandingsbrøndenes lange vippestænger, langsomt spand efter spand under den svære lerkugles modvægt. De skyggede for deres øjne med de skabede hænder og stirrede dumpt og uvilligt efter den store røde dahabieh, som tungt i vindstillet kravlede frem for sine årer. Bådfolkets sang lød i hivende diskant: Eleïsa! når åren løftedes, Hallumallah! når den sænkedes mod vandet.

Hver dag lagde effendien en af de små krystalkugler i paschaens kop, nogle dage to, videre vovede han endnu ikke at stige. Han håbede, at hver dags dosis måtte virke gennem den næste. En gang mente han at spore virkningen stærkere end før. Men anfaldet gik over, og det var, som havde paschaen ingen erindring derom senere. Men en ting så Khasil Effendi klart: Paschaen var forandret; han var svagere. Hans tunge var til tider lallende, ansigtets muskler fortrukne som en mand, hvis nerver langsomt lammes, og hans blik lignede en forrykts eller en drømmers.

Men samtidig forandredes han også selv. Såre forunderlig syntes ham den fart her på den evige Nil.

Dybere og dybere sejlede de ind i et fremmed og dog så hjemligt land. Ingen af dem havde været så sydligt før. Og alligevel var det som mødte de først her deres eget, deres stammes land, en jord i slægt med dem selv.

Khasil Effendi lagde sin engelske dragt, og han købte af en sheik et turbanklæde af sin egen legemslængde. Han sad i sin hvide khamis sammenkrøbet forrest ude på skibet og så vandet rislende glide ind under de knirkende planker. Og tiden gik, tiden gik! Hvor var nu den store by med sine kontorer, hvor de franske employer, med hvis venskab han havde smigret sig! En sælsom uvirkelig verden voksede op. Tavse templer rejste deres brudte søjler mod de bronzerøde klipper. Bjergenes vægge viste rader af huler, grav ved grav. Hemmelighedsfulde stenbilleder, kolosser lænede mod en portal, gående eller siddende stirrede ud over det øde land. Han følte sig utryg. Han lyttede til bådfolkenes samtaler og deres bedrøvede sange. Derude var "Kaf", de yderste bjerge, verdens grænse! I hulerne boede djinner og afriter. Deres sukkende beklagelser gispede gennem de bælgmørke nætter. Og luften var fyldt af deres ånde, drivende og gule tåger, der oste op af breddens skorpede dynd. Det var de dødes krav til de levende: "kødet i jorden, der forlangte hævn af kødet over jorden". Khasil Effendi købte en amulet af en vandrende ulama, en tinplade med Koransprog i en læderpung.

Paschaen lod sit hageskæg gro. Ubevægelig sad han med en snehvid glorie om sit brune ansigt, hensunken i dyb beskuen af floden, der som en uhyre slange trak sin sølvbug ind under skibet. Nu og da kom der i hans øjne en funklen, en flamme, der ramte hans ledsagere med skærende frygt. Og fra hans

strube hørtes som et ekko af hans vandrende tanker ord som ingen forstod, navne, som ingen kendte. Repeterede han nu sit liv? Nævnede han for sig selv sit harems lyster, eller var han allerede i en ny verden, i det kommende land, og talte med de døde, der hinsides lever?

Khasil Effendi forlod ham ikke et sekund; hans blik var fortryllet af denne hvide olding, der langsomt sejlede mod sin død. Han fattede for ham en lidenskab fortærende og navnløs, de andre af en besættelse, en galskab, der ikke lod ham ro. Og han var bestandig ved paschaens fødder, opvartende, krybende og smigrende for at gøre ham rolig og for at nyde hans nærhed ved at mærke sig selv fornedret.

Tusinder feddan land ejede paschaen langs sejladsens vej. Og fra fellahbyerne kom hans bønder ned til Nilen for at se ham. Landsbyernes omde og de ældste kom ombord med gaver og sad ydmygt i kreds om den tavse og evigt smilende pascha. Og da optrådte effendien som hans sahib, som den, der er hans bedste ven og mellemmand over for alle besøgende af lavere grad, og forklarede, hvad paschaen nu i sin tavshed tænkte; og når denne en enkelt gang ytrede et ord, understregede han dets betydning ved sit bifald og ved at påvise dets visdom eller vid.

Dybere og dybere gik det mod syd.

Khasil Effendi tænkte at timen nu var nær. Fem dage – fire dage – tre, inden de nåede deres mål. Forinden måtte det være forbi!

Kom-Ombos ørkenbækken randet af rosenrøde bjerge bredte sig derude. Og højt i luften viste sig omvendt ukendte øer med klipper og palmer. Der voksede ud af den evigt skyløse himmel

vekslende billeder af en fjern og fortryllet egn, blændværk uden eksistens.

Effendien så, at den mand, han som sin fange førte med sig, for længst var mærket af deres fart. Hans pupiller var store og skinnende, dybt violette, som hos dem der misbruger belladonna eller haschisch. Hans hud var sprukken af tørke, dovengul og strammet ind om alle knokler. Han talte næsten ikke mere. Hver aften lod han sin madras bringe op på dækket og dvælede dér, feberhed trods kulden og uden at agte de grådige myg, som de første nætter i sværme sang om hans leje. Siden lod de ham i ro. Blodløs som et ådsel lå han mellem sine puder med sorte skorper efter moskitoernes stik på pande og hænder, og hans læber lallede Koranvers og strofer af gamle troldmandssange, som effendien ikke forstod.

Nildalen snævrede sig, var kun to smalle palmebuskede striber. Fellahernes lenshuse lå med deres lave rugeovne tæt klinet som svalers reder mod flodens digeværk. Over de runde duetårne kredsede ørne og glenter, gyldne i solen. En tusindskare af storke kom rejsende mod nord. Om nætterne gøede sjakalerne fra de hærgede kirkegårde, hvis steler nøgent rejste sig over gruberne i det skidentgule land. De stejle randbjerge blev nu jernsorte. Gribbe holdt fra de kullede klipper udkig over den lange ørkenvej, der kridhvid af dødningeben snoede sig mellem højene. Katarakten var nær. Bestemmelsen nær. Menneskene, der vandrede mange i følge inde langs bredden, var sortere, de var snart nået ind i negrenes land. Nætterne var som pøle af levret blod, og stjernerne hang dybt ud af mørket som lysende insekter, der har spundet sig ud i deres tråde, fosforhvide og så nær, at de måtte kunne gribes.

En morgen kom en gal fakir ombord, klædt i en dilk af spraglede klude, men med sin underkrop nøgen, skabet af sår og snavs – en murabit, en hellig weli. Længe drejede han sig i kredsen af de forstummede bådsfolk, lokkende med sin rørfløjte, besværgende alle skibets gengangere og alle bjergenes djinner med sin messingstav, hvorfra konkylier og mumiefingre ranglede. Og se! Fra skibets ruf kom glidende en slange, en langsom og ældgammel cobra, laset på sin ryg af afskallet og skimlet hud, lydigt følgende fløjtens musik. Den lagde sit opsvulmede hoved i weliens hånd, og han viste dem giften, der sivede ud for hans fingres greb. Hurtigt førte han det lille trekantede hoved mod sin mund, hans tænder bed i et hug knasende sammen om dyrets nakke, og han spyede dets blod og gift langt og hvislende fra sig, mens den døde krop i krampe bugtede sig om hans arme. Således bar han det onde med sig bort fra skibet! Og Khasil Effendi skælvede og troede sig forrådt. Han knælede ved paschaens leje og begyndte at forsikre om sit venskab: "Alt mit er dit! Jeg er din sahib. Gør dit øje ondt, river jeg mit ud! Gør din finger ondt, hugger jeg min arm af!" Og bådfolkene bevægedes af hans godhed. De smilede: "Han er en stor haranni, en stor tyv! Han stjæler det onde fra paschaen og giver ham det gode igen!"

Effendien vidste, at nu måtte det ske.

De havde nået de første klipper af katarakten, der klemte Nilen mellem sine hullede kæber. Der viste sig et lille solhvidt tempel som en kiosk i paradiset midt på en palmegrøn ø. Men straks efter blev egnen barsk og døende; og floden skruede sine hvirvler brølende frem mellem kulsorte stenrev. Solen sank gispende ned og blandede sit blod, levret og grumset, med

mørket. Verden blev uren, stinkende af ådsler. Ja, landet her var forrykt, egnen ravede i vanvid her! Natten var et umætteligt gab, hvori alfreden plumpede og gik ud. Ja, døgnet vendte rundt som ved et jordskælv, og med mørket blev alt ondt levende, gnistrede fra klippernes toppe, osede som et hekseskær fra den farende flod. Og dér, direkte i syd, stod en stjerne, et nyt ukendt billede, der varslede tungt om, at Verdens grænse var nær!

Khasil Effendi havde bestemt den aften at tømme resten af de grå krystalperler i paschaens kop. Nu måtte det være forbi! Hidtil havde han kun set svækkelsestegn, snigende sygdomssymptomer som virkning af de langsomme giftdråber. Han vidste intet om midlet, han anvendte, tænkte sig kun, at det hidrørte fra det hemmelige apotek i khedivens palads, nedarvet fra fyrste til fyrste siden ældgammel tid, da sådanne drikke blev blandet i en eller anden hakiru ved kaliffernes hof.

Men den aften nægtede paschaen at tage næring. Han sagde, at han følte sig for svag. Men Khasil mødte hans øjne og forstod deres hastige og skarpe blinken. Han så med gru og frygt på den syge mand, der slap og feberhed lå på sin madras, og han anede, at paschaen kendte sin skæbne, længe havde mistænkt – og nu vidste – men var afmægtig magtesløs –; og han følte: at i dybet af dette blik bad det sidste levende om nåde – om henstand – ikke ham, men skæbnen, der råder for alt.

Effendien gik fra ham for at overlægge: For længst havde han glemt al politik, alle kontorernes intriger, alle sine private forfremmelsesplaner. Han følte kun ét, løst fra alle oprindelige grunde: at paschaen måtte dø for hans hånd i nat. Ja! Skæbnens bog havde bestemt det så. Begge vidste de den ting uafvendeligt

og vist. Og derfor nægtede paschaen i aften at spise: Han følte skæbnen uundgåelig. Men Koranen forbyder den troende selv at styrte sig i fordærvelse ved uforsigtige handlinger. Derfor havde *han* blot at bie, at bøje sig og at vente. Men *Khasil Effendi* vidste, at af ham blev handlingen forlangt for at Guds hensigter kunne ske fyldest!

Han ventede til det blev mørkt. Han vred sine hænder, så knoerne knagede. Ja, nu var det snart helt mørkt. Klipperne sortnede. Hyænernes hylen vovede sig allerede frem fra ørkenbjergene derude. Ja! Luften stank af lig. Bådsfolkene sov mellem deres årer. Alene rormandens turban var synlig i styrehullets brønd. Effendien listede urolig omkring over dækkets bastmåtter. Han skimtede paschaens hoved tungt lænet med kinden mod madrassen midtskibs, hvor teltet var rejst. Det var vel snart mørkt nok! Han aflagde sin turban, beholdt kun sin lille kalot af filt på sit hoved, som han nylig havde ladet glatrage. Han strøg pandelokken ind under filthuen – hvis det skulle komme til kamp! Og han klædte sig nøgen til bæltestedet. Derefter satte han sig på hug ved den syge mands leje.

Paschaen drejede hovedet langsomt og så ham. Hans øjne opspærredes bristefærdigt. Panden sprang i sved, og Khasil Effendi fornam fra hans hud en dyreagtig lugt, en stank som af vildt, der er jaget nær til døde, en berusende duft af moskus og af ådsel. Og i et nu greb hans hænder om paschaens hals, klemte om hans nakkeben, borede tommelfingrene ind i hans strube. Skæbnen! Ja. De var Guds redskaber begge. Guds lydige, Allahs skyggespil, hans marionetter.

Men da følte han, hvorledes den liggende mand fik vægt, blev som en byrde, der væltede mod ham, og han så, at paschaen nu lå på knæ, front mod ham, med armene udrakte som i bøn. Hans khamis var sprængt for det hvide benradbryst. Skægget stod som flammer af sølv om hans ansigt, og hans øjne var tændt som i et smil af ekstase og drukken lidenskab.

Tunge erindringer stormede ind på effendien, mens han brødes med den segnende mand. Det var som drønede i hans øren ridt af hundrede hære, en sandstorm over ørkenen af heste og mænd, flyvende grønne faner, lynild af blinkende sabler. De gamles ridt, de dødes ridt – ja alle de første slægters vandring fra øst! Og dumpe sætninger fra den kristne missionsskole hakkede i hans øren. "Som hunde skulle de æde hverandre! De skal vende deres spy mod sig selv!" Han skar tænder af raseri. På ny så han den engelske doktors hånske miner, hans bidske bulbiderkæber og det knivhårde blik af foragt gennem de blinkende briller.

Og her! Her mellem sine hænder havde han en knælende mand, en hellig! En sheik, bedende med sine øjne bristende vendt mod øst. Hans greb blev slapt. Og i samme nu følte han arme om sine skuldre, et sekunds knugende favntag og paschaens mund mod sin kind! Et kys! Ja, dette tilgivelsens kys, som araberen skænker sin fjende efter kampen. Svidende, skærende, et brændemærke, der borede sig til knoklerne i hans kind. Han skreg, greb ud i mørket, famlede i et mulm af modstand og stank, og tungt tumlede en byrde fra ham. –

Skibsfolkene fandt ham om morgenen nøgen på dækket, ikke bevidstløs men stiv under krampe, og han lå i en pøl af slam og blod. De nærmede sig for at løfte ham op og lænede ham mod

masten. Om paschaen spurgte de ikke. Alle havde vidst, at han en dag ikke mere ville være ombord. Men i effendiens kind så de et sår, et hug flænset til benet. De kendte mærket af en vampyrs bid. Lidt senere blev han vild, og da de ville gribe ham, snappede han efter dem, bed om sig med frådende tænder som en gal hund. De slog ham da med deres årer indtil han blev rolig. De bandt ham, svøbte ham i tæpper og bar ham i land.

Nuvel! Således fortælles Khasil Effendis og Fadl Paschas skæbne af mine arabiske venner. Som De ser, blev effendien siden fuldt helbredet, blev senere pascha og finansminister i Ægypten, indtil han blev en rig mand og englænderne forlangte hans afgang. Men i fire år var han sindssyg og rasende. Det er sagt mig, at dyr i dødsangst udløser en gift, der overføres ved deres bid. Derom dog nok! – Fadl Pascha begik i følge historien selvmord fra en nilbåd. Khediven konfiskerede hans uhyre ejendomme og solgte hans harem ved auktion.

I tugthusets have

Tugthusets ringmur begrænsede den yppige have om inspektørens bolig, en bræmme af blomster og sjældne vækster brat mod de grå fundamenter.

I studentertidens ferier var Erik Resen her gæst hos onklen, straffeanstaltens leder, når faderen, professor i statsret, ønskede sin søn ophold i passende landlig og fri natur. Onklens adoptivdatter, Kaja, var hans hovedsagelige selskab her.

Hans hjem var stivnet i tradition fra en slægt, der gennem to århundreder havde tilhørt staten, og de love, dens mænd som lærde eller dommere havde fæstet i form, hvilede som gæld på de unge af det gamle juristhjem. For Erik Resen blev onklens have i slagskygge af straffeanstalten det nærmeste, han kom naturen på hold.

Helt hjemme blev han dog aldrig her i den store have. Rosernes duft var ham uvant. Fuglenes fløjt i buskadset foruroligede ham; ikke en eneste vækst var ham kendt ved navn. Han var opvokset på brosten, asfalt og hjemmets blanke parketgulv. Verden uden for hovedstadens firkantede form var for ham kun vekslende panorama set fra en kupé eller en villas terrasse. Planteliv var for ham kun et botanisk herbarium.

Langsomt og besværligt søgte han at fornemme og opdage her. Og hans interesse blev flygtig vakt. Han skelnede snart mellem de planter, der stak med torne eller brændte vabler, og hvor jordbærbedene var. Nu som voksen blev Kaja hans vejleder. Hun vidste allerede alt om dyr og blomster, alle væksthusets hemmeligheder, køkkenurternes bestemmelse og især hver ting

om biavl, der var hendes faders stolthed og fyldte hans tid uden for straffeanstaltens lukkede kontorer.

Hun modtog ham der mellem bistaderne. Hun lykønskede ham flygtigt til, at han nu var blevet student.

"Du er vokset siden sidst," skønnede hun. Hun tilføjede, at selv skulle hun ikke konfirmeres, skønt hun var fyldt seksten år midtvinters. Det sprang hun over!

Hun stod frygtløs midt i en sværm af bier, der hang som en gylden fjer om hendes lille fløjlshat, hvis elastik som altid sad klemt mellem hendes små hvide tænder. En vid løstvævet frakke hang om hendes drengespinkle krop, hendes uhyre lommer var stoppet fulde af umodne æbler. Hendes øjne mødte udfordrende hans. – Bag hende var rosenhækkene, og tårnhøjt over dem fløjen af tugthusets grågule ringmur.

Hun fortalte, at hun bevogtede en sværm. I kuben var en flyvefærdig dronning. I fjor havde hun fået flugten at se: Dronernes himmelflugt. I fjor havde været honningår bedre end noget før. Tugthushonning var berømt landet over, vidste han måske!

"Men i år fanger jeg dronningen," lo hun, "og narrer hele kuben!"

Hun gik spinkelt frem over det våde grus. Galocherne havde hun sparket langt ind på kroketplænen. Buskene langs stien – hvad art det nu var – rev i hendes ærme med bitte små torne, dryssede klare perler ud over hendes hår. Ufravendt så hun på ham, gennemgik ham fra øjne til hænder, bedømte anerkendende hans klæders præg af hovedstadens store magasiner.

"Jeg har lyst til at fotografere dig," sagde hun og svingede en lille billig Kodak. "Du skal stå med tugthusporten der som baggrund og se ud mod fjorden, som en ung fange, der lige er løsladt. Kom, jeg skal vise dig det hele."

Som et kastel lå tugthuset der med ringmurens bygning tyvemeterhøjt teglgrå mod haven, og bag de tandede murtinder fløjenes nøgne kolosser med småbitte vinduer uden blink, som udstukne øjne, rad over rad, et for hver celle.

Hun stillede ham midt på den lille jernbro over kanalen. Bag hans ryg var tugthusportens umådelige flade, jernnaglet og kulsort, med gavlfronten kronet af kongens navneciffer i sandsten. En lille dørfløj gik op, som lugen til en celle, og ronden kom ud, to betjente i regnslag og vandstøvler. Hver time gik de ringmuren rundt, trampende i nælderne langs murens fod og som afløsning for dagvægteren, den gamle Peter Janus, der stod foran sit skilderhus yderst ved østre fløj med blinkende politihjelm og dragen sabel over albuen, en overskåret kæmpe med dryp fra næsen som rim i den vældige knebelsbart.

"Du ved vel," sagde Kaja, "at jeg skal være violinvirtuos. Fire timer øver jeg hver dag. Her i byen er ingen lærer dygtig nok til mig. Men derinde" – hun pegede hemmelighedsfuldt mod anstalten – "derinde er en fange som er mester. En international bedrager er det. Han har givet koncerter i Paris." Hun nikkede forborgent. "Ham spiller jeg for, når jeg øver. Han er ungarer og greve. Du skal få ham at se. Klokken halv to er han med i gårdholdet. Vent blot."

Hun var standset foran det store vinhus, der var bygget mod inspektørboligens gavl.

"Han elsker blå druer," vedblev hun. "Gå ind og hent en klase til mig." Da han tøvede, vedblev hun: "Vær nu ikke dum, fader skal nok vogte sig for at sige noget til dig om den ting. Han er bange for alt, hvad der er af "familien" – og din fader da navnlig!"

Hun havde fra køkkenvinduets karm sagte hentet nøglen ned af et søm. "Nå, vær nu kvik. Jeg holder vagt og fløjter, hvis det er nødvendigt. Den største klase, du kan nå!

Jeg kan få nøglerne til hele anstalten, når jeg vil," erklærede hun.

Han lo. "En skønne dag lukker du vel din virtuos ud!"

Hun så op, yderst forbavset ved tanken. "Er du rigtig vel! Så havde jeg ham jo ikke mere."

Hun løste en drue af klasen, han havde hentet, og lod den boble ind mellem sine læber. Klasen lod hun forsvinde i en lomme, og ham bød hun ingen.

"Nu har jeg min øvetime," sagde hun. "Senere kan vi gå over i anstalten. Underhold dig så længe. Farvel, dreng." Hun løb ind.

Han hørte gennem to timer den hvinende tone af hendes spil. Af musik forstod han intet, men klangen af denne sitrende violin vakte i ham uklar attrå, uudsigelige ønsker, en uro, der drev ham hvileløs omkring i denne have af honning og roser her ved tugthusets fod.

Onklen inspektør Steman mødte til frokost i hvid lærredsfrakke med blæk på sine krogede fingre. Men mulden på hans støvler røbede andet end kontorets flid. Der hang duft af haven ved ham, em af drivhusene, hvor han havde sine kaktus og sine begonier.

Mens han sad her i den lille sollyse spisestue med fotografier af mødrende tanter og Thorvaldsenske gibsmedaljoner på væggen, svandt det lidt sky af hans øjne. Han smilede i det tyndslidte skæg, hvor blommen af det friske æg blev hængende. Hans venlige blå øjne under de buskede bryn blev næsten lyksalige, da han fortalte Erik om sine bier, om de nye italienske racer han havde forsøgt, om sine præmier på biavlerudstillingen, om trugstader og den nye vidunderlige patentslyngemaskine der havde slynget honning vidt ud over rullestuens vægge og loft sidste høst til fryd for fluerne. Agenten, der havde solgt den, håbede han at se inden længe – derovre i anstalten. Celle nr. 7 på solsiden stod parat!

Men nu skulle Erik smage den præmierede årgang fra i fjor og til dessert et glas mjød af ægte oldnordisk stamme – "den danskeste drik vi har, brygt af vor rene danske honning!"

Han løftede det lille glas og hans mine blev trist. "Gid cellerne derinde i anstalten gav den samme høst!" Han rystede på hovedet og i det blik, han sendte sin søstersøn, var en egen sky respekt, den ængstelige ærefrygt han fornam for hele den del af slægten, hvis indflydelse havde hjulpet ham til denne brydsomme plads, på en tid, da hans liv i naturdrømmeri og landmandsforsøg nær var bristet.

"Ja, ja min dreng, du skal vel også som din fader og hans fædre nå vidt – som jurist med det store laud – dommer eller excellence – og ikke en fange- og bivogter som jeg! Skål på din fremtid. Kom, Kaja skal drikke med!" Men Kaja havde vendt sit glas og så blot på adoptivfaderen, vagtsomt og længe. Da hustelefonen lidt senere kaldte ham over på kontoret, skænkede hun sig to glas i træk og drak dem ud.

"Kom," sagde hun. "Nu går vi to over og ser på mine fanger."

"Og på din ungarske greve?" spurgte han.

Hun så op – "Å," – henkastede hun – "nå ja, om han virkelig er greve, ved vi for resten ikke. Men vi har fire hundrede fanger. Fra taget af vaskehuset kan vi se dem. Kom nu bare." Hun trak i den vide homespun frakke. Fra lommen hentede hun den krøllede stilk med endnu tre blå druer. Hun spiste dem og spyttede skallerne ud med tydelig afsmag. "De er temmelig sure endnu."

De kom gennem et par gårde og krinkelkroge bag opsynets boliger hen til det nedlagte vaskehus og over loftsrum hvor der var oplag af klorstinkende bomuldstøjer, tugthusets berømte væv, gennem en luge ud på det flade zinktag. De så derfra over ringmuren ned i fængslets syv trekantede promenadegårde, der strålede ud fra dagvagtens observationsplatform. Dernede gik fangerne gårdtur.

Tæt skulder mod skulder så de sammen ned på disse syv malende hjul dybt dernede: straffefangernes rundgang. Der trådte de deres trædemøllemarch i gavnløs motion, syv kredse fattet i syv triangler, hver kreds malende mod naboens vej som drev disse hjul hverandre rundt og rundt ørkesløst, uden mål.

Med hænderne samlede på ryggen, stedse synlige for vagtmanden, gik fangerne disse kredse om en nøgen plet asfalt, evige ringe af gråben i uldstrømper og ankelbukser, med vadmelshuens maske som en lang kasketskygge ned over næsen, med øjnene blinkende frem gennem maskens knaphuller, en rundkreds af nikkende næb som triste krager i et bur. Således kørte disse tomme ture straffeårene rundt, i somrens tørke, i vintrens væde, det samme slatne trav af

kapsko, væltende gennem regndryp, slubrende i snesjap, ømfodet under hundedagenes solbrand, humpende over den sprukne asfalt hvor hvert fodslag satte sorte svedende spor.

Altid i kommende år huskede Resen tugthuset som disse håbløse hjul, der ingen opgave havde i verden uden at gå rundt. Og dog var denne turnus nødvendig, dette kraftspild fornødent i statens stærke system.

Og han huskede altid Kaja som han havde set hende nu, vagtsom, videbegærlig, vogtende på fangernes kædegang.

Der knælede hun nu over det våde zinktag med hagen støttet i begge hænder, med sin skarpe profil fugleagtigt rakt frem, stirrende ud med et dunkelt smil om den lange mund. Hun lignede en af de sælsomme kimærer, han havde set på taget af Nôtredame, disse gotiske dæmoner, der skadefro og trist spejdede ned mod den fortabte slægt.

I tavshed havde de stirret på den monotone march dernede. Vagtmandens kasket var synlig over platformens karm, men tillige fligen af den avis hvori han læste, mens takten af trav mod asfalt holdt ham uforstyrret og i ro.

Erik vendte sig mod Kaja.

"Nå," sagde han i dril. "Vis mig så din ungarske violinspiller."

Hun drejede ikke hovedet.

"Jeg ser ham," sagde hun, "men du kan ikke se ham, og du får ham ikke at se."

Hun begyndte at le, langsomt og længe.

"Se nu," sagde hun. "Nu fodrer jeg mine bjørne." Hun rev rask et æble ud af sin lomme. I et strejf fo'r det forbi hans øjne og var borte. Han så i et nu en arm nede i rækken fare ud, krumme sig, og videre vandrede hjulet rundt, som om intet var hændt.

"De er øvede," sagde hun. "En gang vil jeg lære dem at gribe med gabet." Hun trillede adspredt et æble mellem de regnvåde hænder. "Nu ringer klokken," sagde hun. "Mine fanger skal i hus." Og de så dem en efter en forsvinde bag en gitret dør, som dråber pibler ned i en rist.

Når det blev aften kom inspektør Steman ind fra sin runde i fængslet. Hans miner var mørke, han krængede uniformen af sig i entreen og kom duknakket ind med kurs mod brættet, hvor hans piber hang. Den første røgsky kom med et suk, der løste dagens triste dont af hans sind. Så spillede han sit parti dam med Kaja eller Erik og hvilede siden i sin stol drømmende over piben. Og Erik genfandt i det duggede blik, der fra kannevaspuden søgte de to unge, de samme savnfyldte øjne, hvormed moderen havde kunnet se på sine tre sønner, når de utålmodigt men lydigt sad efter tur ved hendes leje i det sidste sygeår.

Kaja hentede sin violin. Han så hendes profil mørk mod sommeraftnens blege himmel derude, der stod hun skælvende af toner med blikket vendt mod ringmuren og mod den blegnende fjord – en page, en ridderborg og en folkevises sommerlyse nat. Tonen brast itu, hendes arm sank ned. Stueuret på væggen var begyndt at slå ti. Og straks brød ovre i fængslet larmen løs, hver eneste aften som nu, hivende og halsende, det vilde glam af vagthunde, der fo'r ud i de snævre tugthusgårde, det skrålende kor, nu når det var nat og de slap ud af deres kælder. Nu støvede de langs de mørke mure på jagt efter rotter, eller snappende øde ud i den dugvåde luft.

Kaja svøbte sjalet om sine skuldre. "Det er blodhunde," nikkede hun og Erik mødte hendes øjne.

"Vist ikke," afbrød hendes fader. "Politihunde er det. De erstatter os anden vagt." Han bankede nervøs piben ud og var tavs indtil larmen døde hen. "Lad os gå til ro," sagde han og stillede sit ur.

En senere dag sagde Kaja:

"Hvis du vil, skal jeg vise dig straffeanstalten." Hun forklarede, at nøglerne kunne hun sagtens tage inde på kontoret uden at nogen så det. Gennem tugthusporten kom hun, blot hun viste vagten en blå konvolut, så tænkte han, at inspektørens datter var i lovligt ærinde.

"Og din fader?" spurgte han.

Å, han fik ingen ting at vide. Hun fortalte, at derinde på straffeanstalten havde hun færdedes med betjentene. Hun havde båret madkar og krus for spisemesteren, når der blev pebet til middag. Hun kendte alle fangerne, ja alle! Hun fortalte om arbejdssalene, hvor dagvogter Kroll et trin over gulvet vågede på en stol uden ryg. Og i to rækker tyve musegrå fanger i korte kofter, med knæene skrævende om væven og tik tak! gik bommenes slag – Erik kunne se det for sig –: tråden der flød, skytten der smuttede over ulden, de uendelige tøjruller, der haspedes gennem fængselsdøgnets sløve rutine, det evige hvergarnsmønster, indtil al verden syntes indstreget i striber, inddelt i terner: Tugthusets berømte fabrikat.

"Vil du med?"

Hun fortalte om natcellerne, der var snævre som gravkamre, om de murede kedler, hvorfra Rumfordsuppen dampede i kvælende os op gennem madelevatorernes skakt. Den evige klapren af tøfler på gangenes fliser, nøgler der raslede i smældende trælåger, når betjenten førte fanger frem. Om det

indre kontor, hvor ladte revolvere hang i stjerneform på væggen og om de berygtede fanger "Nattegøg," "Mads Røver" og "Violet". Hun kunne historier om den lystige vagabond, landevejsgrøftstapetseren Blomberg, der tilstod tyverier blot for at få tugthus i stedet for arbejdsanstalt, hvor maden ikke var til at æde "selv for en aldrende mand, end mindre for en mand, der udviklede sig endnu". Hans klagemål over forplejningen med sirlig skolelærerskrift var kontorets skræk. I blå tatovering stod tværs over hans bryst: "Politiets overmand".

Der var negeren fra St. Croix dømt til at rettes med stejle og stage for mord på hvid kvinde, men benådet og nu grånet i fængslet, et blyfarvet fjæs med næsebor som gabende rør. I kludesko, med bandager om sine elefantiasisfingre sad han og rokkede på sin briks, sulten, syg og forrykt. Kaja påstod at bedst kendte hun "Generalens Nevø", den celebre boretyv faglært i London og New York, elegant som en marquis trods knæbukser og vadmel, sine negle manicurerede han hver dag med pimpsten, og Kajas øjne i glughullet kendte han, så bukkede han belevent og koket som en hofkavaler fra sin loge.

Hun fortalte hviskende, at selv de hemmelige strafceller havde arbejdsmester Kroll vist hende. Der sad disciplinærfanger i cementceller bag et gitter fra loft til gulv med en stenkumme til vask og en murstensbriks til madras: Russerkokken der med en økse myrdede tre mand på en skonnert i rum sø, og Ullerupmorderen Niels Rotting. Uge efter uge travede de her frem og tilbage som rovdyr i bur med kvarttommes skægbørster op til øjenhulerne, knurrende, bidske, men dødsens stille i et nu, ved den lille bitte lyd af

glughullets klap, der gled fra, så stod de stive af raseri og lurede med negle og tænder efter vogterens strube.

"Kom," sagde Kaja. "Vil du med?"

Han rystede på hovedet.

Hun lo vredt: "Du er vist fej."

"Jeg vil ikke. Det er jo nok."

"Fordi det er forbudt?"

Han svarede ikke. I pludselig uro fornam han, hvor løst, hvor letfærdigt hun tog ting, der for andre var lov. Æggende, egenrådig og vild stod hun der og betragtede ham hånsk. Han fornam, hvor ringe magt den ledende hånd havde her, hvor slap kontrollen var i dette tugthus, hvis tvang, hvis skumle system sikkert var onklen en hemmelig gru. Her løb Kaja uhindret om, hjemmevant i fængslets korridorer, fortrolig med funktionærer, der tog sig vagten bekvemt bag inspektionens ryg, her huserede hun som en nysgerrig mus, smøg sig ind gennem gitre, smuttede gennem huller i det forsømte reglement. En egen vrede greb ham, som blev noget her krænket, og han følte som en skam, at her fik en purung pige ting at se, som kun mænds øjne og mands ansvar kan tåle.

Hun iagttog tilfreds hans fjendtlige miner. Men nu løftede hun øjnene mod lyset. Solen glødede i roserne omkring dem. Som gyldne aks løste bierne sig fra kubernes stakke. Tugthusmuren var sløret af soldis, morgenduggens dampe.

Kaja pegede på de japanske roser, der vældede ud over loggiaen nær ved ringmuren.

"En gang," sagde hun, "havde jeg derhenne plantet en majstang og lod roserne slynge sig til vejrs, så langt stangen rakte. Jeg ville have dem op i højde med ringmuren, så de

derinde kunne se roser igen. Men min fader" – hun rystede sit hår – "Hvad forstår han af, hvad jeg føler. Han gav ordre uden et ord til mig. Og betjent Kroll skar roserne ned med sin sabel."

Hun nikkede og så på ham under de lange øjenvipper. "Nu kan jeg kun spille for fangerne. Violintoner kan en sabel ikke let skære itu. Så hører de mig ind i deres celler og længes herud til os i solen."

"Bedre måske, om de ikke længtes."

"Man skal længes," erklærede hun. "Men man må have noget smukt at længes imod."

Han så urolig på hende. Hendes øjne tindrede, hendes øjne brændte. Nu sløredes de på ny, hendes læber skiltes, men hun sad der stum.

Gennem sommersøndagens stilhed kom fjernt fængselsorglets brus af basuner. Klart, fuglefrit klang præstens lyse baryton, mens han nu sagtens stod derinde lænet mod det lille alter og sang salmen for. Fangekoret fulgte uvilligt, tungt; der sad de nu i stolestadernes halvtåbne skabe, skilt ved vægge kammerat fra kammerat. Tungt som knuget af ringmuren vandt melodien frem, et tog af toner:

> Dejlig er Jorden,
> prægtig er Guds Himmel,
> skøn er sjælenes pilgrimsgang!
> Gennem de favre
> riger på Jorden – – –
> – – –

"Alt det, de ikke har!" Han rystede forundret på hovedet – "det lader man dem synge."

Hun rejste sig og lo ud.

"Og det tror du de synger! Nej du, de samtaler på salmens melodi. De fortæller hinanden nyt. Hør en gang!"

Hun satte sig på bænken og gjorde sig ganske smal, som klemte skabsvægge hendes skuldre. Og med dyb bas sang hun til orglets melodi:

> Christoffer Brækjern hilser
> alle gode venner.
> Jeg sidder her uskyldig
> på femte år!

"Om natten," vedblev hun, "om natten taler de sammen ved at banke i vægge og vandrør. Sådan tik, tik! alfabetet igennem. Når jeg ligger og er søvnløs, kan jeg høre det helt herover i min seng. Tik, tik. Som et dødningeur! Til sidst begynder jeg selv at banke med. Har du ikke hørt det: Sådan!" Sagte, distinkt begyndte hun at banke i bænken med den lille ring på sin hånd.

"Nej," han blev urolig. "Hverken dig eller dem derovre har jeg hørt".

"Det er underligt," hviskede hun. "Der er dog kun en væg imellem dig og mig."

Og i pludselig sitren, i uforklarlig blu huskede han, at kun en ganske tynd bræddevæg skilte hendes kammer, skilte hendes seng fra hans.

Om aftenen sad de på den samme bænk. Bierne sov, men myg svirrede om dem og hun svøbte sit slørsjal om hans hænder.

"Fortæl mig så," befalede hun, og hun lod ham tale, som han ville om alle sine planer, sine drømme, sin læsning, Bellamy og Henry George, de halvmodne fantasier, han den gang formede om fremtidsstat og utopiske samfund, disse

fatamorganatanker hos hver ivrig ung student. Hun lod ham tale, og hendes mine blev nydende, som når hun hørte musik. Hendes svar viste, at hun havde hørt hvert ord og forstået dem klogt, og alligevel anede han, at det kun var deres klang hun holdt af, hans nærhed og suset i løvet, de sidste fugles kalden imod nat.

Solen svandt. Fjorden blegnede til kalk, det sidste dagskær veg fra tugthusets ringmur, og i et nu stod det som en kulsort blok, kolossal og massiv, et kastel skummelt og stærkt, som en udvækst af kloden, bidende med sin tandrad om tomt rum, det eneste konkrete tilbage i verden.

Hans fremtidsstat, hans drømmesamfund, flygtede med feriedag og solskin. Mørket, der kom, forlangte modvægt i langt mere håndgribelige ting. Hans emner syntes ham med et abstrakte. Uvilkårligt søgte de to unge hinanden, mere legemligt nær end før.

I samme uro så de mod den natsorte mur over haven, hvor også roserne var sorte nu. Han fornam, at det hus var samfundets skam, der stod det truende og brutalt, der var som en os omkring det, denne murede affaldshule, denne kæmpebeholder for uhumske ting.

Kaja knyttede sine hænder mod det skumle kompleks: Det forbandede tugthus, den forbandede mur, der skamskænder vor have. I skygge af den må vi leve!

Der var stille. Fjorden drømte derude. Fra tugthustårnet kom det sene timeslag kort som et øksehug tungt mod en blok. Mon de sov derinde, bankede og tikkede det nu i vægge og rør, vandrede sukkene nu hjemløst om i de lukkede gange, hvilke

kvaler hulkede ikke nu i de kalkede kamre, hvilke lidenskaber, hvilken last tumlede ikke nu søvnløs på en briks!

"Erik!" sagde Kaja. "I det fremtidsland må der være haver uden mure, og ikke et tugthus som her. Lover du mig det?" Han nikkede.

En iskold luftning kom fra fjorden. Hun rejste sig, svøbte sig i sjalet. "Lad os gå ind!" –

Og en ny nat skilte dem ved sin tynde væg. –

Det hændte en morgen ved fjorden, hvor de gennem krat famlede sig frem, at de samtidig så en mand udstrakt under en busk, de skimtede en grå kofte, halvlange bukser, fængslets vadmel og den hvide brystlap.

Manden rejste hovedet lyttende, men ungskoven stod tæt, og de var gemt. Kaja rørte ved Eriks hånd og drog ham baglæns med sig, vendte sig så og løb. Han nåede hende ved stien og så forundret, at hun var fuldkommen rolig.

"Det er en fange," sagde hun, "der er rømt, kom, lad os gå hjem."

På hjemvejen talte hun ikke, så blot på ham nu og da fra siden. "Hvad vil du nu?" spurgte hun nu, da de nåede lågen og han stod vendt mod alléen op til kontoret.

"Til din fader naturligvis," svarede han mut.

Hun trak på skuldrene. "For at sladre?" Hun så prøvende på ham. "Vent her – sæt dig ud i haven."

Hun lod ham vente en halv time, så kom hun langsomt over havegruset og satte sig hos ham på bænken.

"Det er rigtigt nok," sagde hun. "Der er sluppet en fange ud. Den der undløb i fjor," vedblev hun, "kom over ringmuren ved sine lagner og et anker af et sengeben. Han her er krøbet under,

de graver kloak, og der er et hul. Ligesom en rotte; og klokken seks i morges ved første gårdtur. Det er meget uheldigt for min fader." Hun tav.

Han rejste sig: "Jeg må fortælle hvad vi har set!"

Hun sprang op, hun nåede ham næppe til skulderen, men hun lagde sin hånd fast mod hans mund. Sitrende gys fo'r gennem ham. Han rørte sig ikke af angst for, at hun skulle fjerne sin hånd.

"Måske er det en fange," sagde hun, "der har set mine slyngroser over ringmuren – eller hørt min violin, måske en jeg kender!" Hun løste sin hånd fra hans læber.

"Tier du så?" Hun slog ham let på kinden, og fortumlet så han hende vende sig og gå. –

Inspektøren kom sent til frokost. Hans miner var mørke, der blev næsten ikke talt.

Ud på aftenen strejfede Kaja forbi Erik, der stod ved verandaens dør.

"Tak fordi du tav stille." Sagte lagde hun sine hænder om hans kinder og kyssede ham. – Han næsten tumlede i rus, i skam ved sit første kys, mærkede endnu den kølige dugg, det hede pres af hendes læber. Han greb efter hendes hænder, men hun undveg ham i et kast.

"Ikke flere!" hviskede hun flygtigt og betragtede ham tavs, da hans hænder lydigt sank ned.

Om aftenen kom inspektøren ind i dagligstuen, hvor de sad og fortalte, at en fange var rømt: "Kaja må ikke forlade haven. Det er en af vore allerfarligste folk."

Viceinspektøren og to betjente kom med et par af tugthusets hunde. Det gjaldt en razzia i nat. Men sagtens var den rømte

mand gået nordpå og ude af rækkevidde for længst.

"Ser du," sagde Kaja, da de blev alene. "De jager mennesker med blodhunde."

"Politihunde. En farlig forbryder som det er vor pligt at sætte fast."

"Pligt! Netop det ord ventede jeg! Du holder med dem, der spærrer fanger inde i celler – bag jernstænger – giver dem blodsuppe og sort rugbrød og jager dem med hunde. Med dem holder du til!"

Han rettede sig forbitret. "Du er gal," hviskede han. "Du er ikke bedre end en vild. Du ved ikke hvad ansvar er! Er det bedre som du at tage parti med voldsmænd og tyve? Du forstår ingen ting, du ved ingen ting."

"Hader du mig nu?" spurgte hun.

"Nej!" sagde han mut.

Hun så ham ind i øjnene: "Så lad mig ikke fortryde – det før!" Hun løb mod huset, mod sit kammer. Om natten lyttede han. Vinden suste i lindene derude, som sagte åndedræt af en, der sov. Eller var det Kaja han hørte. Kaja der sov derinde med sin skulder næppe en håndsbred fra hans! Rørte hun sig ikke derinde? Lød det ikke som strejfede hendes arm mod væggens løse tapet! Han kunne se for sig hendes ansigt mod puden, midt i det løse hår. Mon hun sov, drømte, åndede langsomt og dybt?

Eller lå hun lysvågen, anspændt med øret presset mod væggen – som han!

Hvad forlangte hun af ham? Hvad havde hun villet sige ham med dette kys, dette kærtegn, der pinte når han fornam dets minde på ny som nu? Hvad angik hun ham, hendes romantiske

griller, hendes luner, hendes tilhold med skumle fanger og forsorne betjente, denne leg med alt lovløst. Hvad angik det ham!

Dette kys, dette forunderlige, han havde følt. Denne sitrende fryd af noget forbudt! Mon hun sov? Her med sin kind ganske nær ved hans. Som to fanger i celler, skilt ved en væg. Han fo'r op, lysvågen, havde hun ikke banket? Eller var det gnyet derovre fra fængslet, hvor fangerne nu sagtens hamrede deres øde signaler.

Nej, stille! Blot lindene suste derude, månen tegnede vinduessprossernes kors mod gardinet. Nattergalene kaldte. – Hun sov derinde trygt og havde glemt sine drømme, hvor nær de hvilede ved hinanden her – Kaja! Kaja! Ja, hun sov, sov mens natten blev mere og mere lys, fuglesangen skingrede som et karneval af bjælder, og månekorset på gardinet rødmede af morgenens sol.

Kaja kom imod ham i haven. Hendes kinder var hvide, håret hang løst over hendes skuldre. "Kom!" råbte hun. "Skynd dig med."

Hun fortalte åndeløst, mens de løb, at nede ved fjorden var et par af fængslets folk kommet fangen på spor. "Nej, ikke ved hundenes hjælp," hun rystede på hovedet. Hundene og et halvt dusin betjente jog et blindt spor oppe i Nørreskov. Men nede ved fjorden altså. Hun så på ham: "Der hvor vi var i går. Hans skjulested, forstår du."

De nåede frem, og fra brinken så de noget borte en gruppe mænd stå i samtale stirrende ud over fjorden. De skimtede inspektørens brede uniformsryg, vicechefens militærstive person og betjentene Kroll og Jantzen.

"Se!" råbte Kaja og viste med sin hånd. Godt to hundrede alen fra land stod en mand i vand til sin hals. Det hvide ansigt og den sorte nakke drejede sig som et signal, der viste blink. Fra bredden lød Stemans drønende ordre, at han skulle komme i land.

"Han svømmer," sagde Kaja. "Han er sømand og han svømmer – se – udefter – til havs. Det er skibskokken, den russiske morder, der dræbte tre mand ombord med en økse."

"En båd!" hørte de inspektørens råb. "Prammen derhenne. Få den klar!" To mand løb til prammen, der lå halvt i vand. Men der var ingen øse. "Øs med kasketten!" skreg Steman og stampede i strandens sten.

Erik huskede det, Kaja havde fortalt om denne fange: en gang koksmat på en tømmerbark fra Spanien hjemgående med ballast for Haparanda, en braknæset, pjuskhåret vild – i sit tiende år slængt til søs fra en hvalfangerflække af vrag og polarnat ved Hvidehavet og siden groet op i et folkelukafs stank, saltet af brådsøer på hundevagt, pisket af snestorme til vejrs i en tønde på udkig efter hval. Det var skibsdrengens langfartliv på mugne beskøjter og maddikemyldrende flæsk med bedstemandens tjærede tamp over ens ryg og kaptajnens søstøvle mod sin bag – og efter et halvår omsider i havn i Frisco eller Sidney for at flåes på en nat af hyrebasser, landhajer og skrålende tøse for hver cent og hver klud, i en dundrende rus – og vågne op shanghai'ed og på fart til nordlandene efter klipfisk og træ ombord i bark: *Sømandens Skræk* under kaptajn Torden.

Så var det hændt, i Kattegat en vintermorgen efter tolv ugers storm i Atlanten, at rorgængeren ved rattet havde set koksmaten komme agter fra med en tømmerøkse svunget til

slag. Og i en time gik jagten over dæk og rigning til endelig den dødsangste mand fandt frelse i et rum mellem lanterner og dunke, hvor han skælvende sad gemt, til en toldbåd to døgn senere overhalede det rorløst drivende skib. Og der fandt toldpolitiet på storlugens kant en ligbleg mand, der uden kraft løftede en blodstænkt økse. Således havde han våget her to nætter uden søvn et sekund, fordi endnu en levende mand sad forskanset i lampekamret og ikke så let lod sig slå ihjel. Ikke så let som kaptajn og styrmand, der lå i deres køjer med flakte hoveder grinende hvide midt i en pøl blod og hjerne, eller jungmanden der hang stendød med kvaset baghoved på maven over en kran. Tolderne førte det døde skib med dets lig, dets blodstank og den bagbundne morder i snorkende dyb søvn gennem Sundet og i havn.

Siden havde denne mand været påmønstret et tugthus for livstid, åringer i tvang bag en vraltende væv, og en ørkesløs traven på kapsko bag et gitter som straf – fordi her også var et par mand, han nok gad få ram på med et blikkrus i skallen bagfra ved ronden.

Erik og Kaja havde nået prammen. Han greb med hænderne i det blæksorte bundvand. "Læk!" sagde han. "Løst bræt."

Viceinspektøren trak på skuldrene. Han skyggede med hånden for at spejde efter den svømmende mand; en lille sort bold, der flød på det riflede spejl. "Ham får vi ikke!" mente han. "Så sparer staten at føde på ham!" Han skævede til sin foresatte. "Held at det ikke var i min vagt!" Hans øjne glimtede skadefro i tanke om muligt avancement.

Kaja greb fat om Eriks arm. "Drukner han, tror du? Vil han vende om?"

Steman rasede imod sine betjente. "I vandet med jer et par stykker. Han kan nås endnu! Vil I stå her og lade ham drukne for øjnene af os."

Betjentene rystede sindigt på hovedet. En af dem havde løst sine støvler, nu trak han i dem igen. Kroll tumlede endnu med prammen, og det slog Erik, at disse fængselsmænd, der var vant til at håndtere fanger bag gitre og mure, i tugthusets faste rutine, de blev kejtede her, hvor den åbne natur, fjordens frie flade og sommermorgenens luft var om dem, de var ude af leje, de kludrede, som skammede de sig ved det, de havde for her ved solskin og fuglesang.

Erik kastede rask sin jakke, sprængte båndet i sine støvler. Han mærkede grebet af Kajas hånd hårdt om sin arm. Han så i et glimt hendes flagrende hår, hendes hvide kinder, stirrede ind i hendes opskræmte øjne og rev sig løs. Han vadede gennem tang, men opgav snart at søge bund, kastede sig forover og svømmede.

Hans tanker spurgte rastløst: Hvorfor vil jeg have den mand ind? Hvorfor ikke give ham tilbage til de vilde elementer, lade ham drive som det lig han var her i verden for længst, til havs for at løses i skum!

Han så for hvert tag, der løftede ham, den lille flydende bold mere nær. Havde svømmeren hørt ham? Hans kurs forandrede sig sydlig med et, men stadig til havs. Mon vi må kæmpe? tænkte Erik, brydes her med ti meter vand under os! Han kastede sig frem, han vandt afstand ind. Jeg må have ham! Nu – en halv snes tag endnu og så –! Han så pludselig hovedet derude vende front mod sig, et kridhvidt ansigt med vidtåben

mund – snerrende tænder – og så gå under, læne sig tilbage, synke.

Et råb nåede ham fra land.

Han kastede sig forover, stødte gennem spejlet med sin pande, borede sig nedad gennem strømmende vand. Mod riflet grøn sandbund og bølgende tang så han en skygge, der sank. Under ham nu glidende skråt på sin ryg med vidt skilte arme og ben kom det ind under hans bryst, han rakte nedad, famlede i vand – dybere endnu. Nu så han det bleggrønne ansigt og grinende hvid koftens brystlap, hvor fuldt læseligt stod prentet i tryksværte tugthusnummeret 490. For at man altså ikke skulle tage fejl!

Vejen op var åndeløs og lang. Men pludselig fornam han sin mund fuld af vand, blændende lys mod sine øjne og åndede, åndede! Hans ansigt føltes isnende vådt. Og tæt mod hans kind flød hovedet af en mand, han holdt det i begge hænder, følte skægstubbenes stik i sin hud; den livløse mand flød ved hans side, mens han på sin ryg langsomt stampede mod land. Med bjergning var han vant fra svømmeskolens tid, og en skindød mand var let at bugsere. Indtil han fik bund under sin fod.

For i det nu væltede over hans arme en forfærdelig vægt som en sæk drivvådt sand, han næsten segnede i knæ, forstod ikke, hvordan han endnu kunne bære denne blytunge krop de hundrede alen over lavt vand til sit knæ ind imod land. Han stønnede, det var som at vandre op ad en bakke, hvis vinkel blev mere stejl for hvert skridt. Folkene dér i land – kom de da ikke og hjalp? Tænkte de, at alt var overstået nu –! Disse døde arme, der slapt slog mod hans knæ, dette stenhårde hoved, der tumlede mod hans skulder! Denne stank af slam og dampende

klæder! Der i land – Kaja højt på brinken med håret viftende løst for blæsten! Og der – højt over horisonten tugthusets mægtige kolos – ringmur og fløje, de gitrede ruder. Og han forstod pludselig, hvorfor denne byrde med et var så uoverkommelig tung. Her bar han en fange hjem til sin celle, til tugthus, til straf. Dertil havde han frelst et liv!

Rørte ikke fangen sig i hans arme, stemte sin albue mod hans bryst i rasende blind protest! Nej! Ikke tilbage. Ikke derind. Lad mig blive her og dø!

Han bed tænderne sammen, strammede sit greb. Min pligt, tænkte han, min pligt. Her hører han til. Således er loven for ham – og for mig! Fast og hårdt trådte han op på strandbreddens sten, hvor fængslets folk ventede med uldtæpper og håndjern parat.

Erik Resen var alene i havestuen, da Kaja den følgende dag viste sig i døren.

Hendes blik søgte sky stuens ur.

"Klokken er 9," sagde hun, da hun så, at han fulgte hendes blik.

Han nikkede: "Fangen, der flygtede, får femten slag kat netop nu."

Hun åndede tungt ud. "Det er overstået nu," hviskede hun. "Jeg talte til femten!"

De tav begge. Han huskede onklens ansigt en time før, da han i uniform gik over mod tugthusets port. Det var furet, ældet, fortvivlet. Men det var reglementet, det gjaldt disciplinen, den almene sikkerhed her. Det kunne ikke undgås!

"Kaja," sagde Erik lavt: "tror du, det var mig – at det var mig, der fortalte dem, hvor han var? Tror du, jeg brød mit ord?"

Hun rystede på hovedet og så bort, forbi ham. "Dig? Nej." Hun sænkede sine øjne, draget om hendes mund blev dirrende og vegt.

Kaja, spurgte han sagte: "Var det altså dig!"

Hun løftede hovedet trodsigt. Det glimtede endnu af gråd i hendes øjne: "Det kunne have kostet min fader hans stilling, om jeg ingen ting havde sagt! Du og din familie," – hun så fjendtligt hen på ham – "havde sikkert ingen ting gjort for ham!"

"Og alligevel fik du mig til at love –!"

Hun mødte hans øjne vredt. "Gav jeg dig ikke noget til gengæld?" Pludselig følte han hendes hånd i sin:

"Om du havde brudt dit ord: Jeg havde hadet dig – hadet dig!"

"Kaja," han nærmede sin kind til hendes, utryg, draget af hendes nærhed. Hun brast i gråd.

"Hvorfor?" hulkede hun. "Hvorfor – – –?"

Han så tungt ud over den sommerlyse have, en rus af farver og dufte, rosernes tætte klynger, frugtblomsternes hvide sne og biernes fnug der svirrede i solen, blanke mod tugthusets skygge. Han åndede tungt. Ja, hvorfor! Vil de mure altid stå rejst over vore haver!

"Kaja," hviskede han. "Heller ikke vi ved, hvad der er ret." Han rystede på hovedet. "Hvor skulle det kunne være muligt? Hvor noget er skævt, forvokset, fortrykt, kan intet, der står imod, blive lige. Så længe der er forbrydere, kan vi af samfundet ikke – nej! – aldrig handle ret. Thi vi i vore haver, de i deres vildnis, knuges af den samme mur!"

Lampens ånd

Det var, så Justi, da han trådte helt ud til fortovskanten, et gigantisk glaspalæ – rækker af ruder, mindst i tolv etager, fattet i rammer af metal, der glødede i sommersol. Nybygget åbenbart, endnu ikke taget i brug. På fløjene slanke tårne, som minareter. Og alle vinduer kridtede undtagen en mægtig spejlglasrude til højre for en portal i hesteskoform. Og i det mørke butiksrum bag glasset havde han set den ting, der fik ham til at standse.

Det var en montre, dannet som en obelisk; på den lå en blød filthat, endnu mere falmet end hans egen. Og midt i filthattens puld en orange. –

Hen gennem den store hovedstadsåre rullede trafikken over solhedet asfalt. Og inde i skyggen langs magasiners markiser luntede et døsigt sommerpublikum. Ingen stod stille foran denne blodappelsin midt i en gammel filthat – der formodentlig blot var slængt hen af en eller anden håndværker.

Når han selv var standset, skyldtes det, at han, ør og ledig her i solheden, mere følte sig fristet af en enlig og muligt herreløs blodappelsin end nylig af de vældige frugtlagre henne bag torvets udstillingsruder. Og dernæst fordi denne gyldne frugt, der syntes dumpet ned i pulden på en grønskimlet hat, i sig selv var en underlig – og vel også urimelig – ting. Og fordi den mindede ham om et eller andet sagn eller eventyr, han engang havde læst eller hørt. Var det ellers ikke i en turban, appelsinerne faldt? Og ikke i en gammel filthat!

Nogen havde rørt sig inde bag ruden, en flig af et grønt gardin blev løftet: en eller anden havde set ud på ham. Langsomt, en smule ydmyget, drev han videre, tungt og ikke så lidt træt efter denne sindige dag uden held: En likvideret tekniker fra et kriseramt motorkompagni i provinsen har ringe chance for kontorplads her i hovedstaden. Nogenlunde velholdt stand i habit og vel også i fysik er her det allerførste krav.

Der var et par timer til togtid endnu. Returbilletten var i behold – og heller ikke mere. Dette to dages togt efter pladsannoncer her i hovedstaden havde kostet selv automatfrokosten for i dag. Hjemkomsten til Agnes og søsteren blev ikke let.

Han passerede glashusets indgang. Hør stod med ét en person i vejen for ham – en imponerende gestalt i portieruniform og som hilste ærbødigt med den hvide handskehånd op til huen:

"Direktøren beder Dem træde indenfor."

En lille rund, glatraget og rødlig herre i jaket havde vist sig bag glasdøren og vinkede: direktøren åbenbart. Rigtigst var det vel at gå videre. Alligevel, her i et nystartet foretagende var muligt en chance! – Justi drejede sig mut på hælen og trådte nærmere. Der var en mægtig roterende dør, som pludselig tog fart, og i næste nu var han drejet ind i en stor vestibule med vægge af spejle og lysegråt marmor, og hvor han stod på et persisk tæppe, blødt som en græsplæne.

Den lille fyldige direktør var trådt frem på korte trippende ben og rakte ham en bomuldspolstret hånd. Han havde en smule blankt rødt hår, skilt midt i panden. Øjnene lo energisk

frem fra to sprækker. Han bukkede, lidt besværet af brystpartiet:

"Velkommen! De er husets første gæst! Og vi ønsker, at De skal føle Dem som sådan." Han smilede spidst og tilføjede: "For i dag!" Han lukkede munden i et sæt og stod nu og betragtede husets gæst med en egen sagkyndig grundighed. Omsider smilede han forbindtligt og vendte sig om mod endnu en person, der opholdt sig lidt derfra i vestibulen – langstrakt, mager, i redingote og med guldbriller. Og med et påfaldende fint friseret krølskæg. Han paraderede med benene over kors, støttet til en stoleryg – i fotografistilling. – Direktøren mønstrede endnu en gang gæsten og vendte sig om mod den ventende person.

"Ja, hvad mener De, hr. professor?"

Professoren nikkede alvorsfuldt og lod fingrene spille over hageskægget. De to herrer trådte tæt hen til hinanden. Justi hørte et enkelt ord: "Velegnet!" og fra professoren: "Typisk fysiognomi!" – Drejede det sig altså om en stilling? – Men nu opfattede han igen et par ord: "Taget lige ud af mængden – altså ægte!" – Han blev urolig.

Direktøren vendte sig og slog ud med hånden: "Godt," proklamerede han. "Så er det i orden. De er vor gæst for i dag. Alt i huset står til Deres rådighed!"

Justi følte professorens varmende blik gennem guldbrillerne – som blev man overbeskinnet af en højfjeldssol! Og nænsomt, næsten kærtegnende henvendte professoren et par velkomstord til gæsten: "Altså, min unge ven. Velkommen skal De vare. Mange gik i dag vor dør forbi. Men De var den første, der anede, hvad en appelsin i en fattig filthat kan betyde. De var på

en gang intelligent og drømmer nok til at forstå, at vi kaldte på – ja netop på Dem!"

Justi stod og flyttede fødderne nervøst. Han fik mumlet noget om, hvad han hed, og om, at han havde papirer – anbefalinger. –

"Visvas!" Professoren viste en rad lange hvide tænder – inde i krølskægget: "Navn, stand, byrd! Hvad angår det os. Hvem De er? En mand, der kommer ind fra gaden! Som den første kunde i vort nye hus. Og altså vor hædrede gæst!" Han rullede en bredpolstret klubstol frem over tæppet. "Men tag dog plads! Tag dog plads!"

Justi fik hastigt anført: Han havde forstået, at en stilling var ledig nu ved starten!

"Vist så, vist så!" nikkede professoren. "Dette her er et engagement – absolut reelt. Ikke sandt, hr. direktør? Som husets gæst!"

"For i dag," indskød direktøren lidt reserveret. "I en gæsterolle altså!" nikkede professoren leende.

"Og Deres navn?" vedblev han nu: "Det kommer os aldeles ikke ved. Vi har mere moderne metoder. Til identificering altså! Vi tager simpelt hen Deres portræt. Et knips i et kamera. Voila! Til vort kartotek. For arkivet over hædrede gæster i vort hus!"

Justi vendte sig urolig, han havde skimtet sit eget billede i et af vestibulens spejle: Det falmede jakkesæt med ærmernes frynsede sømme, de udslidte sko – og nakkehåret uklippet ned over – ja! – *proletarflippens*! – kant. Sådan ønskede han sig dog ikke identificeret i arkivet!

Men professoren lo: "Det er allerede sket! Et snapshot eller to, mens De stirrede ind gennem vort vindue – efter lykken i en

filthat! Glimrende sujet: Poesien sat i ramme af gadens hverdag!"

"Nå, ja," afbrød direktøren nu. "Vi skal vel videre." Han løftede fligen af et vægtigt draperi for en dør. Bagved var bælgmørke. "Træd nærmere!"

Justi tøvede. Mulmet derinde syntes mærkeligt bundløst. Der lugtede surt og skarpt – som af lim eller syre. Men nu skimtede han lysglimt i lakeret inventar: Stole, små borde. – Han lod sig lede i halvkreds gennem et mægtigt rum under en næsten helt tilhyllet kuppel. Og pludselig var de inde i en skakt, hvor en platform gik opad under hans fødder. En filtdør blev åbnet, og om dem var et yppigt gemak i tyrkisk divanstil.

"Og nu!" Professoren lod på ny sine brilleglas spille: "Hvorledes var det, Aladdin begyndte sin dag, da lampen gav ham lykke?"

Justi lo ud, opstemt med ét. "Nå ja, hvad mig angår, så er jeg først og fremmest sulten!"

Professoren slog beklagende ud med begge hænder. "Jeg frygter," sagde han, "at det spørgsmål står som et senere punkt i programmet. Jeg tror, der er andet, vi må igennem først! Vort hus indeholder alt, som krop eller sjæl kan begære! De har vandret længe og langt for at nå ind til os. Ikke sandt? De har vel næppe nok sovet i nat! Og nu længes De bestemt efter rindende vand over hænder og fødder – og så hvile!"

Han åbnede rask en dør. Og der lå i mildt ovenlys mellem marmorsøjlerækker en svømmehals mægtige bassin, men vandløst og tomt. Fliserne lyste snehvidt op fra bunden. En rad af små kabiner viste langs væggen de endnu farvevåde døre. Højt oppe på et galleri arbejdede et par montører.

"Men vi skal videre," forkyndte professoren. "Her bades også separat." Han åbnede døren til et lille kabinet. Der stod en løjbænk af bambus. I gulvet var et forsænket kar af alabast. Professoren pressede pegefingeren mod en knap: – rislende fra usynlige kilder gød dampende vande sig ud. Og i næste nu blev døren lukket, gæsten var alene. – En stund senere kom en hvidkitlet ordknap person, og en halv times blid massage fulgte. – "Frisøren venter i salonen – anden dør til venstre," sagde massøren, da han gik.

Justi fandt sig i sagerne, som de kom. En turnus var i gang. Den var ikke ubekvem, vel endogså kærkommen. Men nu så han, at hans gangklæder var fjernet fra stolen. I stedet for lå der en pyjamas af silke. Og nu fulgte en times dvale. – Der blev banket: en livréklædt tjener åbnede døren: "Herreekvipering er tredje etage." Han viste vej til en elevator.

De kom ind i et stort rum med loft af porcelæn. Langs væggenes reoler var stablet ruller af klæde. Hundreder af elegante jakkesæt og paletots, hængt i bøjler, dannede, række ved række, et helt førsteparket gennem salen. Her stod professoren med et par herrer i jaket eller smoking.

"Som De vil bemærke," mælede professoren med forevisermine, "så tager vi os også af herrebeklædning. Vort hus rummer alt!" De to kavalerer i smoking viste sig at være af voks, men en lige så elegant jaketherre indfandt sig og bukkede: "Lingeriafdelingen er inde til højre!"

I døren mærkede Justi på ny dette strejf for et nu af blændende lys. Tog de mon flere snapshot til arkivet? Det var som at levere fingermærker til de mistænktes kartotek! –

Ekviperet komplet i undertøj, fra sokker til flip, alt i lyse sommerfarver, blev han ført ind i et spejlkabinet hvor en mørkklædt herre med mine som en prælat ventede med et bundt prøver af fineste engelsk stof. "Alt haves færdigt," meddelte han. "Enhver gentleman går nu til dags i konfektion. De vil forefinde sæsonens allernyeste modeller." Han synede Justi med øvet blik. "Nr. 531," råbte han ind i depotet, da de omsider havde udvalgt en prøve. Halvt ubevidst følte Justi sig fuldkommen hjemmevant. Eventyret var nærmest en selvfølge nu. –

En time senere trådte Justi på ny ud i vestibulen. Han havde ved et separatbord bag palmehaven: – den mørklagte kuppelhal, forstod han nu – indtaget lunch efter et udsøgt menukort. Han følte sig oplagt, mæt og velklædt. Navnlig den fyldige bourgogne gav forstærket energi og gjorde livet lettere at leve. –

Direktøren modtog ham da også særdeles anerkendende. Han gik rundt om ham med missende skrædderøjne og nikkede og nikkede: Den lyse sommerdragt sad jo som støbt! – Den flotte filthat skulle måske lidt mere på sned! Sådan! – Den komplette gentleman!

"Så er jeg måske færdig?" fik Justi anført, mere overlegen end han følte sig. Men direktøren klappede ham fidelt på skulderen: "Fortræffeligt! Fortræffeligt! De har gjort huset en meget stor tjeneste. Og vi skylder Dem en passende erkendtlighed." Han fremtog et ruslæderscigaretetui. "Desværre er vor galanteri- og pretiosa-afdeling endnu ikke færdig, men De bedes modtage denne bagatel til erindring."

Justi beså lidt usikker etuiet: Bag hver af de to rader Havannacigarer stak hjørnet af en større pengeseddel. "Hvad skal det betyde?" tillod han sig at forhøre. Og: "Tro endelig ikke," kom det lidt skarpt fra direktøren, "at dette her er velgørenhed! De har gjort en forretning. Akkurat som vi! Men," tilføjede han: "Nu er Deres vogn parat. Vi tillader os at køre Dem til Deres dør." –

Justi så ud på den strømlinjede luksusbil med livréklædt chauffør. "Min dør? – Ja, den findes godt 40 kilometer herfra!"

Direktørens øjne blev borte i polstrene af et smil: "Til Deres dør!" gentog han blot og gav et vink til chaufføren. I næste nu blev hans ansigt fuldkommen udtryksløst, og da Justi steg op i bilen, havde direktøren allerede vendt en bred ryg til ham og var på vejen ind. Samtidig kom en anden person ud fra portalen med et flygtigt nik til husets chef. Justi mente at kende denne langstrakte, lidt leddeløse skikkelse: Jo, det var professoren! – men omklædt, nu i ekstravagant kaffebrunt sommersæt. Og han havde taget skægget af! –

Efter fem kvarters kørsel holdt bilen omsider på den knortede stenbro i den lille købstad, der nylig var forfremmet fra blot stræbsom stationsby. Her midt i hovedgaden var den gamle, nu nedlagte brænderigård, hvor Agnes havde sin strygestue med fransk vask i den lille snævre butik til gaden. – Med bagværelse til beboelse for to – søsteren redte op for natten i strygestuen.

Den blålakerede luksusbil kaldte alle ansigter frem i gadens vinduesspejle. Børn rejste sig fra trappestene og stod med vidt åbne munde og kludedukken hængende upåagtet.

I brænderigårdens forhave sad den nye ejer, ingeniøren, der var på sviptur hjemme fra østen – nu efter den gamle brændevinsbrænders død – for at ordne boet som eneste søn og arving. Han var i hvid tropedragt og solede sig på en havebænk – lidt kuldskært i den nordiske sommer. Han drejede hovedet på den lange senede hals, som om en akse sad inde i tropejakkens nystivede krave. Og stirrede.

Bag den smalle rude ind til strygeriet skimtede Justi Agnes og søsteren – to mathvide ansigter fortonet som bag et akvarieglas og med store forstummede slørhaleøjne. De to strygejern sank samtidig ned på brættet. "Pas på!" råbte han, idet han trådte ind: "Jernet brænder tøjet!" Han så bevæget på Agnes' slanke skikkelse, spæd og spinkel i den hvide kittel – bævende allerede under den kendte nervøse angst – som hvor gang han vendte hjem og modløst havde rystet på hovedet: "Nej, intet nyt. Plads allerede besat!" – Han nikkede heftigt: Ikke en dag længere skulle hun være den, der bar alle byrder! "Ja," sagde han, idet han leende mødte hendes øjne: "Jeg har gjort en forretning!" Mere fortalte han ikke. Det, der var sket, lod sig jo alligevel ikke forklare.

Han så sig om i den lille stue, hvor nystrøget linned og kravetøj lå i et par kurve, parat, så han om lidt kunne køre dem ud til de ganske få kunder på en lejet trækvogn. Heden fra den lille strygeovn føltes kvælende tørt i alle porer. Han så fra bagstuens åbne vindue ud i den store tomme gård, hvor brænderiets gamle tegltækte længer stod med tilspigrede porte og alle ruder skimlede af spindelvæv. I et pludseligt indfald gik han gennem bagdøren ud og rundede gårdens østre fløj. Han

kom med et rask lille smæk af lågen ind i forhaven, hvor ingeniøren sad.

Den unge ingeniør så hastigt op, rejste sig så i et sæt med et eget forskende glimt i de mørke, dybtliggende øjne. Den tropegule hud om de markerede kindben fortrak sig i et smil, forsigtigt men ikke uinteresseret.

"Ja," bemærkede Justi. "Jeg er jo en måned bagud med huslejen." Han tog i inderlommen.

"Det har aldeles ingen hast!" Ingeniøren slog afværgende ud med hånden. Han lo forbindtligt. "Jeg skylder Dem – eller rettere Deres frue – at et mirakel er sket: I Østen mente jeg, at kun en kinesisk boy forstod at vaske en tropedragt til bunds. Deres hustru har bevist, at også vi hvide kan præstere hvidt! Nå," vedblev han, idet han med et diskret sideblik synede sin lejers nye habit. "Men det glæder mig altså, at alt går efter ønske!"

"Ja," erklærede Justi. "Jeg har gjort en forretning." Han tav et øjeblik. "Og for resten har jeg tænkt på at udvide."

"Udvide!" Ingeniøren tog shagpiben ud af munden og pustede tankefuldt røgen fra sig. "Jeg har altid haft sympati for udvidelser. Selve livet er fortsat ekspansion!"

Justi så nu det hele for sig. "Ja," vedblev han energisk. "Byen er i hurtig vækst. Her er stort opland. Nye fabrikker under anlæg, arbejderboliger, villakvarterer."

Ingeniøren nikkede. "Ja, her er gode muligheder. Selv herhjemme! Lå der ikke en halvfærdig jernbanebro og ventede på mig ude i Burma, så – hvem ved! – –"

"Godt!" lo Justi muntert ud. "Så går vi andre i gang med mulighederne!" Han gjorde et kast med nakken ind mod

brænderifløjen. "Derinde ligger lagerrum og maskiner ubrugt – sat ud af drift!"

"Boet skulle jo gerne have det hele solgt," sagde ingeniøren med et suk. "Nærmest vel til nedrivning. Og meget får vi jo ikke for det. – Den gamle," fortsatte han, "opgav jo brænderiet, da spritsammenslutningen kom. – Og blev rentier. – Men vent nu blot ikke, at jeg skal begynde med giftblanderiet igen! – Den slags ting lærer vi at sky derude i Østen!"

"Heller ikke herhjemme," mente Justi, "er det brændevin, vi har brug for!" Han tilføjede: "Snarere for en smule mere storvask."

Ingeniøren bankede piben ud. "Ja, i så henseende er vi vist gået en del tilbage – siden middelalderen."

"Jeg kender det," vedblev Justi ivrigt. "Lidt klatvask hjemme – højt det, der kaldes *snesevask* ude af huset som inde her hos os i strygeriet! – og samtidig," – han slog ud med hånden mod de gamle bygningslænger – "så ligger derinde et vældigt uudnyttet areal – de gamle lagerkældere, tørrelofter, salen, hvor de store kedler står og ruster op! Alt det kan bruges. Som grundlag! Naturligvis må vi have nye maskiner! Men alt rumligt er parat til en stor bedrift!"

"Dampvask?" henkastede ingeniøren.

Justi lo overgivent ud. "Hvorfor ikke kalde det en soigneringsanstalt! For by og opland! Begynde i det små. Selvfølgelig. Efterhånden udvide. Hvem ved! – måske engang endogså varmtvandsbade. Lad os også tænke lidt på kroppene! Vaske landet rent! Måske – engang ad åre: en svømmehal!"

"Og sportsbaner!" nikkede ingeniøren. "Få rettet ryggen på landets unge!" Han så op med ét, næsten truende i blikket: "Men

sig mig: Hvorfra vil De egentlig få kapital?"

"Fra banken naturligvis!"

"Meget vel. Men banken vil kræve en garant."

"Ja, og det bliver Dem!"

Ingeniøren sad tavs næsten et minut. Så rejste han sig omstændeligt: "Skal vi gå ind på mit kontor!"

Årsdagen efter at den nye Centralanstalt for Vask var startet – forsigtigvis endnu i den mere moderate stil – var Justi på besøg i hovedstaden for at se på nye maskiner. En udvidelse var igen gjort nødvendig. Da forretningerne var bragt i orden, manglede endnu et par mellemtimer inden den middag, han og Agnes havde planlagt på en mondæn restaurant. De valgte at udfylde pausen inde i en af Strøgets større biografer.

Der var pause, da de kom ind, og salen lå i lys. Et par herrer i rækken foran talte sagkyndigt om den forestående premierefilm, de syntes at være bladanmeldere. Belysningen blev lidt efter dæmpet halvt, og filmannoncerne rullede som vandrebånd hen over det hvide lærred: Ud af en flaske hoppede et par små sorte djævle og malede tværs over en avis, som en herre sad og læste, et navn på blanksværte, hvorpå monsieur styrtede ud til skopudseren i vestibulen; – en mælkevogn rullede op foran en brandstation, og hele brandvagten stod front med hver sin patteflaske og sang: Vi slukker! Vi slukker! – og pludselig i et nyt billedfelt viste sig en herre, i sort frakke, med guldbriller og krølskæg, og gik op på et kateder. – Justi rettede sig med et sæt i stolen. Agnes så lidt forundret hen på ham.

Den ene af de to bladanmeldere på rækken foran gabede: "Nu har den annonce snart kørt et lille års tid! – for resten," indskød

han, "så forstår jeg ikke, at en skuespiller af rang som Leo Lange vil nedværdige sig til at spille i reklamefilm!"

Oppe på det hvide lærred hostede professoren og drak så et glas vand. "Ærede tilhørere!" begyndte han, "vi kender alle teorien om de fortrængte komplekser – visse onde kim – en hæslig oplevelse eller et sygeligt anlæg – der er bundfældet i underbevidsthedens dyb og nu sidder som en byld og forgifter hele sjælelivet. Men," vedblev professoren, "der er også komplekset af mere lykkelig natur: et sundt opadstræbende anlæg, et talent, et geni måske, der blot ikke får lov til at komme frem, som er holdt nede af de ydre forhold, et tryk udefra, af miskendelse og nid – eller indefra af manglende selvtillid. Jeg vil kalde det lykkekomplekset – eller endnu bedre: *Aladdin-komplekset*! Den nye tids videnskab har lært os at lade den art fortrykte sind nå til en forløsning. Ved at gengive dem deres selvtillid og dermed evnen til at erkende deres virkelige anlæg, vække lykkedrømmen op til handling og udfri det slumrende talent – geniet! Og alt det dér," tilføjede professoren og åndede ud gennem næsen. "Kort sagt. Vi lærer de fortrykte at se opad! – Se nu her!"

I dette nu blev professoren væk, og billedet fyldtes af en meget stor, yderst forslidt og falmet filthat. Og i næste øjeblik faldt en appelsin ned fra oven og lagde sig i pulden.

Professoren var der straks igen som en trold røget op af en æske, og hans stemme gik malmfuldt ud fra højttaleren. "Sådan! – mine ærede tilhørere! Det gælder blot at føle appelsinens fald –" han løftede hånden skæmtende – "oven i nødden! – og så vide, at man er lykkens yndling og naturens muntre søn! – som digteren siger! – og se nu her, mine damer

og herrer: Her midt i vrimlen af det befærdede Strøg traver en lille ensom og kummerlig mand, ja en lille tilfældig mand fra gaden. Og se: pludselig står han stille. Derinde bag en rude har han set den gamle hat, hvori en appelsin er faldet. En falmet og udslidt hat, ligesom hans egen. Og i et nu er han vakt! – Se på ham: i luvslidt jakkesæt, flosset om håndled og ankler, med håret uklippet ned over gummiflippen, en stakkels forkommen og forhutlet fyr!"

Justi følte i et pludseligt greb Agnes' hånd om sin arm. Og mens professorens stemme stadig lød, havde der oppe på lærredet vist sig: Gaden, menneskevrimmelen – og der, foran ruden ind til det mægtige glaspalæ, så han sig selv: duknakket, kuet og modløst stirrende ind på en appelsin i en gammel hat. Og nu et nærbillede taget inde fra rummet bagved, hans eget ansigt blegt og forgræmmet i slør af ruden, men pludselig lysnet op, overspændt som i forventning.

Professoren stod der igen: "Han har anet lykken! Vil han gribe den nu? '*That is the question*', mine herrer og damer, som en stor digter har sagt. At være eller ikke være! Måske har denne lille mand fra gaden nylig mistet sin plads og står og knuger sin sidste uges løn i hånden. Vil han vove at sætte den på ét kort?"

"Nej," fik Justi hvisket i hast til Agnes. "Ikke en øre havde jeg i lommen. Intet ud over returbilletten. Men det er altså metoden! De brugte mig som lokkefugl!" Han tænkte ved sig selv: Eller lykkefugl! Kommer det ikke altid an på resultatet!

"Men nu," blev professoren ved, "nu ser den lille mand op langs facaden af det vældige glaspalæ. Og hvad ser han: Højt over taget: I flammeskrift!"

Den umådelige facade af det nye glashus rullede over lærredet nu, tolv etager mindst, og højt over taganlægget stod med kæmpeskrift i neonlys: "*Her skabes en gentleman!*"

Og i et nyt billede så Justi sig selv stå foran den store flotte portier, der med hånden til huen svingede ham ind gennem drejedøren.

Professorens stemme lød som en trompetfanfare: "Han var klog og gik ind!"

Og nu hvirvlede billedrækken videre. Justi måtte gennem den hele turnus: Han stod med den lille runde direktør i vestibulen, og lidt fra henvendte professoren et fortroligt forevisernik ud til publikum: "Nu skal vi se, hvordan den lille mand fra gaden forvandles til en gentleman!" Og direktørens læspen forkyndte: "Vort hus indeholder alt, hvad krop og sjæl kan begære." Og: "Vi bygger et nyt samfund op af velplejede, velernærede og velklædte," proklamerede professoren med patos. "En ny elite med plads for alle, selv for den mindste mand fra gaden! Enhver af jer har det i sig! Grib chancen og kom ind!" Og pludselig stod den svære portier midt på billedet og stødte sin stav i gulvet: "Grib chancen!" lød hans mægtige udråberrøst: "*Besøg Grand Magasin Aladdin!*" Direktørens stemme faldt ind: "Bemærk vore priser!"

Og nu tog filmen rivende fart: Elevatorer førte den lille mand fra gaden op til de syv himle på rad: Glasdøre åbnede sig: *Soigneringsafdeling* stod på et skilt af hvidt porcelæn. Frisører og massører kom frem i hvide kitler og afleverede et buk. Og nu: *Svømmehallen*: I tindrende ovenlys vistes det brede bassin mellem marmorhvide søjler. Men nu var det fyldt med sagte rislende vand, hvor ungdom crawlede om kap, badepiger kom

med blot lidt trikot om bryst og lænder på lange nøgne ben frem på en springvippe og sprang ud. "Underskønne hurier!" himlede professorens stemme fra det fjerne, "der boltrer sig i badet omkring smækre ynglinge!"

Justi hørte Agnes trække vejret dybt: "Var du også dér?"

"Nej, nej," hviskede han forskrækket. "Jeg badede helt separat! Alt det dér er blot staffage, sat til, da jeg var væk!"

Og nu fulgte billede på billede: Ekvipering og herreskræderi. Manden fra gaden blev mønstret og målt og til sidst beklædt i lysegråt sommerdress og endelig sad han i en bås ved sin lunch med funklende bourgogne i krystalglasset foran sin kuvert, eg inde i palmehaven drejede dansepar under palmer til den hikkende rytme af et jazzband.

"Alt hvad huset formår!" lød stemmer i kor af hvidhuede kokke foran hoppende små flammer over spid i et grillroom, af en stab fikse frøkner bag montrer med pretiosa og parfumer. Og en lille platinblond Hollywood-fe i manicuresalonen sang en solo. Hende undgik jeg dog, tænkte Justi! Og koret blev ved med: "Alt, hvad huset formår!" – direktørens refræn faldt ind: "Og huset formår *alt*!"

Og i et slutbillede blev manden fra gaden drejet ud gennem svingdøren, sommerklædt, med hvide gamacher og en lysegrå borsalinohat på snur over den flotte nye frisure. Udenfor ventede en strømlinjet luksusbil. Og pludselig fyldtes hele lærredet af professoren i nærbillede, almægtig og vældig som en lampens ånd: med guldrand om øjnene og brusende profetskæg. Og hans stemme lød som den yderste dags basuner: "Miraklet er sket: Han gik ind som en ukendt og tilfældig fra gaden. Og kørte bort som en prins! Hvo ved: for at

opfylde en stor mission til lykke for hele verden! – Takket være huset over alle huse: *Grand Magasin Aladdin!*"

Og over hele billedfladen kredsede nu på baggrund af stjernenatten en hvirvlende udskrift mellem sværmere og flammehjul: *Grand Magasin Aladdin! Grand Magasin Aladdin!* –

Iskold af sved sad Justi og følte Agnes' skulder tæt og beskyttende mod sin. Han dukkede sig ned i frakkekraven, mens næste reklamefilm rullede frem. Han fik lige hvisket: "Så snart salen bliver helt mørk, må vi liste ud!" – Ja, sæt publikum kendte ham fra reklamen! Bladanmelderne der foran –! Og aviserne – –!

Agnes strøg nænsomt hans hånd: "Ingen har bemærket os. Det hele er glemt – allerede nu – for næste film!"

"Ja men hjemme! Sæt den film kom frem hos os!"

"Sikkert ikke!" trøstede Agnes. "Den har kun interesse her i hovedstaden! Og selv om den kom – så blev det kun til honnør for os! – Du kan jo stå inde for det hele! Du holdt jo, hvad der blev lovet! –

Du havde det jo i dig!" sagde Agnes.

Manon – den ufuldendte

Historien om Manon blev fortalt mig af en meget kendt novellist, Herbert Hubert, som jeg traf ved et af vore bedre badesteder. Herbert Hubert var vistnok hans skribentnavn, hvad han egentlig hed, aner jeg ikke. Han syntes, da jeg traf ham, en smule på retur; men før den sidste kriseperiode var han en stor eksportør af smart og underholdende novellestof til oversøiske ugeblade, mest til engelske og amerikanske *periodicals*, hvilket sikrede ham en efter vore forhold betydelig årsindtægt.

Han var en særdeles velholdt person, en lidt flegmatisk sportsmandstype. Klædt på med en vis nonchalant elegance og alene med den særhed, at han benyttede en gammeldags lorgnet med fangsnor i stedet for monokel eller skildpaddesbriller. Kvinder fandt dette morsomt og originalt. Desuden førte han fortrinligt som kavaler ved hotellernes dansesoiréer og var ugift, derhos meget diskret i sit valg af veninder inden for den mondæne badestrands elite.

"Det var ikke *her* det foregik," fortalte han. "Det var ved et andet badested af større og mere internationalt format. Der lå tre pragthoteller på rad, hvert med sin reserve af annekser, cottager og bungalows. Jeg boede i en villa for mig selv, men viste mig hver eftermiddag efter badet i det store fællesbur af glas på den brede terrasse, hvor strandens erfarne døtre med deres særdeles noviceagtige mødre, iklædt lidt trikot om bryst og lænder, sværmede om en cocktailbar og præsenterede deres dvaske kavalerer for en terrakottabrun ryg eller lokkede med

deres lange sprælske ben. – Ja, De kender jo min berømte novellestil! –

Nå, der sad jeg altså en dag, da en eksotisk herre i hvidt flonel kom hen for at interviewe mig – som det jo ikke sjældent hænder folk af min profession!" – – –

Herbert Hubert var meget populær – forstod jeg – i alle badestedets kliker, også hos de mandlige partnere, som han altid behandlede med fuld respekt – selv når han var deres dames favorit. Hans eneste mellemværende med en stedlig størrelse skyldtes, at han sidste semester i et dagblad havde kritiseret kunst og brugt temmelig skarpe, om end meget rammende ord, om en højt vurderet mondæn portrætmaler, der nu, når de mødtes i klitten, skulede frem under sin panamahat eller brystede sin kolossale krop i stum foragt. Engang havde han end også spyttet. – Heldigvis mod vinden! – Hvilket blev værst for ham selv. –

Den fremmede interviewer – fortalte Hubert videre – havde taget plads ved hans bord med notesbogen parat. Han havde præsenteret sig som den litterære redaktør for en verdenskendt ugejournal i Buenos Aires – en vældig bladkoncern med filialudgaver spredt over hele det latinske Amerika. Han hed Estrella, talte foruden sit modersmål flydende fransk og engelsk samt en smule svensk, og ville nu gerne bringe et essay om den berømte novellist fra det europæiske Norden. Til glæde og orientering for sin millionkreds af læsere! –

"Meget forbunden!" havde Hubert erklæret – høfligt, men blasert, som lejligheden jo krævede! – og han tilføjede nu, at han selvfølgelig kendte den berømte sydamerikanske ugejournal, – hvilket ikke var sandt, men jo skulle siges!

Hr. Estrella krummede sine smidige ben ind under stolen i et buk, hans bevægelser lignede en pumas glidende gestus. Hans gyldenfarvede øjne ulmede i det ovale lille mahogniansigt.

"Sig mig nu allerførst – *please!* –" spurgte han nu, "hvorledes, señor Hubert – ja, hvorledes får De altså Deres ideer?"

"Mine ideer!" – Spørgsmålet er jo fast kliché ved alle interviewer, og Hubert præsenterede ham sit vante grammofonsvar:

"Nu vel! Jeg går altid ud fra en eller anden konkret ting. Og den vælger jeg i flæng. Som drejepunkt for intrigen. Dernæst har jeg opmagasineret en række miljøer, dels udefra – fra mine rejser: England, Paris, Riviera og Orient, dels hjemlige, fra min private færden: forretningsliv, selskabskredse etcetera. Til sidst sætter jeg et par mennesker på, ofte hentet ud ved ørerne fra min bekendtskabskreds og med visse af mine uvenner i skurkerollerne. Spændingen kommer så ganske af sig selv ved de optrædende personers konfliktforhold over for omtalte konkrete ting – det være sig en arv – ja eller en tandbørste!"

"Bravo!" Hr. Estrella nikkede synligt betaget. "Meget interessant!" – Han noterede i sin lommebog. "Tingene altså! Meget rigtigt! Det er altid tingene, der vækker det menneskelige begær. Og derved danner handling. – Men sig mig nu, hr. Hubert: Sæt De altså fik opgivet en bestemt genstand? Min fyldepen her, for eksempel – ja, eller en læbestift – eller, nå ja, en korsikansk dolk! – ville De så være i stand til på stående fod at komponere en historie over den opgivne genstand?"

"Naturligvis!" Hubert lænede sig overlegen tilbage. "Netop det betegner jo talentet: At kunne gribe en ting i luften – hente

lidt atmosfære fra den konkrete verden omkring os og dreje en handling om den."

Estrella stak sin notesbog i lommen. "Tak, hr. Hubert. Mere behøver jeg ikke. For mit spørgsmål var blot indledning til den sag, for hvis skyld jeg har søgt Dem. Jeg har nemlig et forslag til Dem: Fra min journal i Buenos Aires. Vil og kan De altså skrive en novelle til os på opgivet emne?"

"Selvfølgelig kan jeg. Om jeg vil, beror på de nærmere vilkår."

"*Ça va sans dire, Monsieur!*" – Ser De altså: Sagen ligger således: Min journal har udskrevet en verdenskonkurrence om en novelle skrevet på opgivet emne. De, hr. Hubert, står som en af de første på vor liste over de verdenskendte novellister, som vi vil forelægge opgaven. Med den mission er jeg sendt til Dem. Vort honorar er for førstetrykket tusind dollars, for hvert følgende tryk i vore filialmagasiner og for videresalg i det latinske Amerika 50 pct. Og hertil kommer altså vinderpræmien, som er fem tusind dollars. – Nu vel – fremgangsmåden er den meget enkle, at jeg nu her i dag efter fri indskydelse anviser Dem et emne – og altså – for at gå ind i Deres teknik! – opgiver Dem en eller anden konkret ting som sujet. Jeg tillader mig først at spørge Dem, om De entrerer?"

Hubert tænkte sig om. Tilbuddet lod sig høre. "Hvorfor ikke?" sagde han.

"Udmærket! Så drejer det sig altså kun om at stille opgaven. Det er ikke så helt let for en mand, der, som jeg, ikke selv er digter. Men jeg kunne jo for eksempel vælge en eller anden person blandt de mange unge her i pavillonen! Eller dernede ved badestranden!"

"En person?"

"Nå ja, er en person måske ikke en konkret genstand? – Men måske De ikke gerne påtager Dem at skildre mennesker?"

Hubert rettede sig irriteret: "Selvfølgelig tager jeg et menneske til udgangspunkt, når det passer mig."

Estrella viste sin fejlfrie tandrække i et indforstået smil. "Godt, så vælger vi en *kvinde*. For som erfaren mand vil De vel ikke bestride, at en *kvinde* er – ja, altså – en rørlig genstand!"

Han drejede sig dvælende om mod baren, hvor de bukseklædte unge piger hang på hver sin pind og sugede icedrinks gennem et strå. Pigebørnene skottede under de kosmetiske øjenvipper hen efter den interessante eksotiske kavaler.

Men hr. Estrella rystede på hovedet. "De er så ens!" sukkede han misbilligende. Han så gennem glasruden ned mod stranden. "Dernede!" sagde han pludselig.

Hubert fulgte hans blik og så en dame helt klædt i grønt gå fra klitten ned mod havet. Hun var den eneste, der ikke var i stranddragt, hun var derhos ikke kortklippet; håret var svøbt i en svær blond knude under nakken. "Hende!" henkastede Estrella. "Jeg vælger hende! – Og hermed" – han lo – "er bolden givet op!"

"Hvem er hun?" spurgte Hubert temmelig desorienteret.

"Aner det ikke." Hr. Estrella tændte en cigaret og rejste sig. "Efter vore betingelser har De tre uger."

"Ja, men jeg er jo ikke engang præsenteret."

"Det bliver Deres sag. – Og her under badesæsonen tages en introduktion jo ikke så højtideligt!" –

Hubert inklinerede da også samme aften ved hotellets soiré for den ubekendte dame, der nu var omklædt i en selskabskjole,

som også var grøn og fremhævede hendes lysende hud og blonde hår. Hun sagde, at hun hed fru Vassart. Hun talte med let fransk accent, men præget var egentlig ikke fremmedartet. Hubert optrådte høfligt reserveret, som hans taktik altid var ved første mode med en kvinde. Den art sager tog han altid i etaper. Men da han lidt senere slentrede hjem til sin bungalow, fornam han endnu som et urorefleks den hede rytme af hendes nærhed i dansen.

Næste dag mødte han hende ved morgenpromenaden, som han da også havde beregnet! Det overraskede ham, at hun den dag var strandklædt ligesom alle de andre, i lidt grønt trikot over bryst og lænder, for så vidt var hun altså ikke mere nogen sjældenhed i badestedets kvindealbum. Men netop denne uventede fase i hendes form interesserede ham.

Han indstillede, som han siden udtrykte sig, sit "poetiske kamera" på at optage flest mulige fakta vedrørende fru Vassart. Han forholdt sig iagttagende, lydhør, og tilbageholdt al personlig charme for ikke straks at engagere sig intimt. Her drejede det sig om et *opgivet* emne. Det måtte behandles sagligt. –

Hun gik og lod en rød silkeparasol rotere over sin nøgne skulder, den lagde det meste af ryg og bæltested i skygger af mat rosa – farver, der virkede yderst raffineret, næsten kosmetisk, men mødte han hendes øjne, så han ind i et hvælv af åben og frisk natur. Pupillerne var klokkeblomstblå, og kom den store hårknude ud i frit solskin, var den korngul, lys og nordisk. Men Freja gik til gengæld på smækre elegante ben og i små gyldne sandaler, som en græsk gratie. Eller en diva fra Hollywood! En nordisk type, der løb sirligt som en gazelle over

sandet! Allerede her var noget, der ikke stemte! Og nu hun begyndte at tale – forbavsende fortroligt – og med en mængde oplysninger om sig selv – så følte han sig endnu mere uvis. Hun var ubetinget smuk, charmerende og helt ud yndig, men både med knop og i sin tale gik hun her og løj. Alt, hvad hun fortalte om sig selv, var små oplagte og åbenlyse løgne.

Han greb hende første gang, da hun omtalte sit liv i oversøiske egne, hvor hun havde levet med sin mand, om hvem hun skødesløst oplyste, at hun var skilt fra ham. – Selv var hun født her i landet, men opdraget i Paris, hvor faderen drev forretning. Det lod jo troværdigt nok. Men lidt senere fortalte hun, at hun havde boet med sin mand i Orienten – i Marokko – og siden i Tripolis, hvor han var hjemlandets konsul. De havde der haft residens i et vidunderligt gammelt maurisk palæ.

Hubert, der havde besøgt Tripolis, trak øjenbrynene op: Konsulen i Tripolis var en lille isenkræmmer i en snusket butik! – Han nævnede forsøgsvis det berømte spanske kastel i Tripolis, og nu berettede hun meget romantisk om et ridt dybt ind i ørkenen under sandstorm, indtil de endelig havde skimtet tårnene fra det spanske kastel over en oases palmer milevidt inde i Sahara. – Nu ligger det helt tårnløse spanske kastel på en lille landtange ud i havet. Så det var jo ikke så godt! Det var naturligvis en detalje, men værre ting fulgte på.

Denne modstrid mellem blåøjet naturlighed og fræk uvederhæftighed var jo altid et brugbart sujet – sådan rent novellistisk set. Men det måtte motiveres, og her var han stadig på bar bund. Og samtidig havde han en ubehagelig fornemmelse af, at hun aldeles ikke gjorde sig umage for at skjule, at hun løj. Tværtimod! Hendes fabuleren var det eneste,

der ikke var tilsløret ved fru Vassart. Selv hendes krop, der dog blot i ringe omfang var påklædt, virkede utydelig – nej, ikke som set gennem et slør – snarere blændende. At hun var der, mærkede han alene ved *effekten* af hendes nærhed: Ved den dirrende uro i sit blod, ved jaget i sine nerver. Selv var hun usynlig. Som blæst eller sollys ikke kan ses, men kun spores, ved at sandet fyger, eller ved at huden brænder i ens kinder.

Han travede frem over det glatte og hårde sand her i vandlinjen – fortrædelig og tirret på samme tid. Intet er så æggende og tillige så ondt som at føle sig magtstjålet af noget, man end ikke kan se! Muligt kom denne fjernhedsfølelse af hans egen position. Han havde indstillet sig på hende rent litterært – som på et opgivet emne. Han havde befordret hende bort fra virkeligheden og over på indbildningsfeltet? Så sportsligt trænet han var, følte han sit åndedræt tungt, mens de gik. Langsomt, nærmest slentrende. De havde for længst skridtet den lange rad badekabiner af, her var ingen at se hverken i hav eller under solen. Blot et par måger kom baskende hen over klitten. Her var han i en sitrende duft af saltvand og solhedet søgræs – og af den sagte og hede aroma fra hendes hud.

Blot halvt bevidst, nærmest I en sommerdags rutine, lod han sin hånd glide hen over hendes skulder, nænsomt først, så resolut. Jo! Hun var der – en realitet! Mon ikke den gyldenøjede lille kyniker havde ret: Er ikke kvinder de mest rørlige ting af alt andet konkret i verden! Hans arm søgte dristigere ned om hendes liv. Men i samme nu, let som i leg, hvirvlede hun sig fra ham, lo – og løb.

Hun løb fodrapt hen over sandet. Som et pust af vinden hørte han hendes råb: "Nej! – Ikke nu!" Hun stod stille et sekund, og pludselig satte hun ud i vandet, vadede med energiske skridt gennem den lave bræmme af rislende skum, kastede sig forover med et sæt, dukkede sig, rejste så hovedet med et nys og svømmede.

Han stod og så efter hende, afspændt, hæmmet af sin værdighed: som den ikke så ganske få år ældre! – og især af sin påklædning i stilfuldt dress til morgenens promenade. En ung var uden tvivl hovedkulds og af kernesundt instinkt svømmet leende og beslutsomt ud, hvor hun var! – Sligt lod sig ikke gøre ud fra klog taktik alene! – Han så hendes svære hår som en gylden bold mod det blå, og trægt fulgte han hendes fart gennem bølgerne, adstadig og i sindig march langs stranden. Hun fik hurtigt forspring, og lidt senere rejste hun sig og løb i land, løste sit hår, rystede det med en regn af sølvblink i solen og gik op over klitten mod den sidste bungalow i rækken. Han nåede derop noget efter, men da han fra marehalmen trådte ned på stien hen til huset, viste hendes nøgne arm sig hastigt og trak døren til i et ryk. – Han nøjedes med at plante den røde parasol, han havde opbevaret, midt i et havebed.

Dette – fortalte Hubert videre – blev indledningen til en hidsig otte dages kampagne, der stagnerede i en fjortendages stillingskrig. Som tak for den lukkede verandadør dekreterede han en uges karantæne, men allerede den følgende eftermiddag ringede hun ham op: Ja, det var *Manon*! – Tidligere havde hun ikke nævnt sit fornavn, og Manon lød også alt for litterærtromantisk til at være ægte. Men hende om det! Nu var de pludselig på meget fortrolig fod. Hun undskyldte sin

uhøflighed ved forrige møde med depression over dårlige efterretninger udefra, hvorpå hun indbød ham til te. – Han kom og traf hende i cottagens banalt og hotelmøblerede havestue, som hun nødtørftigt havde givet lidt kosmetik med et par brogede tørklæder og to-tre filmstjerner med tegnestifter sat på væggen. Udenfor regnede det, og hun poserede i en egen art lad attitude på en divan mellem mange puder og foran et kinesisk testel. Og omgående begyndte hun igen i dag at fortælle om sig selv – en mængde sager fra sit levned – og alt sammen kendte klichéer i banal føljetonstil, men henkastet i en ugenert udfordrende ironisk tone. Hun havde været mannequin i New York, og sidenhen havde hun antichambreret mellem novicer i filmparadisets korridorer foran Hollywoods berømte atelierer. Hun havde endogså sejlet som stewardess på en græsk damper i Middelhavet. Det var ting, der meget vel kunne være hændt! – For hende, som for enhver anden! Men som sikkert alligevel var lutter løgne. Hendes fortælletone havde intet af genoplevelsens gyldighed, den var kunstig og tilrettelagt. Han irriteredes i sin egenskab af faglig novellist – som en musiker, der hører en falset! Og pludselig faldt det ham ind, at hun blot sad her og ville drille ham. Ja, forsøgte endogså at kopiere hans egen manér som fortæller! Hendes øjne søgte ham prøvende under de lange blonde vipper: Om han mon følte sig ramt? Og forbitret indstillede han sig på at opfatte hende ene og alene som kvinde – ganske sikkert også det, hun i grunden ønskede –! Men blot for i samme nu at anstille sig kold og utilgængelig. Hun sad tilbagelænet i sine puder, passiv og lad som en odalisk ved en audiens for en uønsket bejler. Alt sammen maske, uden tvivl! For hendes få bemærkninger viste,

at hun præcist noterede sig hvert et af hans ord, nu han slog om til offensiven, vekslende mellem sleben salonstil og kold kynisme. – Omsider havde han nok og tog afsked. Hun stod og så efter ham, da han gik, dvælende, han skimtede et mørke i hendes øjne, dybt inde fra – sorgfuldt – forpint! Men det hørte vel med! Og nu stod de jo engang i hård front mod hinanden! Han følte sig udtørret til marv og knokler og søgte resolut ind på hotellets bar for at finde stimulans og forfriskning hos et par af hotellets unge strandgæs, der sad og dinglede med deres bare luffer ned langs de høje rørstole foran baren. –

Naturligvis mødtes de igen. Han kom, hver gang hun kaldte. Gik der dage, hvor hendes stemme ikke meldte sig i telefonen, led han grumme kvaler i den form, der var hans: eksplosivt brændstof, der forgæves søgte udblæsning i kold foragt. Og han skrev ikke en linje. Mindst af alt om Manon! –

En sen aften, efter en dag uden møde, gav han op og drev over stranden ud til hendes bungalow. Den lå mørk over klitten op mod augusthimlens månenat. Men en smal lysstribe ulmede under et vindues persienner. Og nu så han i sandet over klitten fodspor – af en fast og bredsnudet mandfolkesko. Sporet viste mod hendes dør. – Og kom ikke tilbage. –

Hun ringede næste dag, og de mødtes. På neutral fod. Hun havde uden tvivl set hans spor i sandet op til hendes dør: Komme – og vende om! Men herom talte hun naturligvis ikke. – Hun undveg ikke, da han tog hendes arm, nu de gik her ved stranden; men mere end nogen sinde følte han hende formløs, uden realitet. Det var som at røre ved skum eller gribe efter en sky – han fornam kun rytmen af sin egen puls i ustandselig higen mod noget, der ikke var til. –

Den følgende aften kaldte hun ham til sig. Hendes stemme lød sært i telefonen, tonløst, lavt og alligevel hektisk: Han måtte komme straks; det var vigtigt!

Hun modtog ham stående, stod bleg, fuldkommen rolig, apatisk, med hængende arme, men en brændende cigaret, hun lige havde sluppet, sendte endnu en røgstribe op mod loftet. Hun havde en mørkviolet kimono løst over et eller andet negligé. Skønt kun var mere påklædt end hin dag ved stranden, rørte hun alligevel hans sanser langt mere nu. Hendes blik mødte hans, sløret, bristende – som to dråber tøsne. Hendes stemme kom monotont og lavt: Hun sagde, at hun måtte rejse. – Straks! – Penge, hun havde ventet, var udeblevet. – Hendes fraskilte mand! – – Havde intet hørt fra ham! – Opholdet her var ikke betalt. Gennem måneder!

Han slængte sig i en stol. Endelig! Nå ja – endelig havde han hende! Som realitet. Fuldkommen konkret: Han sad tilfreds og vippede med foden, hans mine antog bevidst det samme udtryk som hendes. – Tonløst, apatisk. Han vogtede sig vel for at give sin stemme den hoverende klang af ringeagt, som vistnok var ventet. Nu hun ganske koldblodigt stod her og bød sig til! – Nu drejede det sig vel kun om prisen. Det hele var kun merkantilt og måtte ordnes sagligt.

Han tiltalte hende, uden overgang, mere brutalt end intimt i tonen, med *du*. Uden at se på hende spurgte han, hvilket beløb det drejede sig om. Mere nænsomt end han ville – ikke som en kunde, der spørger om pris.

Hun nævnede en sum, betydeligt større end han havde regnet med. Ret beset ganske ublu: – Godt! – Uden videre ord

skrev han en check og lod den ligge på hendes bord. Han rejste sig. De stod og så på hinanden!! Hendes læber bevægedes svagt, i hendes øjne kom et jaget glimt, men straks igen visnede hendes udtryk: Som ild bliver til aske. I dette nu syntes hun ældet, skyggen om mund og kinder stod hårdere, kraniet anedes bag hendes hud. Han stod og betragtede hende. Hun forekom ham skønnere end før. – Således: – udformet helt – fuldkommen! Mon det var *mennesket,* han pludselig så i Manon? Og i kvinden! Det, som han aldrig havde evnet at eje! Han tænkte: Hver gang jog greb efter kvinden, anede jeg mennesket – bævende hjælpeløs og angst. Og søgte jeg så mennesket, forvandledes hun fluks til kvinde og stod der selvsikker drilsk og lo!

Han huskede legenden om munken, der har koglet tilbage til livet en kvinde, som i tusind år var død – den skønneste of alle tiders kvinder! Og nu stod de ansigt til ansigt, den levende og den døde! – Og de så på hinanden og tav. – Der stod nu også Manon – ubevægelig, som under magt af en anden, der vogtede hendes vej. Ingen sinde kunne hun vindes – end ikke købes! – selv om hun nævnte sin pris. Det var en død, der stod foran ham nu! –

Han tog sin hat: "Ja, så skilles vi vel!" Hun nikkede stumt, hendes blik kaldte ham ikke nu. – Var indforstået altså! – I hvert fald: Intet lod sig ændre efter det, der var sket. Men da han gik mod døren uden at vende sig, så han endnu for sig det sidste udtryk i hendes øjne – som han aldrig nogen sinde før havde set: et dyb af håbløs og årelang liden. –

Han vågnede næste dag sent, tung, ikke udhvilet. Han sprang op i uro og lede, forfærdet ved at mindes det, der var

sket. Han klædte sig på og løb ud: Muligt kunne meget ændres endnu! –

Døren til hendes bungalow var lukket, alle persienner rullet ned. Men da han gik rundt om huset, mødte han en bebrillet og sværtbygget mand, der ligesom han selv omkredsede cottagen: maleren Nils Molander. De svære spor af firkantede mandfolkesko stod efter ham i sandet. –

Den brede kolos rystedes af en drønende latter, nu de tørnede mod hinanden i brat kollision. "Også De!" Maleren slog sin vældige lab ned på Huberts skulder: "Nej, fuglen er fløjet! I morges tidligt! Og ikke alene. Oh nej! Med sin ejermand, sin impresario – eller hvad han nu var! Den forbandede lille gule argentiner! Med første tog! Portieren så dem på perronen. Arm i arm. Højt oppe begge to –! De lo og pjankede!" – havde portieren fortalt. – Molander trak Hubert med hen over stien: "Kom, lad os tage en drink, gamle ven! Jeg ved nok, De har skældt mig ud i Deres blad og kaldt mig – ja var det ikke: *Permanentbølgemaleren*! Jeg så nok Deres kragetæer i sandet op til hendes hus! Og nu tilgiver jeg Dem – jeg er hævnet nok! Og måske har De nogenlunde ret angående min kunst. Det billede, jeg malede af Manon, blev i hvert fald kun til – *brillantine*! – Kom skal De se!"

Han gennede Hubert op til den bungalow, hvor han havde sit atelier. Det var flot draperet i salonsmag med mange brokader og brede barokrammer. En guitar lå pittoresk henslængt på en stol. På det faste staffeli stod portrættet af Manon. Det var kendeligt ved det korngyldne hår, der hang samlet over venstre skulder, hun var upåklædt til hoften, ansigtet var ikke udarbejdet helt, blot hænderne var fuldført.

"Dem maler jeg altid først," brummede Molander. "Så er det værste overstået!"

"Sig mig," indskød Hubert. "Det er et konkurrencearbejde. Ikke sandt?"

"På en måde. Den fordømte lille mexicanske redaktør indbød mig til en verdensudstilling i Buenos Aires. Alle de førende mestre i Europa!"

"Med *opgivne* motiver!" nikkede Hubert. "Og så udpegede han Manon som Deres model?"

Maleren stod og lo; men i virkeligheden snøftede han. Tårerne randt ned ad hans mægtige kinder. "Jeg kunne ikke male hende: Det er første gang det er hændt mig! – Hun var aldrig ens! Skiftede udtryk som en – som en kamæleon!" – Han stangede olmt ud i luften. "Og så lod hun mig oven i købet betale hele sit ophold!" Maleren brast frit ud i gråd. "Og alligevel var hun – vidunderlig!"

"Hør nu," fik Hubert indskudt. "Lad os hellere gå over og få den omtalte drink! – Men først et morgenbad – for at afvaske vor skam og køle vor fælles skæbne!" –

De kom ind i hotellets store sal. Der var matiné. En solist optrådte nu – en berømt gæst, violinvirtuosen Jean Carlotti. En mager og tragisk charmør. Klingre og sprøde toner higede ud i rummet for hans strøg, stigende langsomt op til vild passion. Og pludselig, midt i en takt, blev tonen væk i en skingrende mislyd – og tav! Orkestrets konferencier meddelte ind i en mikrofon: "De hørte violinvirtuosen Jean Carlotti. Mesteren spillede sin egen nyeste komposition: *Manon – den ufuldendte*." –

Hubert tog malerens arm: "Manon behersker altså alle tre kunstarter! – Kom, nu tager vi den drink! – Vi bestiller et glas

til virtuosen. Vi træffer ham sikkert i baren nu i pausen!" –

Hubert havde sluttet sin fortælling. "Javel," anførte jeg derefter. "Men Deres historie om Manon blev altså aldrig fuldendt?"

"Den skrev jeg aldrig!" udtalte novellisten energisk. "Den drejer sig jo om et *menneske*! Den kan ikke skrives. – Kun opleves!"

"Men skriv så om det, De fortalte mig nu."

"Det kan enhver skrive. Det kan *De* skrive! – –"

Den ukendte farve

To audienssøgende blev vist ind til direktør Mikkel S. Tandem, Akts. *Mik-Sta* Kemiske Fabrikker, specialitet toiletsæber og pudder. – De to var omtrent ens – med runde briller og stive, spændte ansigter, men den ene med snehvidt hår, den anden lysblond – efter visitkortet: den ældre gartner, den yngre kemisk ingeniør og plantefysiolog. De hed P. og A. Asmund. Den ældre bar en middelstor pakke indsvøbt i silkepapir.

Direktør Tandem tog altid velvilligt imod opfindere – selv de forrykte. Det kunne jo dreje sig om en eller anden sæsonartikel! Og jo mere tosset, jo bedre! –

"Nå, mine herrer. Goddag. Og hvad har De så på hjerte? Og i pakken der?"

Den yngre mand rømmede sig: "Den nye farve," sagde han sagligt og sad afventende

"Ny farve? Hm! – Næppe noget for min branche. Forsøgte forrige år med læbestift. Grønt. Det slog ikke an. Vampyrtiden er forbi. For længst! De alvorlige tider kræver optimisme. Altså: Rouge over det hele!"

Den unge kemiker smilede roligt: "Det drejer sig ikke om de kendte kulører – i regnbuen – eller inden for spektret."

"Spektret?" Direktøren tænkte sig om. Han mindedes nok at have hørt ordet – i skoledagene vist! – "Jeg er merkantil leder af mit firma. Videnskaben overlader jeg til mine eksperter!"

"Naturligvis!" Den yngre Asmund nikkede. "Men vi fandt det høfligst at søge lederen først. Og forberede Dem inden forevisningen. Ja, for ikke at ryste Deres nerver! – Min gamle

fader fik et chok. Ja, og jeg selv for resten også. Måske jeg altså må forklare. Jeg skal gøre det så populært som muligt."

Direktøren så på sit ur. "Jeg venter folk om fem minutter. Men hæng så i!"

"Jeg forstår," begyndte unge Asmund, "at direktøren ikke helt har rede på, hvad spektret er. Nuvel: Det er et bælte inddelt i de farver, vort øje evner at se – en brydning af solens stråler, som vi opfatter som farve. – Regnbuen for eksempel, der viser os alle de for os synlige farver: fra blodrødt over orange, bleggrønt, mosgrønt, grønblåt, blågrønt, himmelblåt, ultramarin og violet. Naturligvis kan hver af dem på ny inddeles i nuancer – adskillige hundrede i alt! – *Under* rødt og *ud over* violet kendes ingen farver."

"Nej," indrømmede hr. Tandem. "Ikke det jeg har set!"

Den gamle hr. Asmund bøjede sit hvide hoved: "Men det har *vi*! Vi har set andre farver!"

"Ikke under rødt!" indskød sønnen. "Ganske vist findes der lysende stråler også nede på de bølgelængder, der ligger hinsides rødt. Altså under 4140 m. Til at opfange dem når det menneskelige øje næppe; thi deres varmegrad vil ikke kunne tåles af vor hornhinde. Men også over de stråler, vi opfatter som violet, det øverste felt i vort farverums skala, der findes en helt ny verden af farver, vi endnu aldrig har evnet at se. Strålerne hinsides violet: *De ultraviolette stråler!"*

"Så?" nikkede direktøren og tilføjede adspredt: "Nå!" – Han kom netop nu i tanker om datteren Gloria, der om morgenen telefonisk havde søgt at pånøde hans spisestuevæg en ny plakat i fem kulører af maleren Hans Dynekild, der for tiden var forlovet med Gloria. – Gloria havde vundet halvlegen om

billedet med 5 mål mod 3. – Slutkampen ventedes ved middagsbordet.

Den unge ingeniør fortsatte: "Fotografipladen er følsom for disse stråler under rødt og over violet – de infrarøde og de ultraviolette. Men aldrig har det menneskelige øje sanset og opfattet denne ukendte verden af farver." Han tilføjede: "Ikke før i dag!"

Den gamle mands øjne sitrede blåt bag de runde brilleglas: "Den åbenbaredes for vore øjne! Vi drømte om den. Vi kaldte på den. Og den kom!"

Sønnen nikkede. "På en måde, ja. Vi drømmer altid om en ukendt verden. Men det gik os som så ofte i videnskaben. Vi arbejder med kendte ting og pludselig viste sig noget helt nyt!"

"Ved et under!" udråbte den gamle.

Den yngre smilede. "Selve videnskaben er et under! Det eneste måske!" Han vedblev: "Min fader er blomstergartner. For et års tid siden begyndte jeg i hans drivhuse nogle forsøg, som mange steder har ført til resultat; nemlig at fremskynde planters vækst ved bestråling med forskellige arter lys. Metoden blev først prøvet af dr. Roodenburg i Amsterdam. Det lykkedes ham at tvinge roser og begonier til forøget vækst og langt tidligere blomstring end normalt ja selv meloner og jordbær blev bragt til hurtig modning under lys. Allerede i februar."

"Jordbær!" Direktøren smaskede. "Allerede i februar!"

Kemikeren fortsatte: "Jeg havde installeret forskellige forsøgslamper i min faders drivhus. Vi fik gode resultater ved hjælp af neonlys, både med grønsager og bærfrugt. Derimod ikke med blomster. – Så forsøgte jeg en helt ny anordning, en kombination af forskelligartede stråler i et væksthus, hvor vi

havde orkidéer. Det gik heller ikke; men inde i et koldhus, hvor vi havde almindelige haveplanter, med stauder, dér fik vi resultat. Med en lilla iris – en Iris Violacea. Den kender direktøren sikkert!"

"Selvfølgelig! – Men ordinære haveplanter! Ved De hvad! Om de vokser lidt hurtigere –!"

"Det gjorde vor iris heller ikke. Den gjorde noget helt andet: den skiftede farve."

"Nå ja – gjorde den det? – Ja, det er jo ikke så nyt, hr. Asmund. Man kan sprøjte farven på. Det sker med kunstige violer."

"Det ved jeg. Men her var farven ny. En farve, der aldrig for har været set i verden. Hverken i naturen eller kunsten. En af de usynlige og for vort øje ukendte farver hinsides violet."

"Nå, ja hr. Asmund. Tror De nu også, det er noget? Jeg mener – ja, måske for en enkelt sæson. På julebordet! – Vi kan jo se på Deres plante. Er det den, Deres fader har dér i papiret?"

"Jeg tror ikke, hr. direktør, at det her drejer sig om en markedsartikel så meget som om en videnskabelig nyvinding."

"En gave, det gives til menneskene," faldt den gamle ind.

Ingeniøren tog ordet: "Hvad der egentlig er sket, ved vi endnu ikke. Mine forsøg drejer sig om belysning, snart med de usynlige infrarøde stråler, snart med ultraviolette, alt efter en anordning, der er min egen opfindelse. Og endelig udsatte jeg mit forsøgsobjekt for visse radioaktive stråler. Jeg formoder, at jeg derved – ved et tilfælde! – er nået til at påvirke blomstens atomer, – hvad ved jeg! – gennem et bombardement af elektroner måske! – der har medført, at plantens dele blev i stand til at meddele vort øje farver inden for det felt af lys, der

indtil nu har været usynligt for vort øje. Der er, som De sikkert ved, uden for det begrænsede omfang af lys, vor nethinde evner at sanse, endnu en umådelig – muligt grænseløs – verden af strålende lys, som vi endnu ikke formår at se. Et væld af ufattelige farver, dulgte for vort øje. – Akkurat som der findes toner, vort øre ikke kan opfatte – lydsvingninger, der ligger dybere eller højere, end vor høresans når. Mange hører ikke tonen af græshoppens svinende sang! – Nøjagtigt det samme gælder lys. Det er vist ved eksperimenter, at adskillige dyrearter opfatter farver, vort øje ikke ser. Muligt vil også vi kunne se dem alle engang – hele det ny univers af farver! Og nu i dag er den første pioner fra denne usynlige verden nået frem til vor bevidsthed og er gjort synlig for vort øje!"

"Tænk," sagde direktøren. "Det var da morsomt!" Han lettede sig fra stolen: "Og lad os så se på kalorius!"

Den gamle gartner foldede nænsomt silkepapiret ned om urtepottens rand. Direktøren bøjede sig frem, men tumlede i næste nu tilbage og retirerede hen mod døren:

"Tag den væk! Tag den væk!"

Gartneren tildækkede på ny den strålende blomst: "De tålte ikke synet af det ukendte. Således gik det også os!"

"Passiar!" brummede direktøren og kikkede ind bag papiret. "Jeg har hårdkogte øjne, siger min doktor. Og i nødsfald kan man tage et par solbriller på!" – Han stirrede på ny: "Det var som Fanden!" – Men det værste var, at alt andet omkring pludselig så helt anderledes ud end før: Alle farver blev skidengule! Selv hans egne fingre blev gustne. Som på et lig! –

Den gamle nikkede: "Alt blegner for underet! Alle vore farver viger for det strålende lys!"

"Det lader sig videnskabeligt forklare," mente sønnen. "Den nye farve er en enegænger i vor verden. Ingen af dens modfarver – dens komplementer – findes hos os! Ikke som vort orange imod blåt og grønt imod rødt. Hver kulør, vi kender, står derfor som en kras disharmoni imod den nye farve! Ja," han lo, "den kan ikke være i stue med de kulører, der er kendt af os! Vor regnbue visner mod dens lys!"

Direktøren gik efter kontortiden hjem, og først ved middagsbordet kom han i tanker om den omfarvede iris, idet Gloria lige ud krævede hr. Dynekilds seneste produkt anbragt over cocktailskænken. Maleren var til stede, iført en storrudet sportsskjorte i grønt og blåt og med brandgult slips. Den langbenede lemmedasker sad hovent med kindskæg og sparkede med sine fodboldstøvler hen over direktørens laksko, hver gang bæstet rakte sig. – Gloria var sorthåret og smal, i en gylden kjole, spændt om hende som slangeskind, smidig men også hærdet af den daglige Mensendieck. "Nu køber du det billede, papa! – og så ikke et muk mere fra din mund!"

Der hang foreløbig seks produkter af hr. Dynekild i direktørens spisesal – først fra den periode, da den energiske farverist kun malede landkort: Afrika med hver koloni i hamper kulørkontrast til de andre – så Amerika med muntert farvespil i ultramarin og gult mellem det stille ocean og fastland. Siden malede den figursky kunstner kun i skakbrætformat: Farvedisharmonier sat firkantet op i felt ved felt. Han anvendte aldrig lærred, men udelukkende store zinkplader – det hed sig, at han fik dem gennem sin fader, der drev en bedemands- og

begravelsesforretning. Kollegerne kaldte hr. Dynekild for "Kistelågsmaleren".

"Næh, så skulle I have set en farve!" fik direktøren omsider indført, "som den, jeg så i dag! Der har aldrig været magen til på Jorden! Nu skal I høre." – Han berettede videre med munden fuld af ungt lam: "De bestråler altså en blomst med højfjeldssol – eller røntgen – eller sådan noget. Og så har de den!"

"En blomst!" vrængede Gloria. "Hvorfor ikke en aftenkjole!"

"Eller en zinkplade!" kom det fra maleren.

"Du vover ikke at bringe den farve i handelen!" erklærede Gloria og lynede med begge øjne. "Ikke før jeg har kreeret den i en kjole!"

"Og jeg i et billede!" snerrede hendes forlovede.

Direktøren tænkte sig om: Nå, ja, hvorfor ikke? Det ville være en ganske flot start for en ny forårsartikel! "Desværre," sagde han, "er der den fejl ved tingen, at den gør alle andre farver i omgivelserne møggrimme. Den nye farve kan ikke være i stue med dem!"

"Så meget desto bedre!" hoverede Gloria. "Jeg skal gøre alle sæsonens mæfikker brandgule af misundelse!"

"Og jeg forårssalonens Metusalem'er!" forkyndte maleren.

"Jeg skal sende min overingeniør ud og kikke på opfindelsen," lovede direktøren.

Fabrikkens kemiske ekspert indfandt sig følgelig i gartneriet og beså den forvandlede iris, der stod i et særligt rum af drivhuset under en, selv for sagkyndige, ubestemmelig kombination af – så vidt han skønnede – en helt ny model af kvartslampen samt visse rør, gemt bag skærme.

Overingeniøren var en lang, tvær person med to små sure pernittengrynsøjne.

"Fy for pokker!" snøftede han og skulede ned til den bestrålede blomst. "Den gør alle omgivelser hylende hæslige! Den vil irritere beskuerne i miles omkreds! Men som kuriosum måske – som vrængbillede i et spejlkabinet! Lad mig se lidt på de lamper."

"Det er min private anordning," protesterede hr. Asmund junior. "Jeg kan ikke tillade nogen art kontrol."

Overingeniøren sukkede: "Nå, ja! Patent og så videre! – Men for firmaet er en ting afgørende. Kan Deres lampeanordning anvendes mere alment? På andet materiale altså! Ellers er det ikke noget for os."

Den unge ingeniør tænkte sig om, åbenbart tvivlrådig. Af videnskabelige hensyn ville han dog gå med til et forsøg. – – –

Gloria var ikke stærkt interesseret. "Men lad gå!" erklærede hun. "Jeg tror aldrig på opfindere. De har altid sorte negle og flosset flip og man ved, hvad man har!" Hun søgte i sine skuffer. "Og jeg vil ikke risikere noget, der har været dyrt!" Hun fandt omsider et fem meters stof. Af kunstsilke. – "Værsgo'! Det vil jeg ofre."

Maleren overbragte en zinkplade på to kvadratmeter. "Bestråles ens over det hele," sagde han. "Kunsten må helt bort fra tegning og figurer! Den er dynamisk –! Farve og intet uden farve!"

En uge senere ringede den unge Asmund, at forsøget var lykkedes.

"Hvad skal vi så kalde vor nye farve?" henkastede direktøren ved middagsbordet.

Overingeniøren foreslog: *Plus Ultra*, dvs. "Ud over violet."

"Folk forstår ikke græsk!" vrissede direktøren. "Jeg har tænkt mig noget i retning af *Mik-Sta-Patent*."

"Sublimfarven!" var malerens forslag.

"Passiar!" gryntede direktøren. "Sub-Lim-! Det lyder som en slags limfarve. Og det er gammelkendt – og Sublimat er desuden en slags gift. Det vil skræmme publikum."

"Farven skal selvfølgelig hedde *Gloria*!" erklærede hans datter. "*Gloria-farven!*" – Dette vedtoges uden debat.

For en snæver, særlig indbudt kreds, derunder pressen, blev Forårs-Salonen indviet dagen før den egentlige vernissage. Ovenlyssalen var fyldt med beaumonde, damerne i farvefunklende toiletter som ved en mannequinopvisning, blot at forårskjolerne her fremførtes i fri dressur. Der var også en hel del billeder på væggene – lutter resultater af de unge koloristers vinterdrømme i et koldt atelier, alle regnbuens farver hængt op i langt geled gennem en skrækkelig mængde sale. Man samledes dog først ved cocktailbaren, der omgående blev garneret med et potpourri af vrimlende konfetti af pariserstoffer, hvorefter en lang og broget kavalkade kunstkyndige og samlere plus malere med hustruer, døtre samt modeller begav sig ind i hovedsalen – mæcenfruer og legationsdamer forrest, iført skæve og skøre hatte skråt over et øjebryn eller et øre.

Derinde hang de mange billeder som livsglade eller mørkrædde visioner. Men pludselig var det, som svigtede synet hver eneste en i salen. Alle berørtes af et sugende pres om hjertet, der medførte svimmelhed og kvalme. For på salens endevæg tindrer et større felt i en farve, der aldrig nogensinde

før er set i vor verden. End ikke i en drøm! – Og omkring dette strålende lys, der lige straks blot føltes som smerte, blev hver ting i den forrige verden skidengul og visnet, gusten og ækel, udsat for dette himmelsyn, der viste sig med et.

Beskuerne skottede rådløst hen på deres nærmeste næste: Det var som at stå i et La Morgue. Kvindernes rouge blev til ligfarve og levret, hårets henna til henrådnet tang. Enhver skammede sig over sin sidemand, væmmedes ved sin medbragte ægtefælle, veninde, elskede eller endogså model. Salen gispede af skandale. Indtil man blev mere modig eller fræk og valgte at tage sagen resolut. Som en summende bisværm samledes alle tæt om den nye farve, blændedes et sekund og åndede ud. De jublede i sagte sværmen eller udtalte sig kyndigt. Et mesterværk var skabt! Det nye billede – ensfarvet åbenbaring! – var signeret med navnet på det unge geni. Billedrammen af udhævet zink bar en plade med titlen *Gloria*!

Og i samme nu gik et sus igennem salen. Gloria kom langsomt ind, iklædt et funklende svøb i billedets farve. –

Pressen skrev næste dag, at to åndesyn mødtes: Kunstnerens værk og selveste *Kvinden*! Man omtalte ikke, at hendes teint stod lidt uheldigt til dragtens og billedets underbare farve. En helt ny epoke i vor moderne kunst var begyndt. Malerens og modehandlerindens værk nåede i samme nu udødelighedens apoteose! Gloria satte skel i kunstens historie! – Værket ville lyse som en glorie om en ung kvindes pande!

Direktør Tandem sagde ved likøren efter banketten til sin svigersøn og sin datter: "Nå, det blev altså til succes. Jeg var bange et lille sekund for skandale og fiasko. Jeg lykønsker det

kære unge par, den, der skabte, og den, der bar min nye farve. Nu giver vi den en pausetid for at lade publikum få lidt tid til at summe sig efter chokket! Og så skal den ud på markedet som et Niagara! Den nye forårsmode: *Gloria-dragten* – I spadseremodel og som stor og lille aftenkjole! Og *Gloria-Pyjamas*! Den skal gå over verden som en orkan. Hele kloden fra Hollywood til Trouville går i Gloria! Jeg har allerede lavet annoncen: *Gloria Stranddragt* er en drøm! I år er det *Gloria-Tid*!"

"Soria-Moria-Gloria! Vort drømmeslot!" indskød den indbudte digter fra reklamebureauet "*Hot*".

"Den går sgu mindst to sæsoner!" skønnede direktøren. "Først hele *the smart set*! – og så i tredje sæson – ud på verdensmarkedet med den! I massesalg! Ned til ekspeditricer, grønthandlersker og embedsmandskoner! – Alverden går omkring i Gloria-kasseking!" sang direktøren. "Og millioner til mit firma! Skål Gloria! Skål vor unge mester!" –

Men allerede næste dag indtraf ulykken. Gloria bevægede sig med en kær veninde tvangfrit som en trænet mannequin ned gennem den publikumsvrimlendc udstillingshal. Pludselig bøjede veninden sig diskret. Hendes blik lyste op af ondskab, fryd og triumf.

"Der er en plet!" udbrød hun sødligt og pegede.

Gloria skævede ned ad sin dragt: Dér over venstre knæ var en stor, skidengul plamage. Og den var i færd med at vokse. Som skimmel! Utrolig rask. Gloria skreg op. Alles øjne så hen på hende.

"Også bagpå!" hvinede veninden overstadig! Over for- og bagbredden af Glorias kjole åd grøngule skjolder sig frem og forenede sig til et ækelt hylster af smudsigt randede blå og

liggustne kulører, et kadaveragtigt svøb, der førte tanken hen på paddehatte og maddiker, hvis muldne og harske duft formelig lod sig fornemme. – Og et suk af lettelse gik gennem salen. Damerne skottede hen til deres billede i de høje vægspejle og åndede op. De var i orden med ét! Havde ikke skæmmet sig, som de indtil nu havde troet og tydeligst læst i deres kavalerers øjne! Gloria-farven var altså alligevel en vild fiasko! Heldigvis! Og derhenne på væggen sad da også Gloria-billedet som en skidengul pøl af uhumsk kulør, en topmålt skandale på et zinklåg! Gudskelov! Verden var blevet almindelig igen! Ganske vist følte adskillige det, som om de savnede og havde mistet – håbløst – noget, der havde vist sig for et nu på deres vej. Og som var fløjet bort! – Vel nærmest, som havde man tabt et eller andet – man vidste ikke rigtig hvad! Herrerne følte uvilkårligt efter portemonnæ og nøgler. Jo, de var der! Damerne fattede krampagtigt om deres taske og måtte snarest se at få læbestift og pudderdåse frem. – Et par kustoder bar Gloria ind i dametoilettet.

Direktør Tandem kom prustende ind i gartner Asmunds drivhus. Den gamle mand rejste sig fra en bog og skød brillerne op.

"De har snydt og bedraget mig!" brølede hr. Tandem. "Min datter er kompromitteret! Min forretning ødelagt! Jeg selv gjort til grin. Ved Deres forbandede juks!"

Fra et siderum kom sønnen ind: "Holdt farven ikke?" spurgte han roligt. "Tålte den ikke atmosfæren hos Dem?"

"Svindel!" skreg direktøren. "Et held, at jeg ikke har betalt Dem en øre. De – kæltring!"

"Se engang her!" Asmund rakte op på hylden og tog en urtepotte ned. Lamperne var afmonteret nu og sat til side. Men der på den beskedne plads mellem begonier og aurikler stod den forvandlede iris, tindrende i sin nyskabte farve, blomstrende mangefold rigere end nogen sinde før i sit væld af det ukendte lys.

"Se," nikkede den unge ingeniør, "min blomst står her – urørt og uskadt, funklende i sin dejlige farve – den eneste i sin art i vor verden! – En dag vil også denne plante visne og dø, som alt levende må. Og dens blomster og farve med den. Som den sidste gæst fra den usete verden af stråler. Men dens ukendte farver vil evigt være til, blot gemt i for vore øjne i et fjernt univers! Dybt i den bølgende æter. Måske vil andre – med mere lykkelig hånd end vi – hente den fra Solen, til slægten efter vor. Hvo ved!"

Direktøren rasede uden hæmninger nu: "Hvad angår det mig! Jeg holder mig kun til ét: Det forbandede udurable stads, De gav mig! Fem meter kunstsilke ødelagt for min datter – og for min svigersøn!"

"Nå ja," mente Asmund junior, "meget muligt var det materialet, der ikke holdt til kuren. Iltedes måske i luften! – Ikke levende vækst som min iris!"

"Uædelt stof!" sagde den gamle mand. "Lyssky for sol! Ejede ikke livets under!"

Barnekammerets oprør

Dette er kun en drengehistorie – tilmed fra den fjerne tid i 80erne, længe før barnets århundrede blev opfundet! – og forspildt! Af børnene selv – – –

Drengen hed Alexis og var søn af marinens yngste kommandør, ejeren af den gamle familieejendom i Bredgadekvarteret, der dengang var hovedstadens fine kvarter. Christiansborg var endnu ikke brændt, ag Marmorkirken stod som en lav, grå og græsbevokset ruin, hvor de omboendes vasketøj blev hængt til tørre. Her i de stille brede gader omkring Amalienborg havde datidens bourgeoisi fra de tre etater, embedsstand, marine og hær, deres tæt tillukkede inderkreds, hvor handelsstand – knap nok en etatsråd! – vanskeligt blev tålt. Hvert af de gamle solide hjem var et lille hof for sig. Samlede som livvagt omkring det rigtige hof og flankeret af den blot lidt højere etage: Diplomati og en fattig byadel uden gårde. Det var – i forhold til det stadig mere og mere pågående pengemandsvælde – ret beskedne huse, men med store traditioner og fornem stil – så vidt gager eller medgift kunne tillade, – en fast og hårdhændet stab af selvbevidste voksne. På børnene tænkte ingen eller få. De små levede deres eget lilleliv i barnekammeret, helt prisgivet tjenestefolkenes nid eller luner. Og i barnekammeret herskede tyendets terror! –

Drengen, Alexis, om hvem der her fortælles, var hjemme fra kostskolen, løsladt på efterårsferie for en uge fra rektors og læreres håndfaste tugt og fra de ældre elevklassers tortur af alle yngre – således som jo den historiske kodeks bød i den gamle

skole. Men Alexis var fyldt tolv og følte sig hærdet og ikke så lidt mandig, særlig over for de fem yngre søstre, nu han i kakkelovnsferien holdt sit indtog i barnekammerets velkendte regioner, hvor han blev modtaget af småpigerne med dyb underkastelse og tavs beundring, fordi han først og fremmest var dreng, tilmed ældst. Og havde jakke med blanke knapper og kasket med flad skygge og rem, der kunne slås ned om hagen! Det var hans første nye tøj og ikke omsyet af papas gamle jakke og bukser!

Moderen var endnu ikke hjemme fra den gamle, lidt forarmede slægtsgård på Fyn, hvor nu i jagttiden de store godsejermiddage florerede. Men faderen, der lige var sat i land fra eskadren, som krydsede i Sundet, var til stede ved modtagelsen af sønnen, og det fornødne blev straks besørget med kvittering for visse opførselskarakterer på kostskolen angående bedrifter, der havde vakt hele klassens beundring. Muligt har kommandøren i sit stille sind deltaget i beundringen, men en eksekution blev i hine tider aldrig forsømt og udførtes prompte over en stol med hvalpens egen bukserem.

Moderen kom næste morgen, men til videre deltagelse blev der ikke tid på grund af en herremiddag i hjemmet, nu sæsonen var i fuld gang. De tre ældste af børnene fik serveret ved et lille sidebord i en krog op ad buffeten, dog kun kastanjesuppen, der gjaldt for sund for børnemaver, en lille skive oksetunge, men uden grønt – der jo alligevel ikke mættede! – og et par pleskner fra isbomben – som ungerne ikke fik! – den forkølede blot maverne! sagde huslægeprofessoren. Og et sherryglas afbrændt rødvin. Men bordet havde strålet som i eventyrstykket "Askepot"

på Casino: Alle seks gaskupler var tændt, de fire sølvstager tindrede med stearinlys i alle fem arme over krystalskåle topfyldt med konfekt til de voksne: Sødt var ikke for børn! – og langs den hvide dug sad onkel admiralen, og onkel politidirektøren, med storkorsbånd, og onkel kammerherren med knapper til guldnøglen bagpå. Og mange andre – ikke rigtige! – onkler, mest fra marinen og bare med småordner fra fremmede flådebesøg, hvor de var attacherede. – Ud på aftenen hørte børnene fra barnekammerets senge herrerne buldre ned ad hovedtrappen i flere hold. For at gå i gården. –

Morgenen efter herremiddagen kom Alexis ind til søstrene, der stod i uldklokke og bommesis med strittende hårpiske sammenholdt af et snørebånd fra natten. De var purret ud ved ottetiden og kommanderet til børnegudstjeneste i Bethesda med barnepigen Oda. (Kommandøren og kommandørinden gik selv først halv elleve til højmessen i Holmens, hvor de kongelige ventedes). Alexis havde, siden han kom, mærket, at der var panik i barnekammeret. Søstrene var ikke blot forknytte, de var skræmte, de var dødsensangst. Det måtte undersøges! Han fik Fernanda, hende de andre søstre kaldte Klosterjomfruen – fordi hun nylig var indskrevet i Vemmetofte Kloster – hende fik han med ind i anretterværelset, hvor alle tallerkenstablerne fra selskabet stod. Men hvor der ellers ingen var. Men Fernanda var stum som en fisk. Hun var ni år og med store gammelkloge nonneøjne.

"Kom nu med det!" henstillede broderen, "og lad være med at tude, tøs. Er det Aurora (2. stuepigen), I er bange for? Bare fordi hun render og brænder jer mod strygejernet. Det bliver man hårdfør af – det gjorde bersærkerne også ved valkyrierne i

Valhal. Det kaldes ildprøven!" Selv havde han udstået den på kostskolen. Uden at kny! Turen med sædet på en glohed kakkelovn. Og hver aften havde han måttet stille hos den ældre klasses elev, der ejede ham, medbringende sin egen hårbørste, som skulle overrækkes med et buk og en opgivelse af, hvor mange slag han udbad sig på den bare! 20 slag var minimum. – Hertil kom afregningen for ugen med rektor, som eleverne kaldte Didrik Slaghøk, og som afholdt blodbad hver lørdag nede på skolens kontor. Så Alexis var hærdet. Hans hud var som stål, oplyste han stolt.

Men klosterjomfruen blev ved med at tude, og Alexis måtte have fat i Vibeke, der var tvilling med Fernanda, de var ni år (hver af dem). – Men der var kun råd til kloster for den ene tvilling! Indskuddet var 2000! – Vibeke var mere kæphøj, men alligevel snøftede hun, da hun fortalte.

"Det spøger i lejligheden!" nikkede hun bestemt. "Og det passer!"

"Sludder, tøs!" vrængede Alexis overlegent. "Det spøger sgu ikke! Ikke her i København!" Han tilføjede lidt usikker: "Måske ude på landet!" Børnene havde som mindre haft en barnepige, som havde tjent på det gamle herresæde, der var moderens slægtsgård, og som var mange hundrede år gammel. Der, havde pigen fortalt, gik den hvide frue igen i parken, fordi hun havde været indemuret i en pille, og den, der så hende, fik aldrig sin fornuft igen! Moderen, til hvem børnene henvendte sig med en forespørgsel, ville ikke benægte historien og antydede, at hun selv en aften havde mødt genfærdet. – Der var også noget med en karet, der om natten rumlede ind i gården. Men da selve religionslæreren på kostskolen havde forkyndt, at der ikke var

spøgelser til, men kun ånder af de døde, så var Alexis blevet vantro.

Men nu havde også Vibeke fået mod. "Det er den hængte vicevært, der går igen!" påstod hun energisk, "i sit hvide lagen!" Hun forklarede, at det var hændt tre gange. De var alle fem lagt tidligt i seng (klokken 19) af pigerne, fordi forældrene var ude til middagsselskab. Og så var døren gået op, og ind var den døde vicevært Killentofft kommet i sit liglagen og var gået tre gange rundt i barnekammeret langs de fem senge.

Alexis skulede, lidt mere usikker end før. Så rettede han sig rask. "Vrøvl!" fastslog han. "Spøgelser går aldrig ind ad døre. De går tværs igennem! – *Quod erat demonstrandum!*" sluttede han, idet han efterlavede sin matematiklærers fade stemme. "Er I med på den!"

"Spøgelser er nu sandt!" insisterede klosterjomfruen. "Og både Vibeke og Erica og Harriet så ham med deres egne øjne!" Hun vendte sig mod søstrene, der nu var kommet til, og alle nikkede ivrigt. – "Men vi trak jo dynen op over øjnene lige straks, da Vibeke skreg," tilføjede Harriet, der var den mest sanddru. "Og Biblen taler også om spøgelser," ivrede klosterjomfruen, "der står jo, at Saul så Elias' genfærd hos heksen i Endor! Og i Kirsten Piils vise forekommer både vilde dyr og spøgelser! – Og spørg bare Franziska! Om hun ikke så Killentofft! Hun er så lille, at hun ikke kan lyve."

"Franzi – så hvid mand!" Franziska, der bare var tre et halvt, nikkede, henrykt over at være spurgt. "Tille'tofft, som – som – hang – oppe på tvisten!"

Alexis tog sin skolekasket og trampede ned ad køkkentrappen for at overtænke sagen nede i gården. Der var ingen

friskoledrenge smuttet ind fra porten, så der var ingen udsigt til ballade (og til næste juleferie var han også blevet stærk nok til at mule dem, når de spillede klink i hans gård!) Men netop her, hvor han stod, med ryggen op ad plankeværket, havde han udsigt til køkkentrappedøren, hvorfra Killentofft var båret ud. Børnene havde set det hele. Alle seks, oppe fra spisestuevinduet i forrige juleferie. Det var 2. stuepige – "Sorte Jette" – der havde kaldt på dem: "Skynd jer, skynd jer, der er vældigt sjov nede i gården – med tre pansere! Og opløb udenfor!" De havde skyndt sig op i vindueskarmen, der af kommandøren var beordret udstyret med et mægtigt tremmegitter, og de klamrede sig til abeburets stænger, mens den rare Jette forklarede for de små. De elskede Jette, der blev jaget bort, fordi hun trak i kommandørens gallauniform med trekantet hat og kårde, med papas epauletter på begge skuldre. Og havde holdt grin med droskekuskene og med tre uartige piger henne fra Klerkegade. Der havde ødelagt hele papas renommé i kvarteret, sagde mama bagefter til en dame på visit. – Mændene, der bar viceværten, var kommet rumsterende ned ad køkkentrappen. Og nu kom de slæbende med ham tværs over gården. De havde ham i et stort lagen, de havde hugget oppe på loftet. "Og det er voreses lagen!" havde Jette hvinet, højrød i hovedet af lutter fornærmelse. "De har neglet det oppe på tørreloftet!" Man kunne godt se Killentofft inde i lagenet. Den ene fod stak ud med en strittende tommeltå gennem et hul i strømpesokken. Betjentene gik forrest ud til rustvognen, der holdt foran porten. Det var den tykke betjent, som drengene i gaden kaldte "Peberbøssen", og en til henne fra station 3. Bagefter fortalte Jette, at grunden var, at Killentofft forrige fredag havde været

fuld, så grundvandspumpen nede i kælderen flød over og ned i kommandørens tørv. Så havde kommandøren kaldt viceværten op. Og da han stadig var fuld og blev ligefrem fræk, havde kommandøren stukket ham en på kassen, så det smældede efter! (Sligt skete i hine dage. Det var hustugt!)

Derfor havde Killentofft hængt sig. Men papa og mama fortalte, at den virkelige grund var en helt anden. Han havde hængt sig af sorg over, at hans kone var ond ved ham. Når han gik ud og drak i stedet for at komme hjem fra Holmen, hvor han havde arbejde. I hvert tilfælde var madam Killentofft ikke vred på kommandøren, det kunne hele huset bevidne, for hun var nede og takke for kransen og for de penge, kommandørinden personlig havde indsamlet hos ejendommens beboere. Det var 30 kr. Hun kom ind i spisestuen efter begravelsen oppe på kvisten, hvor der samme aften var gilde med bøfsteg og halve bajere, så det lugtede af løg over hele loftskorridoren og langt ned ad køkkentrappen. Madam Killentofft nejede for kommandøren, da hun sagde farvel. Hun var i sørgedragt med enkeslør helt ned til hælene. Hun havde garderhøjden, så sørgesløret var vældig langt. Børnene, der kendte hende gennem mange år, når hun hver uge kom op for at bære lørdagsspanden ned, var inde for at se på hendes nye tøj. Hun havde sorte glacéhandsker og bar på pegefingeren en lille pakke, der hang og dinglede.

Alexis var straks på det rene med, at det var sludder med, at Killentofft nu, hele trekvart år efter sin død, var begyndt at gå igen! Hvad havde han bestilt i mellemtiden? Og han havde da heller ingen ting at hævne. Tværtimod! – 30 kr.!

Men det var på den anden side klart som blæk, at noget var løs i lejligheden. Søstrene gik om og dirrede af skræk, tvilling-Vibeke tudede, da broderen gik ud af barnekammeret, hun var helt fra det, klosterjomfruen var mere rolig, hun sad og læste i en avis, der hed "de Moulins Revue", som husjomfruen havde glemt ude på køkkenbordet. Men hun var ganske hed i kinderne. Historien handlede, fortalte hun, om en komtesse, som en ond munk styrtede ned i et hul under gulvet på en borg fyldt med orm. Det var også noget at proppe børn med! tænkte Alexis. Alene lille Franziska var koldblodig og sad og klædte en gammel dukke med en stor klat tørret lim i stedet for hovedhår af og på. Harriet havde kighoste og lå i sengen, men smittede ikke mere. – Alexis sagde, at han kom igen om lidt.

Som ældste måtte han jo se at ordne sagen for hele familiens ære. At snakke med forældrene kunne jo ikke nytte. De skulle også ud til middag. Han slentrede ind i køkkenet, men husjomfru Frederiksen hørte ham inde fra sit private pigekammer. Hun kom styrtende på grønne kludesko: Hvad pokker ville den snottede hvalp t hendes køkkenskab! Hun daskede efter ham med karkluden, og han absenterede sig.

Han havde selv ingen kontanter, men han vidste, hvor klosterjomfruen havde sin sparegris, (den stod opstaldet i hendes umøblerede dukkehus henne under spisestuevinduet.) Han fik rystet en 10 øre ud. Der var kun den i grisen. Så kom han ned ad hovedtrappegelænderet og ud på gaden. Der gik han over på hjørnet og hoppede ned i kælderhalsen mellem saltet sild i åbne tønder helt ud på brostenene og mange lag klipfisk hængt op på søm langs begge dørkarme. Spækhøker Mogensgaard stod ved disken med skindforklæde over islandsk

nattrøje og dængede smør med en træslev ud på blåt karduspapir. Aleksis forlangte for 10 øre grøn sæbe, og tykke Mogensgaard dykkede ned under disken, hvor sæbebøtten var. For 10 øre fik man i hine gyldne år en ordentlig klat grøn sæbe! Alexis gik fløjtende hjem.

Småpigerne havde hvisket med hinanden – og til broderen – om, at viceværten sikkert gik igen i aften, for det var altid sket, når papa og mama skulle ud til middag, og det skulle de i dag! Så sendte pigerne dem i seng med bolsjer.

Børnene blev kaldt ind i hjørnekabinettet for at se papa og mama i stadsen. De skulle til taffel hos prinsen henne i palæet. Papa stod foran det store forgyldte pillespejl mellem de to nips-etagérer med hylder fyldt med hyrdinder og små hunde af porcelæn. Papa var i sin galla, som Sorte Jette havde haft på, men mod alle sine ordner. Han drejede sig mange gange for børnene og for sig selv i spejlet. Han kom lige fra frisøren og havde ny skilning helt ned i nakken, som også kunne ses. Nu han prøvede med den trekantede hat lidt på skrå. – Som moden var ved hoffet! – Han snurrede endnu en gang rundt på hælen, og børnene sagde: "Næh!" Så trak han hvide handsker på og gjorde honnør for spejlet. Straks efter kom moderen med en mængde blå silkesløjfer ned over prinsessekjolen af sort fløjl og med langt, langt slæb. Hun stod og viftede sig med en vifte af skildpadde og hvide strudsfjer, så der stod en hel sky af pudder fra hendes bare hals. Og kommandøren sagde "Puh!" – "Og kan I nu være søde og artige!" formanede mama i en fart, for kusken knaldede med pisken nede foran gadedøren, og far sagde: Klar ved falderebet! Så var det forbi. Ungerne hang langt ud over

altangitret for at se kareten fra byens fine vognmand ramle hen over brostenene mod tværgaden, der førte op til St. Annæ Plads.

Straks efter kom barnepigen Oda med børnenes semuljevælling og en rundtenom ost ovenpå. Og så på hovedet ind i kasmerokken! Og hvis de lå stille og dyede sig, lovede Oda, så skulle de få et stort kræmmerhus med Kongen af Danmarks-bolsjer til deling og hver en Bismarcksklump til dessert. Op hvis ikke, så vankede der! – Hun rullede ned i barnekammeret, skønt klokken var bare syv og det var næsten højlys dag. Lille Franziska var den stridigste. Hun sprællede og ville ikke i seng, så Oda måtte flå uldklokken op over hendes krøller. Hvorpå hun hængte Franziskas bukser til tørring på kakkelovnen. Børnene lå og grublede, så længe det endnu var halvlyst, over de lange rækker røde roser i det falmede og bulede vægpapir, hvor der i vældige forgyldte rammer hang to ældgamle stik, gule af gamle skjolder (fra mødrenegården!) forestillende Susanne i Badet og Josef med Potifars Hustru – efter en længst afdød stamfaders smag! – men det var jo billeder fra bibelhistorien og altså bestemt noget for børn! Og nu lå ungerne musestille på tangmadrassen i hver sin lille jernseng, to ved hver væg, og klosterjomfruen ved sin egen væg, fordi hun ikke kunne enes med sin tvilling. En natlampe med vægen svømmende på en prop i et vandglas mod olie var allerede tændt af Oda.

Husjomfru Frederiksen, der lige var fyldt 60, havde udgang den aften og var gået, iført kapothat og rødbroget fransk sjal (endnu moderne hos småborgerkoner!), og skulle møde en ældre brandmand, der var hendes forlovede, uden for Casino. Aurora og Natalie havde altså køkkenet for sig selv. De ventede Jensen. Og der skulle serveres inde i pigekammeret. Alle

levningerne fra middagsselskabet. Undtagen al den masse, kogekonen havde taget med hjem i sin voksdugspose! –

Virkelige herskaber holdt i de tider mindst fire tjenestefolk: Husjomfru, to stuepiger, barnepige. Hvortil eventuelt kom amme (og efter hende goldamme) samt senere fransk bonne og spillelærerinden, der nærmest ansås for tyende. Tjener holdt kommandøren ikke. Han havde jo oppasseren, matros nr. 34 ude fra fregatten "Sjælland". – Husjomfruen sagde, at hans vortefingre smittede videre gennem postelinet! – Og ved selskaber blev altid fæstet en lejetjener. Men helt fint var huset jo ikke, mente jomfru Frederiksen: uden egen tjener i livre! – – –

Jensen kom klokken syv. Han var sønnen nede fra glarmester- og ramme-butikken i ejendommens hjørnekælder, der altid var i restance med huslejen og en værre slambert! sagde kommandøren. Den store brystsvære og blonde Natalie, førstestuepigen, lukkede ham ind ad køkkendøren og mødte ham på måtten med munden spidset, men han foretrak i aften den sorte og let gnistrende lille kat, andenstuepige Aurora. *Hun* fik goddag-kysset.

"Her er forgylderen!" proklamerede Jensen og trådte nærmere. –

Nu blev der travlt. Jensen ville ikke nøjes med rørstolen med hul i sædet inde mellem pigekammerets to senge. (Odas seng stod bag et gardin i garderoben ud til den lange sorte korridor, nu der ikke mere var sengeplads i barnekammeret. Jensen hentede egenhændig kommandørens grønne plyslænestol med klunker og lange frynser. Så blev der dækket. På et strygebræt,

som blev lagt fra seng til seng, men med en af husets fineste damaskduge. –

Jensen skævede hen til Oda, der sad på sengekanten. Hun var alligevel den lækreste af de tre – 17 år. Og af de små buttede, med trutmund og vældigt smut i smilehullerne! "Jeg kunne forgylde dig!" kurrede Jensen og rykkede nærmere med stolen. Jensen var også nydelig, syntes Oda: – med blankt pomadehår, der krøllede i tindingerne, og udkrænget flip med flagreslips. Han var medlem af en dramatisk klub og havde spillet første elsker i "Kalkeballen" i et stykke, der hed "En Søndag på Amager", hvor Oda selv var født! – Men nu kom de to andre fjolser desværre for at dække. Med det fine porcelæn og herskabets krystalglas. Og med alle levningerne fra den store herremiddag. Der var laks med hollandaise, så var der ægte leversteg i sky og bagefter duepostej. Og så alt det af dyreryggen, som kogekonen ikke havde hugget – med en hel kasserolle vildtsovs. Og en mængde syltetøjer og kompot. Til dessert var der resterne af isbomben, men den var tøet og bragtes i en gryde som det bareste creme. Men der var en hel skål konfekt, som herskabet forskrev fra et nonnekloster nede i Frankrig! fortalte Natalie. – Til brug for Jensen var der kommandørens allerfineste kasse med havannesere, som han selv kunne gramse i. Jensen fyldte alle sine lommer: "Men så må I ikke trykke mig!" sagde Jensen.

"Men nu skal I se, hvad jeg har med til jer, mine damer," klukkede Jensen. "I skal alle sammen males og sættes i glas og ramme!" Han tog fra gulvet en flad kasse, han havde haft med. Det var sminkekassen henne fra den dramatiske klub, som han havde lånt. "Nu skal I alle tre få spanske øjenbryn og

karmoisinrødt på læbetøjet, så smager et kys meget bedre!" Han åbnede for kassen. Damerne fnisede og fik det skårede pigekammerspejl pillet ned fra vinduessprossen.

I det samme begyndte det at kny inde fra barnekammeret. "Så for Søren!" gispede Natalie. "Aldrig har man fred for det skab! – Gå ind og smæk dem et par flade, Oda!"

"Jeg smækker dem ikke," udtalte Oda, "det bider ikke mere på dem. Nu kniber jeg dem bare. Med neglene i!"

"Det rige rak!" vrængede* Aurora. "De bilder sig nok noget ind! Bare jeg havde et varmt strygejern!"

Børnene var inde i deres senge begyndt at synge. De sang den gamle børnesang, der passede på Fernanda:

> Den jomfru er i kloster sat.
> Ding-dang! falder i sang!
> Falder i rødeste roser.

"Jeg skal give dem roser!" gylpede Aurora rasende. "De må hellere ind og kyse dem, lille Jensen! Ligesom forleden!"

"Madro vil jeg ha'!" erklærede Jensen og rejste sig. "Jeg skal nok kyse livet af dem!" Han tog sminkekassen: "Det er også derfor, jeg har denne her med herhen. Kom så med det lagen!"

Natalie hentede et lagen i linnedskabet, der var krone i hjørnet. Det var fra kommandørindens oldemoders udstyr. "Ja, fint skal det være!" snøftede Aurora.

Jensen sad og smurte ansigtet ind med zinkhvidt. Pigerne hvinede. "Man skal se ud som en dødning!" forklarede Jensen og gned indigoblåt og violet ind i øjenhulerne. "Og en rød randstribe om halsen!"

"Killentofft havde stort sort skæg," protesterede Natalie. "Så striben kunne ikke ses!"

"Skæg?" Jensen tog i lommen og halede en tot kulsort krølhår frem. "Skæg haves!" erklærede han og hægtede det om ørerne. "Så går Killentofft ind og spøger!" forkyndte han og slog lagnet om skuldrene. Natalie kom med en sikkerhedsnål.

Inde i barnekammeret lå de fem småpiger lysvågne, blot med næsetippen oppe over dynen. Vågelampen blussede svagt. Og pludselig knirkede døren. Tomme for tomme listede den op. Sprækken mod den bælgmørke korridor blev bredere og bredere. Til sidst var der helt åbent. Den iskolde trækvind susede ind. Og der stod den døde Killentofft i sit hvide lagen. Langsomt gled han hen imod klosterjomfruens seng. –

Et frygteligt bulder lød, det sparkede og dunkede mod gulv og sengeben. Spøgelset var væltet! Og frem under Fernandas seng krøb broderen og satte i et spring hen til den sprællende vicevært, der lå og klaskede med de flade hænder i den grønne sæbe. Han havde fået tøjsnoren, der var spændt ud mellem sengene, viklet om begge ankler.

"På ham!" råbte Alexis. "Det er bare Jensen nede fra Ramme-Kælderen!"

Og ud af deres senge fo'r de fem små rotter hver med sin hårbørste løftet. "Høvl ham!" skrålede Alexis. "Mul ham!" hylede klosterjomfruen. "Krads ham!" hvinede den lille Franziska og kunne for første gang i sit liv sige *K*!

"Og så siruppen!" befalede Alexis. Maltsirupskrukken, der var stor og fed og skulle strække til hele søskendeflokken i mange morgener, den stod henne i vindueskarmen mellem levertranflasken og det fælles vandglas med fem nummererede tandbørster. Alexis vendte sirupskrukken ud over Jensen, ansigt

og hænder sad i tykt klister og klæbede i lange taver, hvor hans fingre tog. – – –

Der kom hurtig hjælp fra pigekammeret, og børnene retirerede i flok ind gennem forældrenes sovekammer og videre lejlighedens ti værelser rundt. Ude i køkkenet spruttede det fra vandposten, mens pigerne holdt Jensen under. – Småpigerne smuttede tilbage i deres senge, og inde fra pigekammeret kom broderen dansende med fade og kasseroller: Masser af dyreryg, flødeis og konfekt. Pigebørnene sad oprejst mellem puderne. Vildtsovsen blev smurt over alle de fem og tyve fingre. Døren til barnekammeret var indefra i tide blevet drejet om i lås.

"Og nu kan de sladre, om de tør!" hoverede Alexis. "Flåden gi'r sig ikke! Leve Holmens faste stok!"

Af Torsten Ørnfeldts saga

Torsten sad i sofaen og skottede usikkert hen til bedstefaderen, der havde sat sig i armstolen henne ved vinduet.

Uret på spejlkonsollen stod. Han takserede klokken til at være to-tre. Det var endnu bælgmørkt uden for vinduet, bedstefaderens blanke pandeskal lyste om kap med lampekuplen.

Der havde altså den gamle siddet den udslagne nat og ventet herinde i Torstens værelse. – Torsten fandt, at der var ugler i mosen.

Nu rejste kammerherren sig, gik hen til sønnesønnen og lagde begge hænder på hans skuldre. Tavs stirrede han Torsten ind i øjnene.

Torsten slog ikke øjnene ned. Han vidste, at nu gjaldt det, han kendte grandpapas tillid til den slags ildprøver. Men lidt efter skammede han sig over situationens teatralske karakter. Han kastede med nakken og ville frigøre sig for taget.

Den gamle gik fra ham, stod en stund ved skrivebordet og legede med en papirsaks.

Han sagde: "Der har i aften været en person og spurgt efter dig!"

Torsten trak vejret dybt og lettet. Ikke andet end det. Han lagde benene over kors og sagde: "Og hvad skulle den person altså hedde?" Han tænkte, at det ellers var lovlig frækt af Freimann at gå til bedstefaderen uden i det mindste at tilbyde prolongation af vekslen til næste termin.

"Kan du ikke tænke dig selv, hvem det var?" spurgte kammerherren. Hans underlæbe skød sig op, og hans fremtrædende adamsæble dirrede stærkt, da han fortsatte:

"Det var for resten én af herrerne i stadens opdagelsespoliti!"

Torsten blegnede langsomt, indtil han var hvid og ganske lig sin egen portrætbuste henne på bogskabet. Og hans ansigtstræk slappedes. Ansigtet blev så mærkelig langt. Et helt minut gik således. Torsten fugtede sine læber for at tale, men de forblev så tørre som læder.

Så holdt bedstefaderen meget roligt et langt foredrag, og det i den form, at han udspurgte Torsten, men umiddelbart selv besvarede alle sine spørgsmål: Hvis navn var sat under vekslen? – Hvem havde skrevet dette navn – hvem havde falskelig – falskelig og lumpent efterskrevet dette navn? Ja, nu var alt åbenbaret – alt klart som dagen. Og sagen var anmeldt.

"Forstår du – anmeldt for politiet." Den mand, hvis navn var efterskrevet, havde nægtet accept – havde begæret sagen anmeldt uden skånsel – skønt den lumpne slyngel af en ågerkarl ville have den standset – dækket i mindelighed – gemt hen som en citron, han i lange tider kunne presse. Nu var sagen anmeldt.

Torstens opmærksomhed var spændt som en fjeder. Alle brudstykker af hans juridiske studier lå på lur efter en bagdør han kunne slippe ud af, men han så, at han blot filtrede sig ind i et mylder af paragraffer, der lig stærke fiskekroge trak ham ind under straffeloven.

Han snappede efter vejret, var kold og våd over hele legemet. Hans hænder, der knugede om bordkanten, mistede føleevnen.

– Og dog – dog – Hvad kunne de gøre ham, hvad ville man egentlig gøre ham? Folk i hans stilling, af hans stand satte man jo ikke på vand og brød.

Kammerherren slog ud med hånden; stod nu stiv og brat foran ham.

"Her er endnu ikke tale om et mellemværende mellem mig og dig – men om et mellemværende mellem dig og politiet. Til den anden senere."

Torsten fo'r sammen. Med et så han faren vokse op i al sin rædsel foran ham: Politiet, opdageren, der allerede havde været her! Bedstefaderen måtte hjælpe her. Han måtte, han skulle.

"Vil du ikke hjælpe mig," stønnede han frem. Tænderne klaprede i hans mund. Han fik den tanke, at nu ville han ydmyge sig for den gamle – knæle, græde og kysse hans hænder. Det var jo kun på skrømt og altså ikke bindende for hans æresfølelse. Og han klynkede: Han ville meget hellere have, at sagen var mellem de to alene. Han bad for sin døde faders skyld, for familieskabets skyld, for Himlens skyld om nåde og forladelse – tilbød bod og bedring i barnagtige udtryk.

Bedstefaderen så hånligt på ham.

"Er du en voksen mand!" råbte han. "Mig skal du i alt fald stå til regnskab som en mand. Derfra er jeg gået ud. – Hvad politiet angår, da har jeg ordnet sagen, som den i så henseende bør ordnes."

Torsten lyttede ud af al sin sjæleangst.

"Hør nu: Jeg gik til den mand, hvis navn du har skrevet efter. Jeg kendte ham ikke, han tilhører en anden verden end jeg, men ser du: For den vildtfremmede mand, der står dybt under min stand, for ham ydmygede jeg mig og bad om nåde for dig, jeg

bønfaldt ham om at tage klagen tilbage. Han sagde Nej: Man skulle ikke lade de store slyngler gå og hænge de små. Men endelig gik han med mig på politikammeret. Og da var det for sent, sagen var henvist til retten. Den herre, der var her i dag, kom for at tage dig med."

Torsten sank sammen, syntes at han nu gled ned gennem et tomt, sort dyb.

"Men jeg gjorde mere endnu. For ser du: jeg havde lovet mig selv, at sagen skulle stå rent mellem os to – mellem os to alene.

På ny gik jeg ind til politiinspektøren, og gennem ham fik jeg udvirket, at anholdelsen blev udsat 24 timer. Inden den tid kan du være uden for danske loves rækkevidde – *kan* du være. Der vil ikke blive passet på dig. Således blev der sagt mig lige ud – for mit agtede navns skyld og på anmelderens forbøn."

Bort? Rejse? Torsten søgte forgæves at tænke klare tanker. Rejse?? Han så ingen veje foran sig, ad hvilke han gad rejse. Han ville ikke bort. Før dø. Ja, langt hellere dø – gøre det forbi, være fri for alt verdens vrøvl og besvær, sove hen og blive borte i en evig ligegladhed. Hans forestillinger blev svævende, balancerede søvnigt over dødstanken. Naturligvis var døden den nobleste udvej – og den nemmeste – langt nemmere end at kastes ud af den lune rede i, Himlen må vide – hvad for en helvedseksistens.

Kun brudstykkevis fornam han grandpapas lange foredrag; Skib over Hamborg til Rio – dæksplads – hurtigst muligt. Afgang klokken 9 eller deromkring. Endnu tid nok og ingen videre bagage end to gode næver.

Men Torsten var ganske ligeglad. Det præk kom ham aldeles ikke ved. Han ville på en meget længere rejse. Han arrangerede

i fantasien et højst effektfuldt optrin med krudtrøg og blod og alle sine uvenner angerfulde i baggrunden. Han mættede sig med det eklatante billede, og døsede derved sine nerver til ro. Faren virkede ikke længere stimulerende.

Kammerherren så tungt på den sammenfaldne døsige skikkelse henne i sofaen. Så vidt var det kommet. Han tænkte tilbage på den tid, da drengen endnu havde frisk rødme i kinderne og kække og uskyldige øjne. Nu sad han der moralsk og legemlig ødelagt – moden til alle mænds foragt. Hvor var det muligt? Havde han ikke våget over drengen trofast og støt, siden faderens død; havde han ikke med urokkelig hårdhed bøjet hans bane i den samme pligttro vej, han selv havde trådt? Og dog var han blevet ført bag lyset. Du barmhjertige Gud! Hvad kunne der så ikke være foregået for skændigheder, som han intet vidste om.

Men endnu var ikke alt forbi. Endnu måtte der være en rest af ære tilbage i drengens usle krop. Endnu var ikke alt forbi.

Torsten kom til at se hen på bedstefaderen og på en gang fyldte en hulkende sentimental stemning hans bryst. Han tænkte, at nu skulle han dø bort fra dem alle sammen herhjemme. Han nød denne tanke, følte en bævende mild trang til at ofre sig for alle sine kære. Dog strammede han sine miner. Hans anstandsfølelse stred mod en alt for øm scene.

Kammerherren skød sin stol tilbage, slog ud med hånden og rynkede sine bryn.

"Se nu," sagde han, "nu kommer vi til vort eget mellemværende. Nu står sagen mellem os to alene. Og dette vil jeg sige dig allerførst: Jeg har ikke opgivet at tro, at du endnu har en rest af ære i livet?"

Torsten fortrak munden. Hvad skulle de fraser gøre godt for: Han lullede sig på ny ind i sine letfærdige dødsfantasier. Men skræmtes op af bedstefaderens kommandostemme:

"Rejs dig! Kom med mig."

Torsten kom på benene. Hans knæ var slappe, hans fødder snurrede. Gode Gud, hvor han var ligeglad ved det hele nu.

I døren vendte bedstefaderen sig om.

"Jeg vil endnu en gang forsøge at behandle dig som en adelsmand – en gentleman. Kom med."

Han gik i forvejen, og Torsten kom luskende efter ham gennem de mange mørke værelser. Han følte de bløde tæpper give efter under hans fødder som om han gyngede, han var en svimmelhed nær. Hvad var der nu i gære? Hvad havde den gamle nu for tåbeligheder i sinde? Så stejl og stor mindedes Torsten endnu ikke at have set ham. Han forsøgte al at mande sig op, men sank straks sammen. Som han var nu, kunne han have taget mod prygl uden at kny.

Kammerherren åbnede døren til sit arbejdsværelse. Et mat gult lysskær gled fra lampens hvide papirskærm ud og tabte sig i det store, mørke rum. Hist og her sprang blanke lysblink ud fra våbentrofæets stålklinge.

Kammerherren skød sønnesønnen foran sig ind i stuen. Hans høje og svære skikkelse stod i halvmørke, kun skægget lyste hvidt som lampekuplen.

Torsten så sig stjålent omkring. Hvad skulle der gå for sig? Her var intet usædvanligt at se. Han tænkte på en ridepisk, der plejede at hænge tværs over hjortetakkerne ved døren. Så faldt han på en tanke: Han skulle have penge: Rejsepenge. Ja naturligvis var det meningen. Hans øjne søgte rundt i stuen.

Rigtigt! På egetræsbordet foran sofaen lå en bunke pengesedler – helt henne ved bordkanten til højre lå de. Hvor mange monstro? Mørkegrønne sedler var der imellem, så han. Men hvad vedkom de ham?

Han trådte nærmere, men opdagede derved, at der på den i anden ende af bordet, halvt skjult bag lampen, lå en sort, kølleformet genstand.

Den gav et stærkt sæt i ham. Han genkendte én af grandpapas store rytterpistoler. Han havde ofte som dreng i smug skudt til skive med dem. Med opspilede øjne vendte han sig mod bedstefaderen.

Denne stod nær ved døren med hænderne på ryggen. Hans stemme lød kort og tyk, da han sagde:

"Vælg nu, Torsten. Men vælg, som en mand vælger."

Torsten slog øjnene ned for bedstefaderens faste blik. Små rystninger gennemrislede ham. Narrestreger, tænkte han – ren komedie. Og et blegt smil krøb over hans læber: Det manglede blot, at man gik hen og agerede med. Han skævede til døren.

Kammerherren stod der endnu. Og han vendte hovedet bort. – Han tøvede, han tvivlede. Denne løsning, dette valg, han nu stillede sønnesønnen, havde oprindelig stået for ham ædelt og naturligt. Beslutningen var formet i de mørke timer, da han sad og ventede i sønnens værelse. Den havde da tiltalt ham ved sin klarhed, ved sin dramatiske form, ved sin gyldighed som æresdom.

Allerede nu syntes han den havde ringere klang – alt for ringe genklang.

Nu stod han og følte sig halvt syg, mens han stirrede på Torstens slappe og uvillige miner. – Dyb sorg kom sukkende op

i ham.

Var drengen en fej slyngel – intet andet end en fej og lumpen slyngel?

Han rettede sig op. Her var intet tilbagetog tilladt – Torsten skulle – *skulle* tvinges igennem valgets æresport.

"Vælg nu," råbte han. "Se – der er døren, der fører ud fra mit hus, hvis du vælger at leve som en æreløs slave." Han pegede på døren, der fra værelset førte umiddelbart ud til trappen.

Torsten smilede og trak på skuldrene. Han fandt denne spøg lidt vel vidtgående. Han vendte front mod bedstefaderen, parat til at give sin mening til kende. Men bedstefaderen var ikke længere i stuen. Fra døren lød en klikkende lyd af nøglen, der blev drejet om.

Torsten blev grebet af akut angstfølelse, men han var for veldresseret til at give sig denne angst helt i vold, og det var med langsomme blaserede bevægelser, at han gik hen til stuens anden dør.

Han skød smæklåsen fra og trak vejret lettet: Døren var åben. Trappegangens råkolde luft åndede ham i møde.

Han blev roligere.

Han faldt på, at det nu vel var i bedst at se at komme af sted: Hvor skulle man så drive hen?

Men hans knæ var vege, han tumlede tilbage med døren, da trækvinden fra et åbent vindue nu slog den på vid gab. Han gøs under kulden, stablede sig op, lukkede døren og søgte ly sofaens luneste krog. Mange puder stablede han under sit hoved, under sine arme.

Hvor mange penge mon det var? Mange store sedler og nogle bunker tiere. Vel nok et par tusinde kroner. Dem skulle man

ikke slå mange slag for. Akkurat nok til et par måneder, når man sparede.

Men hvad i Himlens rige var meningen med hele den komedie!

Sandsynligvis havde grandpapa udtænkt og beregnet følgende:

Torsten, den slyngel, må jeg nu se at blive kvit på en bekvem måde. Det er jo ikke videre anstændigt således at lade ham forsvinde som en anden skuffebedrøver. Jeg må give ham en chance for at klare sig med ære. Og den chance vil redde skinnet for mig – fritage mig for alt ansvar.

Og så, selvfølgelig gik den gamle ud fra, at han var for fej til at gøre en ende på legen ved et rask lille pistolskud.

Det kunne dog være, at han deri tog fejl. Minsandten var Torsten ikke bange.

Noget andet var, at man var træt nu – trængte til at samle sig, gøre op med sig selv. Lade fortiden passere sidste gang forbi de bristende øjne.

Og aftenens program svævede forbi hans tanke i en lang, skrå, gyngende tågestribe: vennernes ansigter, den tykke med sit fede smil og Holck med sin forsoldede flabethed – champagneflaskernes mørke kegler imellem dem, og det lyste lyserødt og gult og hvidt af silketricots og kniplingsdessous og af tyll og hvide halse, sprudlende og hvinende kvinder kun iklædt champagneskum. Synerne gled over i hvirvlende tåger, endte i dybt, tomt mørke.

Torsten sov.

Han sov tre timer, fo'r så op i en angstparoksysme, skælvende af kulde, tumlede helt ud på gulvet og søgte at samle sig.

Straks huskede han alt. Og straks så han, at alt var, som da han troede at liste sig ud af alt – ind i det bløde og magelige mørke.

Skrækkelige efterdønninger af aftenens rus rasede i hans legeme, førte ham op i en svimlende gynge, duvede i hans hjerne og slog klemmende sammen om hans bryst.

Og nu var valget over ham med sin fordring, det uomgængeligt ubetingede valg. Der var ingen tid at give bort. Politiet søgte over alt efter ham, var allerede nu på vejen hid.

Dagen var nær. Gråt diset lys kiggede ind gennem persiennerne. Stuen var fyldt af morgendæmringens kølige og klamme halvmørke – et underligt levende, viftende svøb uf skygger, der antog stygge former.

Vognrummel begyndte et sted langt borte og blev ved uendelig tid, før den var nær, og tabte sig så lige så dræbende længe.

Nu! Nu! Nu!

Han sad der og skælvede og klynkede om henstand. Inde i naboværelset hørte han skridt, der kom og gik: nærmere, nærmere og så fjernere igen. Bedstefaderen gik endnu derinde og holdt vagt, lyttede efter – efter –

Gentlemanære. Forbandet vås.

Hvad ære vandtes ved at dø? Døde man, så var det blot for at slippe ud af en klemme. Af ingen anden grund døde man.

Dø? – Døden? Hvad ville det sige! Hvorhen? – vanvid!

Men rejse –? Hvorhen?

Sydamerika, det var jo blot én stor gul plet på et landkort, grænset ind af en mørkeblå bugtet streg. Hvad angik det ham?

Måske var derovre meget, man ikke drømte om, prærier og løse tyre og cowboys.

Svenske Greta. Han tænkte på svenske Greta, der sandelig havde hjulpet hum godt med at bruge penge. Når han nu var død – eller var rejst – så ville hun tænke – så ville hun sukke og sige – så ville hun blæse ham en lang, en meget lang march.

Hvad var det værd det hele, hvad var det værd at leve? Livet stank af cigaretos og patchouli. Han kendte det som kender.

Og de havde skylden, som havde givet ham livet, og mere de, som havde tvunget ham fra barnsben til at leve det, som – som han havde levet det.

Denne forbandede disciplin, der fra først havde tvunget ham ind i løgn og snyderier.

Se der, der over skrivebordet hang grandpapas ridepisk. Den og han var gamle bekendte.

Mange onde minder fra barneårene jog forbi ham. Minder om ydmygelser, krænkelser og straffe, om ubøjelig hårdhed og om tugt og om formaning til at følge de gamle ærens kongeveje.

På væggene hang forfædrene i forgyldte rammer og indesluttede ham med deres lange kæde. Når han som barn fik prygl herinde, så de til. De havde alle de samme hånlige og sammensnerpede miner. Og hver sit uplettede våbenskjold i hjørnet forneden.

De dannede en mur om ham, spærrede ham enhver udvej. Hvor vovede de at forlange friskt og kækt blod af ham!

Og nu ville de lokke ham ind i en fælde for at fuldbyrde hans undergang.

De gamle muldne spøgelser!

Henne i krogen formede mulmet sig til en høj skikkelse af tæt, blødt stof, der hang ned. Torsten vidste, at det var bedstefaderens rejsepels. Den hang, hvor den skulle hænge.

Han blev alligevel ved at stirre hen på den, syntes nu, at folderne bølgede ganske sagte.

Men i det samme blev han opmærksom på, at rytteripistolen lå således på bordet, at løbet sigtede på ham. I et sæt var han ude af skudlinjen og greb pistolen fast om kolben, holdt den ud fra sig som en farlig slange, der nemt kunne vende sig og stikke.

Men stuen drejede sig omkring ham. Alle skygger var levende nu, syntes at risle ned ad væggene, at krybe hen ad gulvet.

Og rejsepelsen derhenne, der posede sig ud, som om en usynlig mand trak den på. Armene bredte sig til siden. Pelsen kom langsomt og gravitetisk vandrende hen imod ham.

Torsten følte, at om et øjeblik var den over ham for at kvæle ham. Stor rædsel greb ham, han løftede armene for at værge sig. Og samtidig tænkte han, at han var ved at blive forrykt.

Der slog over ham et tæt, knugende blødt mørke – han stønnede, ville råbe, men kunne ikke.

Da brast alt i en dump og kort støj, en ejendommelig tør, støvet lyd, som af dyb hoste. Små ildgnister dansede for hans øjne, og gennem hans arm rammedes et voldsomt stød, der kastede ham tilbage i sofaen.

I næste nu var han på benene og var ganske klar.

Han ville bort nu – gennem krudtrøgen så han dørens omrids. Der måtte han ud. Han ledte efter sin hat og fandt den. Blot af sted nu.

Inde i sideværelset lød hastige skridt. Nogen kastede sig mod døren og arbejdede med låsen.

Torsten greb med næven ned i pengesedlerne på bordet, krøllede dem sammen, stoppede dem i bukselommen og løb så for sit liv, lod døren stå efter sig, snublede på trappen og slog hænderne til blods. Men han ænsede det ikke.

Morgenen lå frisk og kølig om ham. Begærlig åndede han ind den tynde, klare luft. Blodet fik hast i hans årer. Og han følte behag i sit løb. Løbet hjalp ham mod kulden. Han gav sig hen i sit løb.

Gaderne var mennesketomme. Alléens træer strålede i renvaskede farver. De fri spurve fløj kvidrende ud for at stjæle.

Da han så havnen nær ved, og skibenes master, der pegede mod sky, stod han stille og knejste og strakte sine arme. Han følte sine muskler strammes.

Han følte, at nu var han fri, og at den ny verden lå foran ham.

Han længtes efter havet, efter alle de ny ukendte vidundere – efter liv og efter noget at tage fat på og tumle med.

Det var med faste og raske skridt, at han gik gennem havnens gitterport.

Alle tanker, alle længsler fulgte med ham ud af den gamle verden.

Oppe i det halvmørke værelse, hvor krudtrøgen nu drev som en sky under loftet, der stod kammerherren og så på et lille hul, som var blæst i ryggen på hans gamle rejsepels.

Den hvide kanin

Den fremragende moderne maler og geniale kolorist Mathias Alving berettede om sit møde den magiske professor en dag han som gæst hos afdelingslægen på St. Hans var gået ud for at male et motiv, han dagen forud havde udfundet: Et farveorgie af skarlagenrøde fluesvampe, der stod i rundkreds omkring et egestod midt på en solbelyst græsplet dybt inde i en tykning.

På træstubben sad den dag en person, som han straks så var overdådigt fuld. Nej, ikke som en allike, men højtideligt og værdigt. Den fugl, han lignede, var snarest en pingvin. Han var klædt i hvidt, tydeligt anstaltens sommeruniform, men bar derover en meget medtaget middagsjakke med atlaskesopslag. Håret lå som en tynd stribe blanksværte højt børstet tilbage fra det blege, temmelig posede ansigt. Han svang indbydende en halvtømt vinflaske ud imod den i øjeblikket ikke så lidt overraskede og nølende maler. "Træd indenfor, højstærede. De har her St. Hans' berømte bodega! Og ganske særligt anbefales vor amontillado, anno 26, ekstra dry og fineste buket!"

Maleren Alving var en del sensibel af system og tøvede derfor endnu lidt nervøs. Men originaler og excentriske folk havde altid interesseret ham. Og vinmærket, der var ham velbekendt, tiltrak ham ikke mindst. Han havde gået længe og var lidt mat i knæene. Altså satte han resolut staffeliet fra sig og skred ind over hekseringen af de røde paddehatte.

"Så er ringen sluttet," forkyndte den svære person og klappede på en sideloge af stubben: "Værsågod at tage sæde."

Han mønstrede maleren med en mine af alfaderlig højtid: "Jeg ser nu, at De er kunstner. Vi er kolleger altså. For også jeg er kunstner, ja tusindkunstner endogså. Eller tryllekunstner for at være helt korrekt. Professor i den højere magi! Formodentlig har De hørt om den berømte Augustinus. Et navn, der stod at læse på alle plakater, når der var marked eller cirkus i by."

Han førte sine lange stærke fingre silkeblødt hen over malerens nakkehår. "Sikkert kommer De lige fra et søbad her i Roskilde fjord. De går jo endnu med konkylier i håret!" Han fremdrog et større sneglehus og vejede det betænksomt i håndfladen, men i næste nu smuttede hans fingre ned til Alvings støvler, og nu var det en hvid marmorkugle, der lå i stedet for konkylien. "Den må have generet Dem meget i gangen," nikkede han og virrede bekymret med begge ører. "De må sandelig trænge til en drink!" Han skænkede i et sølvskovbæger, han havde i reserve. "Kom! Skål! Liflig, ikke sandt?"

Maleren drak godmodigt og smækkede så helt uvilkårligt med tungen. "Jo! – Den sherry var i sandhed noget af det rigtige! Skål igen!"

"Jeg drikker helst i selskab," sagde hr. Augustinus. "Man vil jo gerne se sig selv bekræftet, som afdelingslægen siger. Tør jeg være så fri at spørge: Er De også patient her på anstalten?"

Alving forsikrede hurtigt, at han var sommergæst hos en af hospitalets læger. "Desværre *kun*," tilføjede han for ikke at støde den gale.

"Jeg er indlagt som dranker," forklarede nu denne – "om end kun i perioder. Men fidusen er jo, at opsynet aldrig forud kan skønne, når kvartalet er inde, og derfor går jeg til daglig

nogenlunde frit omkring. Blot iagttaget i afstand. Og ingen tænker på, at jeg fra min praksis er champion i forsvindingsnumre.

Og så har jeg jo mine små depoter parat," tilføjede han og skænkede i bægrene på ny. "Herlig buket, ikke også? – Jeg pifter blot ud i luften. Så lystrer usynlige magter mit bud. Og dybt inde i skoven finder jeg min vinkælder gemt under en træstub eller græstørv." Han rømmede sig veloplagt. "De må gerne sladre til afdelingslægen. Han kender godt mine små eskapader. Men ingen – heller ikke han – ved, hvor min amontillado ligger gemt. En ny aftale træffes forud med min skytsånd for hver eneste gang." Han fniste: "Pr. kode!"

Patienten vedblev med rivende tungehast: "Jeg fik – efter min private journal – mit første nervesammenbrud den dag, Isabella gik fra mig – ja, Isabella var jo hendes plakatnavn. Hun hed noget andet ligesom jeg selv. Vi var bysbørn og giftede os som ganske unge. Og så rejste vi med hinanden. Først med en trup, så med vort eget nummer." Han så drømmende hen for sig: "Langt over tusind gange har jeg savet hende over! *Isabella in due parte* kaldte vi det ved mine seancer. Hun lå fladt på en høvlbænk, og jeg benyttede en rundsav drevet med elektrisk kraft. Bagefter sprang hun hel og holden frem i manegen og kniksede ud til parkettet og sendte fingerkys til galleriet. Ja det var i de flotte dage! Vi turnerede i det sydlige udland. I Rom og Neapel, ja endog i Tunis og en sæson en sviptur helt ned til Kapstaden og Johannesburg på en særlig fin kontrakt. Men så var det en dag nede i Natal, at Isabella en aften under tårer kom ind i garderoben og opløst faldt mig om halsen. Kort sagt: Hun elskede en anden. Den anden var vor fornemste trapez-

ækvilibrist, en ligefrem Adonis, som nylig havde fået et uhelbredeligt ankelbrud. Og Isabella havde plejet ham siden ulykken skete. Jeg sagde til hende nøjagtig disse ord: "Isabella, det er for mig som at dø døden! Men lad det ikke hindre dig i din lykke!" Og så græd vi ud i hinandens arme, hvorpå parret rejste, nu han var invalid og søgte efter andet mere borgerligt erhverv. Han var dansk statsborger som jeg selv og virker nu som vinhandler inde i Roskilde. Han ægtede min Isabella. Forretningen går godt, og de er stadig glade ved hinanden. Begge to!"

Professor Augustinus pudsede lydeligt næsen i et uhyre silkelommetørklæde og viftede med det ud i luften: "Nej, De kan være rolig. Jeg forvandler ikke mere tørklædet til et æg. Det var i de gamle lykkelige dage! Og jeg opgav mit stolte *Numero grandissimo*, da Isabella forlod mig. Jeg kunne ikke tænke mig nogen anden partner efter hende. Og så holdt jeg mig til den magiske kleinkunst med undertegnede som eneoptræder. Jeg blev overmåde søgt som en førsteklasses illusionist"

Han bøjede sig ned og fremdrog endnu en flaske, som til halsen lå gravet ned i mulden for at holde sig afkølet.

"Ikke sandt," han havde skænket på ny og mimrede med læberne over bægeret. "Lidt yngre årgang! Men pragtfuld! Ligger som fløjl på tungen! Skønt har De nogen sinde prøvet at bide i fløjl. Nej! Uf! – Men den fylder ganen og hele ens væsen – som – som en solskinsdrøm! A-mon-til-la-do! Skål!"

Hans venstre arm favnede fortroligt Mathias Alvings skulder. "Ærede publikum! Højstærede herskaber! Mit højærværdige øjenvidne! Drik ud, og De vil drømme, som De aldrig før i Deres levetid har drømt! De vil føle Dem som besat! Og lige

med ét vil De få øjnene op for hele virkelighedens blændværk og se, at De først nu, min herre, først i dette øjeblik, hr. kunstmaler, har fået syn for sagen. Og set at *synet* er alting og *sagen* slet ingenting. At intet er *behændighed*, men hele *kunsten* lutter hekseri!"

Han rykkede nogle centimeter nærmere på træstubben. Maleren turde ikke flytte sig for ikke at falde ned, skønt mosset var blødt og grønt og lokkende. En ildrød fluesvamp stod dernede midt i det grønne og gloede med lutter elfenbensøjne spredt over åsynet. Den lignede en kødædende og mæt orkidé.

Hr. Augustinus så frem for sig nu og syntes at memorere. "Så var det altså, at jeg begyndte for mig selv. Jeg kunne godt selv, men skulle blot fugte lidt på humøret, så det gled. Så tog jeg fat med mønter, lommetørklæder og terninger i papæsker eller bægre. Eller i min høje silkehat. Min teknik var fuldkommen. Jeg lånte et lommeur af den ærede gentleman på tredje række til højre, knuste det til pulver i en morter og lod det genopstå i nakkekrøllerne på damen i femte, jeg lod en tokrone blive vekslet til lutter tiører i min hånd, uden at jeg åbnede den. Som kortkunstner var jeg den absolutte trumf konge! Mine kort lystrede mig som soldater. – Børnene elskede mig. Jeg tilbød at trylle månen ned i lysekronen. For at glæde rollingerne. Men hotellets vært protesterede. Nå! Lysekronen var jo også hans, selv om jeg selv havde partoutkort til månen! – Jeg fik altid et par glas til at styrke illusionen hos mig selv. Inden jeg tryllede.

Og det var just ikke altid amontillado! Men dog ikke det rene radium. Så til tider tog jeg pause, når hotellerne og de rejsende cirkus lå i vinterhi, og min tidligere hustru og hendes mand, som nu kaldte mig sin svoger, gav mig logi, og jeg hjalp daglig

ham og hans kyper med aftapning og deslige. Så ordnede jeg koncepterne en smule og tog på rejse. Men mest nu på markeder, dog med eget telt, eller ved juletid i skoler eller forsamlingshuse. – Men så kom det!"

Der lød en rusten hulken fra hans bronkier. Han tøede dem op med amontillado og fortsatte derpå. "Jeg havde en lille fin og raceren kanin, ja en lille hvid kanin. En angora! Jeg havde den her i min smokingjakke og i inderlommen. Den er foret med blød uld. Min lille ven sad lydigt og trofast der, indtil vi begyndte. Den hyggede sig, den lunede sig, og imens vi optrådte, så morede den sig kongeligt og nød applausen, når jeg halede den ved ørerne ud af min høje silkehat eller hentede den frem under en dames nederdel, mens hun hvinede og skreg. Den havde min hustrus gode og milde øjne, skønt den var albino og hun jo havde øjne af det klareste blå. Den sov hver nat på min hovedpude med sin lille barnekind tæt ved min. I tre år var den hos mig som mit eget kære og elskede, lille kæledyr. Jeg kaldte den Bella – som min hustru. Men så en morgen" – han hulkede atter med sin hele brystfylde – "en morgen lagde den begge ører tilbage, strakte alle fire poter fra sig og var død. "Forspist sig," sagde dyrlægen og tilbød at skrive dødsattest med agurkesalat som årsag, det var dens livret. – Nå, så kom jeg jo hen på anstalten en lille tur. Men tog bagefter trøstigt fat igen og åbnede min vintersæson i en mindre købstad, et sted på Lolland. Hotellets store sal var fyldt.

Forrest var pænt ondulerede højskolepigebørn med samtlige kavalerer i smoking til det påfølgende ungdomsbal, men bag ved dem en plebs af uvorne skoledrenge uden opsyn og en

balkon af lutter løse rade fra barakbyen omme ved havnen. Alligevel var det i den fine forreste række, det begyndte."

Han tav et øjeblik, drak sit bæger ud og fortsatte så:

"Jeg havde prompte udført mine førstenumre: Bananmysteriet, den magnetiske mønt og parasoltricket. Så tog jeg min høje silkehat fra bordet og præsenterede: *Min tryllehat*! Jeg bad en lille, let fyldig, men gyldenhåret mø på første række være elskværdig nok til at ofre sit lommespejl samt en læbestift til den sorte gryde, hvilket skete, dog under lidt mistroisk tøven. Og tingene plumpede ned i hatten. Derhos hendes flotte kavalers fine silkene lommetørklæde med snirklet monogram. "Mange tak!" Og så "Presto! Presto! Subito!" Og her ser De alle hatten – tom som Deres egen pengekasse sidst på måneden!" Jeg lod hatten cirkulere til overrasket eftersyn. "De bedes føle i foret også!"

"Og så, mine herskaber! Opmærksomhed et øjeblik! Den lille frøken med de gyldne krøller på første række kan trøste sig om et lille øjeblik. Og hendes smarte kavaler på første ditto. – Er det Deres forlovede? Til lykke, til lykke! – Også han kan være rolig. Om ét sekund er hendes sølverne lommespejl vendt tilbage i hatten, omsvøbt – og forlovet! – med den silkene næse- og tåretørringsklud. Altså: Wâhed, etnên, telâtte! som arabernes vise magere siger. – Voilà!"

Jeg kikkede ned i hatten. Og der sad min lille hvide kanin – min lille døde kanin, som den havde siddet mange hundrede gange før, og virrede med begge de lange ører. Jeg var stum omtrent et halvt minut. Så jeg syner? Eller var et under sket? Men publikum ventede, og det gjaldt at fatte sig i et nu!

"Kære lille frøken," sagde jeg så resolut, men indvendig dybt bevæget. "Jeg havde troet at kunne skænke Dem en buket lyserøde roser som tilgift til Deres sølverne *make-up*. Men se: ånderne har villet det anderledes. De skænker Dem i stedet for en levende lille silkeblød kanin!"

Jeg løftede mit genrejste lykkedyr ved ørerne og lagde det varsomt på den unge dames skød.

Hun stirrede noget uvis og vrippen ned ad sine knæ: "skal det være noget, der er virkeligt til?"

"Hvad andet?" lo jeg. "En kanin! En levende snehvid angora!" Og jeg tænkte med undren og en lille smule angst, at var det ikke min egen lille mascot, som jeg havde begravet for tre måneder siden i en hotelhave langt, langt herfra? Og som var genopstået fra de døde – ved min vilje!

Frøkenen med guldkrøllerne rynkede næsen. "Jeg kan ingen kanin se!" erklærede hun næbbet. Og kavaleren ved hendes side påstod energisk, at heller ikke han så nogen kanin. Den lille frøken vrissede: "Lad mig hellere få mit sølvlommespejl!" Og: "Kom med mit lommetørklæde", fordrede hendes forlovede brysk. Folk i rækkerne bagved rejste sig op og kunne heller ingenting se, skønt min lille ven lå der synlig for alle med de lyserøde øjne tindrende som stjerner i den snehvide lådne angorapels.

"Ser I den ikke? Min albinohvide lille kanin! Min Snehvide-Rosenrød!" Men i det samme opstod tumulten i de bageste rækker: "Bedrageri! Fidusmageri! Vi forlanger vore billetter godtgjort." Balkonen hujede og peb. Stole blev væltet og værten kom til. Derefter politiet. Selv havde jeg allerede dengang forvaret min kanin i min jakkes inderlomme, hvor den puttede

sig fortroligt på sin vante og trygge plads. – Og publikum fik her – som det altid får – ret! Politiassistenten og den stedlige doktor benægtede uden videre min lille mascots eksistens, skønt jeg lod dem både kikke og føle i mine lommer! – Således gik det til, at jeg blev indlagt her på anstalten. For anden gang.

Afdelingslægen stillede jo sin diagnose. Han pudsede smilende sine briller og rystede venligt på hovedet: "Et velkendt fænomen!" erklærede han, "hos vanemæssige drankere. Pludselig en dag ser de små uhyggelige dyr. De ser skrubtudser eller slanger – mest dog rotter og mus. Og som regel hvide. Somme tider endogså høns og hundehvalpe. Nu ser De en kanin, fordi De er vant til de dyr fra Deres fag. Menageriet vil formodentlig udvide sig, om De ikke passer på i tide og holder Deres kur! Og snart vil De regere over en hel kaninfarm! Nu er det altså troldmanden og ikke hans publikum, der er ofret. Og får hallucinationer!"

"Hør engang, hr. doktor," fik jeg sagt. "Jeg både kan se min lille ven med mine egne øjne, føle den bløde lille pels mellem mine fingre og høre det lille hjerte banke. Kan altså alle de tre sanser vise fejl på samme tid?"

Han lo. "Det må De jo vide fra Deres håndtering. Har De ikke mange gange narret alle et publikums fem sanser, når De viste Deres trick i et nummer? Og hvorledes vil De ellers forklare, at ingen uden De kan se Deres dyr? Ikke engang Deres publikum, som jo ellers lader sig øjenforblænde af Deres fikse små tryllekunster i en cirkus eller på et marked!"

"Publikum!" Jeg trak på skuldrene. "Publikum fatter aldrig det nye, det uventede, det ukendte. Det er nu engang kunstnerens lod! Og desuden: Patienten, der er forfulgt af sine

syner, er i reglen dødsens angst. Han raser og slår omkring sig, når han ser de hvide rotter og mus! Men se på mig: jeg er klar og rolig. Jeg er glad og lykkelig ved min lille hvide kanin, som jeg har genskabt ved et underbart mirakel. Er det ikke bevis mere end nok?"

Augustinus havde rejst sig og stod vendt imod maleren. Aftensolen lagde et glorielys om hans ansigt. For hans fødder ulmede den blodrøde heksering af fluesvampe som en kreds af troldtøj. Hans hænder skrev manende i luften:

"Det ved De da frem for nogen. De som selv er en af dem, der skaber. Ikke sandt? Publikum har aldrig forstået en kunstner! Se, jeg selv er nu – sagt i al beskedenhed – vokset op som en af dem, en såkaldt gøgler, en artist, en tryllekunstner altså. En illusionist akkurat ligesom de andre, de store, ja selv genierne. Jeg tryllede for publikum, og jeg fortryllede dem ved min kunst, til de troede på alt det, de fik at se."

Hans stemme blev fastere, fik en stigende magt. "Hvad jeg hele min tid har villet, er det, som enhver kunstner vil. At *skabe*! Skabe liv! Alle vil vi det, vi der står foran en rampe, et staffeli, eller vi lader et digterværk se lyset. Vi vil tvinge vort publikum, ja den hele verden til at se. Til at se det, *vi* ser. *Vore* syner. Og er vore syner ikke ægte og reelle så godt som vort publikums banale hverdag? Det skal blot opdrages, indtil det kan se. Eller til det vil forstå.

Og se: Det jeg forhen ville i min kunst, det var det, man i gammel tid kaldte for at *hekse*! At forvandle! Man blev brændt derfor i middelalderen. Nu får vi rådne æg i hovedet, når vort tryllenummer glipper. Og de rigtige kunstnere nu til dags får en dag allermindst en vrang og vranten kritik, når ingen evner at

fatte deres værk. Men folket forlanger af os evig og bestandig det samme: at vi *tryller*, at vi forvandler! At vi skaber noget af intet. *Ja, ligesom Gud!* Det fordres af maleren foran sit lærred, af digteren ved sit tomme og hvide ark papir, af skuespilleren og en diva på en scene. Folk vil se det levende liv blive skabt tværs gennem alt det, der forfuskes af sminke og kulisser. Eller i Deres fag fordrejes ved håndelag og ved drevne effekter. Naturen lader sig nu engang ikke imitere. Den må *skabes*. Selv om det kræver et mirakel.

Men nu er underet altså lykkedes for mig! Jeg gav min lille døde kanin tilbage til livet. Før den dag var jeg blot en fusker. Jeg tryllede med kinesiske æsker, med elastikker op i ærmet og dobbelt bund i min høje hat. Jeg lod alle slags ting opstå og igen forsvinde. Ved tricks og hokuspokus. Jeg var *professionel deceiver,* som de siger i den engelske verden. Dreven illusionist. Professor i den højere magi! Men nu er jeg mester!" Han løftede sin højre hånd mod himlen. "Jeg har skabt! Jeg er blevet som Gud selv!"

"Kom!" Han greb malerens arm. Et glimt af desperation og dødsangst skød frem i hans øjne. "De skal sige mig sandheden nu – som kunstner og som fælle. Og intet uden sandheden! – Se! Flasken her er tom. Det er forbi med vor gode amontillado for i dag. Presto! Forsvind!"

Han slyngede flasken langt fra sig ind mellem de solrødt glødende stammer.

"De skal sige mig, hvad Deres kunstnerøje ser. Og intet andet. Afdelingslægens sidste ord ved stuegangen i dag var disse: "Gå ud og find blot én eneste mand, der har præcis de samme syner som De selv. Og som ser den hvide kanin, som De

tror at have skabt af det bare intet. Muligt vil en eller anden – og sikkert en patient og en besat som De selv – beredvilligt tro Dem. Og så har De chancen for at samle en kreds, ja en hel lille menighed, der tror på kaniner. Og til mere kan en profet nu engang ikke drive det i vor tidsalder og her i vor vantro verden – – uden for St. Hans. Men vis mig en mand, der er visionær og tillige normal. Og som ser hvide kaniner!"

Derfor skal De svare mig, hr. kunstmaler. Det er min sidste bøn til Dem i dag: Sig mig, hvad De ser! Doktoren lod mig nådigt beholde min sorte jakke her til daglig på anstalten, den galla med de mange lommer i foret, som jeg altid brugte ved de magiske seancer. Og nu skal De sige mig, om inderlommen her til venstre er tom. – De nikker, nu vel. Men sig mig så – da De er mit vidne i dag – om jeg er en løgner og svindler – eller blot en forrykt og besat, der ser syner. Her på min højre skulder bar jeg min lille levende mascot. Sig mig om den plads nu står tom. Eller om De med Deres øjne opfatter og ser det levende lille væsen, jeg har skabt. Min lille hvide kanin! De er min opmand, mit eneste kronvidne. Udtal nu Deres dom!"

Maleren stod tavs en lille stund. Han følte sine øjne smerte, hans syn var sløret, måske af vinen. Eller muligt sådan som han ofte havde følt, når han stod ved staffeliet gennem timer og det så var hændet, at man intet mere kunne skelne. Og at han langsomt erkendte, at han ikke mere evnede at give udtryk for den vision, han havde drømt eller digtet, og som jog ham ved nat og ved dag. Og på én gang tvivlede han på sit værk. Han vidste jo på forhånd nøje, at ingen er i stand til at skabe liv uden den, der er den ukendte magt i verden – enten det nu er naturen eller en anden. Og at ingen dødelig formår at sætte blot

det mindste blad på en nælde. Men ganske givet var det, at intet nyskabt liv i dette øjeblik var til og bevægede sig klædt i hvide dun her på den maniske magisters højre skulder.

Allerede havde han fattet om sit staffeli for at gå. Men pludselig slog han om og vendte sig i et nu:

"Kammerat! De har ret! Det De ser, har De skabt. Også jeg kan se det nu som De selv. Der på Deres skulder. Og tæt ved Deres kind. Miraklet, det værk, De lod blive til! Deres hvide kanin! Alt det andet, vi ser omkring os, er kun blændværk. Som kunstner og som menneske kan jeg skelne mellem dagliglivets og døgnets tomme og forfuskede syner. Imod kunstens evige og sande realitet! Sig det til de andre, fortæl til det måbende publikum og Deres kritiske og kloge hr. doktor, at jeg ser, og at jeg opfatter netop de samme ting som De selv: Det levende lille væsen ved Deres kind, og som De skabte af Deres drømme. Og at jeg vil give mit vidnesbyrd til ham og til enhver, til hver en tvivlende sjæl i denne vrange og urimelige verden!"

Og i dybt og inderligt forbund greb han den besatte mands hånd.

Om "Manon – den ufuldendte"

Forfatter: Otto Rung (1874-1945).

Org.udgaver mm.:

De tolv historier i dette femte bind af Otto Rungs noveller er samlet fra flere forskellige kilder: Der er noveller fra tidligere samlinger, som ikke kom med i de tre bind i jubilæumsudgaven fra 1927 (*Tyve og røvere, Rettens sværd* og *Livet farligt*) eller det efterfølgende bind – den sidste samling i Rungs levetid – fra 1934 *Skælme og skurke*, fra aviser og tidsskrifter, deriblandt fem, som er udgivet efter denne. Kilderne til den enkelte novelle fremgår nedenfor, men tidspunktet for den pågældende udgave har ikke nødvendigvis noget at gøre med, hvornår historien er skrevet:

St. Jørgen og Ormen: *Illustreret Tidende* (Årgang 1902-03 nr. 29).

Den sorte mappe: Samlingen *Desertører* (Gyldendal 1908).

Flyveperspektiv: Samlingen *Desertører* (Gyldendal 1908).

Klerkers vagabond: *Aarhus Stiftstidende* (26.06.1910).

Fadl Paschas skæbne: *Gad's Danske Magasin* (Årg. 1912-13 side 485 ff.).

I tugthusets have: Samlingen *Syndere og Skalke* (V. Pios Boghandel, 1918).

Lampens ånd: *Politiken Magasinet* (07.01.1940).

Manon – den ufuldendte: *Politiken Magasinet* (07.04.1940).

Den ukendte farve: *Politiken Magasinet* (14.07.1940).

Barnekammerets oprør: *Politiken Magasinet* (Politiken 08.12.1940).

Af Torsten Ørnfeldts saga: *Dannevirke (Iowa)* (29.03.1944).

Den hvide kanin: *Politiken Magasinet* (22.10.1944)

Redigeret af: Kim N. Jensen.

Forside: Efter still fra filmen "*Broadway Rose*" (1922). Fotograf: Oliver T. Marsh (1892-1941).

ISBN 978-87-7628-249-3

2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-460-3 (Ølstykke 2016).

© 2025 eBibliotek 1800

www.ebib1800.dk